

ДУШАНКА ЗВЕКИЋ-ДУШАНОВИЋ
НАТАША ДОБРИЋ

ПРИРУЧНИК

за наставнике српског као нематерњег језика
уз уџбенике од 5. до 8. разреда основне школе
са оријентационим распоредом градива

ЗАВОД ЗА УЏБЕНИКЕ • БЕОГРАД

Рецензенти

Проф. др Павле Илић, ред. проф. методике наставе српског језика и књижевности, у пензији

Проф. др Љиљана Пејировачки, ред. проф. методике српског језика и књижевности
на Одсеку за српски језик и лингвистику Филозофског факултета у Новом Саду

Уредник

Јелица Недић

Одговорни уредник

Слободанка Ружичић

За издавача

Милољуб Албијанић,

главни уредник и директор

Завода за уџбенике

ISBN 978-86-17-17079-8

© ЗАВОД ЗА УЏБЕНИКЕ, Београд, 2010.

Ово дело се не сме умножавати, фотокопирати и на било који начин репродуковати,
у целини нити у деловима, без писменог одобрења издавача.

САДРЖАЈ

<i>Предговор</i>	5
Настава српског као нематерњег језика у светлу општих дидактичких принципа и . принципа наставе језика	7
Уџбеници за предмет српски као нематерњи језик	21
Методичке обраде наставних јединица	29

Додатак ОРИЈЕНТАЦИОНИ РАСПОРЕДИ ГРАДИВА

Оријентациони распоред градива за пети разред – хетерогена средина	101
Оријентациони распоред градива за пети разред – хомогена средина	118
Оријентациони распоред градива за шести разред – хетерогена средина	135
Оријентациони распоред градива за шести разред – хомогена средина	152
Оријентациони распоред градива за седми разред – хетерогена средина	169
Оријентациони распоред градива за седми разред – хомогена средина	183
Оријентациони распоред градива за осми разред – хетерогена средина	197
Оријентациони распоред градива за осми разред – хомогена средина	205

ПРЕДГОВОР

У периоду 2008–2010, Завод за уџбенике објавио је нове уџбеничке комплете за предмет српски као нематерњи језик од 5. до 8. разреда основне школе. Појављивање ових уџбеника условљено је изменама у Плану и програму за овај предмет као и потребом за осавремењивањем и обogaћивањем наставних садржаја и приступа настави нематерњег језика. Нови уџбеници су резултат настојања аутора да пружи што адекватнији материјал за рад имајући у виду да је настава у нашем школском систему у великој мери базирана на уџбеницима као основним наставним средствима. Приликом конципирања уџбеничких комплета и обликовања сваког појединачног уџбеника аутори су се руководили циљевима и задацима постављеним у Плану и програму за предмет српски као нематерњи језик, водећи истовремено рачуна и о изразитим разликама у настави овог предмета, што је првенствено последица различитих језичких средина, као и различитих матерњих језика ученика који похађају ову наставу.

Наставу предмета српски као нематерњи језик у вишим разредима основне школе неопходно је сагледавати у контексту целокупне наставе овог предмета чији процес систематично започиње од првог разреда. План и програм, самим тим и пратећи уџбеници, предвиђају поступност у усвајању српског језика, почев од основних језичких модела и исказа. Језичке и комуникативне компетенције ученика из разреда у разред се обogaћују и проширују, а претходно усвојени садржаји се понављају и утврђују. У организацији наставе веома је важно остваривати овај континуитет. У вишим разредима основне школе довршава се друга етапа у усвајању српског као нематерњег језика која је започета у трећем разреду и траје до краја шестог разреда. У тој етапи развијају се сва четири језичка умења: разумевање на слух, говор, читање и писање. Друга етапа је кључна за усвајање основа српског језика, односно за формирање говорних способности ученика. Трећа етапа обухвата седми и осми разред. У овој етапи се наставља рад на стицању језичке и комуникативне компетенције ученика уз увођење сложенијих језичких модела и систематизацију језичке грађе, врше се функционална поређења с матерњим језиком, коригују се грешке, ради се на усвајању нове лексике и фразеолошких израза.

Захтеви који се стављају пред ову наставу сложени су и њихово испуњавање изискује изразиту ангажованост и залагање наставника. Овај приручник написан је са жељом да се помогне наставницима у њиховом настојању да наставу српског као нематерњег језика учине што ефикаснијом. Имајући у виду сву комплексност проблематике наставе нематерњег језика домен овог приручника ограничиле смо на следеће:

1. истаћи повезаност наставе српског као нематерњег језика с дидактиком и наставом језика путем сагледавања општих и специфичних наставних принципа;
2. концепцијски приближити и садржајно појаснити уџбеничке комплете, отклонити евентуалне недоумице у вези са њиховом употребом;
3. пружити примере методичких обрада различитих типова часова и подстаћи наставнике на иновације и креативан однос према организацији часова овога предмета;
4. дати предлог оријентационих наставних планова који су усклађени с новим Планом и програмом и садржајима нових уџбеника.

Ауторке

НАСТАВА СРПСКОГ КАО НЕМАТЕРЊЕГ ЈЕЗИКА У СВЕТЛУ ОПШТИХ ДИДАКТИЧКИХ ПРИНЦИПА И ПРИНЦИПА НАСТАВЕ ЈЕЗИКА

У настави српског као нематерњег језика, као уосталом и у настави других предмета, неопходно је уважавати наставне принципе. У дидактичкој и методичкој литератури наводи се различит број принципа који се различито и именују и класификују. За потребе наставе српског као нематерњег језика, уважавајући како опште дидактичке тако и специфичне принципе наставе језика (и матерњег и страног), издвајамо следеће:

1. принцип научности,
2. принцип поступности и систематичности,
3. принцип примерености узрасту,
4. принцип свесне активности,
5. принцип индивидуализације,
6. принцип очигледности,
7. принцип повезаности теорије с праксом,
8. принцип економичности,
9. принцип трајности знања, вештина и навика,
10. принцип повезаности с матерњим језиком.

Сви наведени принципи су међусобно повезани и чине јединствен систем. У настави нематерњег језика задржавају своју основну дидактичку функцију, али добијају и специфичне димензије условљене природом овог предмета.

ПРИНЦИП НАУЧНОСТИ

Принцип научности подразумева три основна захтева:

- а) научну заснованост програма;
- б) научну заснованост наставничког тумачења градива;
- в) научну заснованост метода и поступака који се примењују на часу.

Концепција, циљеви и задаци, садржај и упутства за реализацију програма, као и распоређивање грађе по нивоима, морају бити у складу са савременим знањима из дидактике, психологије, педагогије и методике наставе језика (и матерњег и страног). Специфичност овог предмета захтева посебно уважавање научних сазнања о феномену двојезичности и вишејезичности на раном и основношколском узрасту.

Циљеви наставе, градиво које ученик треба да усвоји и приступ настави представљају елементе који се у великој мери прожимају и међусобно су условљени. Њихова усклађеност је један од основних предуслова за успешност ове наставе.

С друге стране, не сме се занемарити чињеница да наставу овог предмета похађају ученици са различитим матерњим језицима као и да се предмет српски као нематерњи језик учи како у мешовитим тако и у хомогеним срединама. Последица овога често је различито предзнање с којим ученици долазе у школу, а различите су и њихове могућности које се тичу обима и темпа усвајања српског језика. Јасно је да настава српског као нематерњег језика не може бити једнообразна ни у односу на постављене циљеве нити у односу на градиво, а самим тим ни у одабиру и примени метода. Из овога произилази да у програм морају бити уграђена сазнања о овим разликама и он мора омогућити диференцирану наставу.

Кључну улогу у реализацији програма има наставник, и ту долази до изражаја његова стручна оспособљеност, флексибилност и креативност. Наставник, с обзиром на природу предмета, мора имати одговарајућа знања из науке о језику и науке о књижевности да би његово тумачење градива било научно засновано. Упоредо с овим, неопходно је да наставник располаже знањима из методике наставе како матерњег, тако и нематерњег (другог, страног) језика. Знања из ових наука, као и из психолошких и педагошких дисциплина, стално се употпуњују, што од наставника захтева континуирано праћење нових достигнућа и стручно усавршавање.

ПРИНЦИП СИСТЕМАТИЧНОСТИ И ПОСТУПНОСТИ

Од самог почетка наставе српског као нематерњег језика ученици овај језик усвајају као целовит уређен систем у којем сваки елемент има своје место и функцију. Свест о томе изграђује се постепено, упоредо са развојем њихових сазнања из других области и њиховим когнитивним развојем. Разуме се да ученици не могу одмах усвојити цео систем у његовом пуном опсегу и свој његовој сложености, што значи да се на захтев за систематичношћу надовезује захтев за поступношћу.

Овај принцип треба да буде уграђен у:

- а) програм,
- б) глобалне и оперативне планове,
- в) припреме за час.

Програм за овај предмет одређује да већ у првој етапи ученици усвајају основне фонетско-фонолошке одлике језика, интонацију реченице, основни реченични фонд и оспособљавају се за разумевање на слух и коришћење основних структура и комуникативних функција. Ово показује да се предвиђа паралелно усвајање свих нивоа језичког система. Поштовање принципа поступности огледа се у томе што се најпре уводе основни језички модели, основни фонд речи, и основни облици комуникације. Они се из разреда у разред проширују новим елементима. Материја је кумулативна, што подразумева да се нова грађа увек наслања на претходну. Поступност се огледа и у томе што се језик у првој етапи усваја орално, усвајају се две усмене језичке делатности – разумевање на слух и говор. Писмене делатности (читање и писање) уводе се касније. Систематичност се од друге етапе одражава кроз узајамну повезаност свих основних језичких делатности.

Начело систематичности и поступности наставник спроводи кроз израду планова свих нивоа – глобалних, оперативних и припрема за час. Грађу, која је у програму за појединачне разреде дата сумарно, наставник најпре распоређује глобално, а затим и детаљније у оперативним плановима, у којима треба водити рачуна о поступности и систематичности.

Припремајући се за час, наставник такође треба да уважава овај принцип. Повезивање са претходно усвојеним садржајима, поступност у увођењу нових елемената, као и поступност у организацији активности треба да буду заступљени на сваком часу. Вежбе, које су незаобилазне на сваком часу, такође треба да иду од лакших ка тежим, што је један од захтева поступности.

Начело поступности обично се формулише кроз четири захтева: од познатог ка непознатом, од ближег ка даљем, од једноставнијег ка сложенијем, од лакшег ка тежем. Они се међусобно прожимају и допуњују. У настави треба поћи од искустава која су ученици до тада стекли, дакле, од онога што им је већ познато. Захтев да се у настави креће од ближег ка даљем подразумева да се полази од онога што је ученику ментално ближе. Захтев да се најпре усваја оно што је једноставније остварује се увођењем прво основних, а затим и сложенијих структура. У настави другог језика, међутим, постоје ситуације у којима није могуће доследно се придржавати захтева да се поступно иде од лакшег ка тежем. На пример, усвајање категорије граматичког рода именица српског језика свакако не може бити лако ученицима чији матерњи језик не познаје ову категорију. Међутим, категорија рода, а с њом у вези и правила конгруенције, уграђени су у систем српског језика, тако да није могуће уводити елементе без овог обележја. Поступност се у таквим случајевима може уважавати тако што ће се најпре уводити типичне, фреквентније, основне појаве, а затим постепено прелазити на оне које то нису. Ово важи и за неке структуре које се морају увести на раном узрасту због своје фреквентности, а ради постизања основног нивоа комуникативне компетенције.

ПРИНЦИП ПРИМЕРЕНОСТИ УЗРАСТУ

Настава може бити успешна само уколико је усклађена с узрасним карактеристикама ученика. При том треба имати у виду два основна аспекта ове усклађености:

- а) усклађеност наставне грађе с узрастом ученика и
- б) усклађеност приступа, метода и техника рада с узрастом ученика.

У основи, може се говорити о ученицима млађег и старијег узраста, при чему, разуме се, међу њима није могуће повући оштру границу. Вођење рачуна о узрасту ученика не подразумева пасивно прилагођавање наставе њиховим тренутним могућностима, јер би то значило стагнирање. Настава треба да развија способности. Усклађеност с могућностима ученика не подразумева ни отклањање тешкоћа, већ треба да обезбеди њихово савладавање. У дидактици се истиче да подједнако штетно делују и прецењивање и потцењивање ученичких могућности. И једно и друго смањују мотивацију за рад и не доприносе напретку.

Примереност садржаја наставе узрасту ученика огледа се у адекватном одабиру тема и језичке грађе. Интересовања ученика условљена су не само индивидуалним, већ и узрасним карактеристикама. Ученици ће бити мотивисани за рад само уколико су теме блиске њиховом менталном и емотивном свету. Млађем узрасту су блиске теме које су саставни део њиховог свакодневног живота – конкретне су и очигледне. Старији ученици спремни су за апстрактније теме, временски и просторно удаљеније. Тематика условљава и одабир лексике. Почетно минимизирање лексичког фонда треба да буде праћено и одабиром оних речи и израза који су не само најфреквентнији у свакодневној комуникацији, већ и тематски одговарају окружењу млађих ученика. Увођење основних језичких структура на почетном нивоу, осим што поштује принцип поступности, представља и уважавање принципа примерености узрасту. Примереност садржаја наставне грађе захтева, дакле, да она буде примерена и лингвистички, и социolingвистички, и психолошки.

Методичко уобличавање наставне грађе такође је условљено узрасним могућностима. У плотодидактици се уважава чињеница да у процесу усвајања другог (нематерњег, страног) језика постоје разлике у зависности од узраста ученика. Млађи ученици имају изражену способност имитације и лакше усвајају фонетски систем, интонацију и ритам језика. Ово говори у прилог опредељењу да се са усвајањем другог језика започне на раном узрасту. Старије ученике карактерише већа способност апстракције и генерализације. Виши степен ових способности, као и повећање обима њиховог искуства треба да буде праћено и поступним увођењем елемената свесног учења језика. Питање свесне активности разрађује се у оквиру посебног принципа – принципа свесне активности.

ПРИНЦИП СВЕСНЕ АКТИВНОСТИ

У основи овог принципа налази се већ добро познати став да ученик не треба да буде објекат већ субјекат наставног процеса. Савремена настава инсистира на томе да ученици нису пасивни објекти којима треба уливати готово знања, већ да су они субјекти који активно учествују у настави. Дидактике истичу значај долажења до знања самосталним умним напорима. Оспорава се вредност наставе у којој се активност ученика своди на слушање, посматрање, запамћивање и репродуковање. На овоме почива принцип усмерености ка активној настави.

Не доводећи у сумњу исправност оваквог начела, треба знати да овакав став захтева одговарајуће тумачење у настави српског као нематерњег језика, као усталом и у свакој настави другог или страног језика.

Сврсисходним се чини, додуше веома условно, рашчлањивање овог принципа на:

- а) принцип активности и
- б) принцип свесности.

Потреба да ученик буде активан у свакој фази наставног процеса не доводи се у питање. Сваки поступак везан за ову наставу треба да буде осмишљен тако да мисаоно ангажује ученика. Настава у којој наставник држи предавање, а ученик треба само да репродукује оно што је чуо и евентуално проналази сопствене примере за илустрацију, не развија интелектуалне способности ученика. Активна настава подразумева стављање ученика у позицију да сâм запажа одлике неке појаве, открива правилности, решава проблеме и долази до закључака.

Ипак, у овој настави се не може занемарити значај слушања, запамћивања и репродуковања, и треба истаћи да су то процеси који не искључују активност ученика. Напротив, све су то сложене и захтевне операције које вишеструко ангажују њихове способности. Без развијања вештине разумевања слушањем, без репродуковања онога што се чуло, без запамћивања (на пример, речи, њихових облика и правила која регулишу њихове односе), нема употребе језика. Природа наставе нематерњег (другог, страног) језика је таква да до сазнавања о неким деловима грађе ученик не може доћи властитим умним напорима; има елемената о којима наставник мора да их информише. Треба само водити рачуна о томе да се то не ради и у случајевима када наставна материја допушта самосталан рад.

Активност ученика подразумева и његову свест о томе *шћѝа* и *зашћѝо* нешто ради. Међутим, принцип свесности у овој настави захтева одговор на питања *када* и *чеѝа* треба да буду свесни ученици. Ово је, пак, умногоме везано управо за приступе који се различито опредељују према свесности у усвајању граматич-

ких правила. Реч је о два различита приступа граматички: а) имплицитном, који граматичка правила ученику нуди без граматичких тумачења избегавајући метајезик граматике и б) експлицитном, који подразумева тумачење граматичких појава и постојање свести ученика о овим појавама. Ова подела подудара се са два различита приступа у настави другог језика: а) тзв. механичким, који на прво место ставља потребу за увежбавањем одређених језичких структура све док се не постигне аутоматизам у њиховој употреби и б) когнитивним, који се супротставља оваквом механичком учењу и на прво место ставља спознајну страну учења. Колебања између „механичког“ и „когнитивног“ усвајања језика зависе у многоме од тога шта се под механичким односно когнитивним подразумева. Ако се под механичким не схвата само пуко меморисање унапред утврђених структура, без разумевања и уклапања у већ постојећи сазнајни свет ученика, и ако се под когнитивним не подразумева само свесно учење граматичких правила, већ и интуитивно јер се и на тај начин она уклапају у постојеће искуство ученика, видимо да појам механичког не искључује појам когнитивног, и обрнуто.

Приступ граматички првенствено је условљен узрастом ученика. С обзиром на то да се са усвајањем српског као нематерњег језика започиње на раном узрасту, оправдано је да се у почетној фази наставе граматика усваја несвесно. То, наравно, не подразумева да ученик не треба да буде свестан онога што усваја. Напротив, истиче се потреба за стварањем природних, свакодневних ситуација које су блиске ученицима. Ученик само није свестан граматичких правила која регулишу одређен исказ, онако како тога није свестан ни говорник коме је то матерњи језик. Елементе експлицитне граматике треба укључивати постепено, али само с циљем да ученик брже и ефикасније усваја језик. Граматичка објашњења треба да буду у функцији учења језика и настава граматике не сме да прерасте у пуко „граматизирање“.

Интегрисани приступ пружа могућност да се помире искључиви ставови. Неки језички елементи, у одређеним фазама усвајања језика, могу се усвајати, условно речено, механички, док ће се о другим елементима код ученика развијати свест о њиховом функционисању.

Принцип свесне активности у овој настави, имајући у виду њене циљеве, може се у основи свести на следеће: употреба језика увек је свесна активност – у успешном комуникативном чину учесници су свесни семантичке компоненте исказа и околности у којима се комуникација остварује, док свест о граматичким правилима која регулишу исказе у спонтаној комуникацији није присутна.

ПРИНЦИП ИНДИВИДУАЛИЗАЦИЈЕ

Иако ученици истог узраста имају неке заједничке психофизичке способности, они се међусобно и веома разликују по интелектуалним, емоционалним и вољним особинама, према радним навикама и мотивисаности за учење. Српски као нематерњи језик специфичан је и зато што се ученици најчешће веома разликују и према степену усвојености српског језика. Велике су разлике у условима реализације наставе овог предмета у зависности од средине у којој се она изводи и у зависности од матерњег језика ученика. Међутим, честа је ситуација да у истом одељењу постоје велике индивидуалне разлике у владању српским језиком. Изузетно је важно у овој настави омогућити сваком ученику да градиво усваја у обиму и темпом који одговара његовим могућностима.

Није реално очекивати да у условима рада у одељењу настава у потпуности, у сваком виду реализације, буде индивидуализована. Међутим, могуће је на свим нивоима планирања, програмирања и остваривања ову наставу диференцирати, учинити је примереном различитим групама ученика.

На првом месту, програм је тај који мора омогућити диференцијацију наставе. Он мора бити флексибилан, садржавати минимум грађе, али и предвидети садржаје за оне групе ученика који могу више. Овакав програм омогућава распон наставе од садржаја обавезног за све ученике, до оног који задовољава потребе и могућности ученика већих способности и интересовања. Адекватна примена оваког програма захтева изузетну умешност наставника приликом одабира програмских садржаја и организације наставе.

Диференцијација наставе подразумева предвиђање различитих облика рада приликом израде планова за час и њихову реализацију на часу. Основу диференциране наставе чини таква организација читавог часа или његових појединих фаза, која подразумева да немају сви ученици у исто време исте задатке. Ово се остварује путем групног рада, рада у паровима и индивидуалног рада.

Формирање група зависи од циља који се жели постићи овим обликом рада. Подела на групе није константна јер зависи од конкретног задатка. Групе се могу формирати према различитим критеријумима. Једна од могућности јесте да се групе формирају према степену владања језиком. У том случају свака група добија задатке различите тежине. Диференцијација група према тежини задатака подстиче и слабије и напредније ученике јер су задаци распоређени тако да и једни и други напредују у складу са својим могућностима. Друга могућност је да се формирају групе уједначене по способностима, односно да свака група обухвата и напредније и просечне и слабије ученике. Тада су задаци за сваку групу уједначени по тежини, а диференцијација се врши у оквиру сваке групе тако што чланови групе имају различита задужења.

Групни облик рада није лако организовати. Наставник треба пажљиво да осмисли сваки корак у овом раду: од формирања група, преко прецизно фор-

мулисаних задужења, до контроле и анализе успешности обављених задатака. У оваквом раду крије се опасност да ученици који су и иначе активнији, опет у већој мери дођу до изражаја, а да се они повученији скривају иза осталих чланова групе. Наставник мора предвидети такве активности које ће сваком ученику омогућити да реализује свој задатак и да га презентује. Рад у паровима, као један од видова групног рада, посебно је погодан за организовање различитих вежби дијалошког типа.

Индивидуализација се у највећој мери постиже индивидуалним радом. Индивидуални рад подразумева да сваки ученик сам обавља одређене задатке. Овај облик рада веома је заступљен у наставној пракси. При том постоје две могућности: да сви имају идентичне задатке или да су задаци различити, примерени индивидуалним способностима. И када сви ученици треба да извршавају идентичне задатке, у сваком од њих до изражаја долазе индивидуалне карактеристике. Задавање различитих задатака подразумева да су они најчешће ранжирани по тежини и разврстани на неколико група. Поред обавезних задатака, заједничких за све ученике, потребно је обезбедити и задатке који се израђују на добровољној основи, за које се ученици опредељују према својим склоностима. Ученицима треба омогућити да сами преузму иницијативу и дају предлоге за неке активности. На тај начин повећава се њихова активност и ангажованост у настави.

Индивидуализација и активна настава у нераскидивој су вези. Само она настава која подстиче и развија умне способности сваког појединачног ученика испуњава услове да буде и индивидуализована. Таква веза постоји и између индивидуалног рада и самосталности ученика. Један од главних задатака наставе јесте и оспособљавање ученика за самосталан рад, што се постепено развија и путем индивидуалног рада у настави.

Домаћи задаци су саставни део наставног рада. Они свакако имају значајно место у организацији наставе, а њихов допринос остваривању циљева наставе зависиће од тога колико су функционални. Оправданост редовног задавања домаћих задатака првенствено је у томе да ученици, нарочито они у чијем је окружењу српски као језик комуникације слабо заступљен како у породици тако и на јавним местима, буду у што чешћем контакту с њим. У срединама где то није случај, они имају улогу подизања знања и компетенција на виши ниво.

Домаћи задаци могу имати различиту функцију. Најчешће је то утврђивање и увежбавање градива са часа. И када им је то примарна функција, домаћи задаци не би требало да буду пуко понављање онога што је обрађивано нити да буду идентични онима са часа, како би се избегло да се њихова израда сведе на механички рад без интелектуалног ангажовања ученика. Поред ових, веома су корисни и задаци чија је улога да се ученици припреме за неки од наредних часова. Такви задаци оспособљавају ученике за самосталан рад, самостално долажење до информација, а могу допринети и економичности у настави.

Домаћи задатак је по правилу индивидуалног карактера. Сваки ученик га ради самостално, изузев у неким ређим ситуацијама када је организован групни задатак, обично у виду мањих пројеката. Индивидуализација, у правом смислу те речи, постиже се и задавањем различитих домаћих задатака различитим ученицима. Као што рад на часу не мора подразумевати да сви ученици раде идентичне задатке, тако и домаћи задаци могу бити диференцирани. Они се могу разликовати по тежини, обиму и сложености. Ни домаћа лектира не мора бити једнообразна. Док ће једни читати одабрано дело у целости, други могу читати његове одломке. Ученицима треба омогућити и читање различитих штива у складу са њиховим личним интересовањима и склоностима, разуме се, уз консултацију с наставником.

Поред редовне наставе неопходно је организовати и посебне часове како за ученике који заостају у савлађивању градива, тако и за оне који имају веће способности и посебну мотивацију. То су првенствено часови допунске и додатне наставе, као и различите слободне активности – секције. Да би ови видови наставе били ефикасни, организација ових часова не би требало да буде идентична онима у редовној настави. Ови се часови могу у далеко већој мери прилагодити потребама и интересовањима ученика. Ученици који присуствују неком од ових видова активности чине групу са заједничким карактеристикама, што не значи да овде треба занемарити индивидуални приступ.

ПРИНЦИП ОЧИГЛЕДНОСТИ

Појам очигледности у настави може се схватити уже и шире. Уже схватање очигледности подразумева опажање, сазнавање путем чула.

У настави језика доминира аудитивна очигледност, што је разумљиво с обзиром на природу предмета. Одавно је у настави другог језика истакнут значај доброг узора, изворног говорника. Наставник који не влада добро свим компонентама језика који предаје (од изговора и интонације, преко граматике и семантике, до прагматике) не може бити добар модел, јер ученицима не може пренети језик онакав какав је у употреби међу изворним говорницима. Наставу другог језика не би требало свести само на слушање говора наставника. Неопходно је ученицима омогућити и слушање других говорника тога језика да би се оспособили за разумевање језика и ван оквира учioniце.

У овој настави несумњив је значај и визуелне очигледности. Доказано је да је и разумевање и памћење далеко боље уколико се истовремено делује и на око и на ухо. Цртежи, фотографије, комплексне слике, модели, предмети, филмови и сл. представљају саставни део наставних средстава која имају разноврсну функцију – служе семантизацији речи, илуструју аудитивни материјал и мотивишу ученике за различите вербалне активности.

Поред овога, потребно је, кад год то услови допуштају, омогућити ученицима да искуства стичу и другим чулима. Ово је посебно значајно на млађем узрасту, али је често сврсисходно и код старијих ученика. Таква очигледност се постиже и стварањем ситуација на часу које су блиске оним природним, свакодневним, у којима се ученици могу наћи.

Између очигледне наставе и очигледних наставних средстава постоји веза јер очигледна наставна средства доприносе очигледној настави. У одабиру, припреми и употреби ових средстава треба водити рачуна о томе да она и ми-саоно активирају ученике.

Очигледност у настави може се постићи и без очигледних средстава, ослањањем на већ постојећа чулна искуства ученика, њихова претходна знања и сећања. Управо овакво шире схватање омогућава да се очигледност у настави узима као принцип, односно да настава у том смислу увек може и треба да буде очигледна.

ПРИНЦИП ПОВЕЗАНОСТИ ТЕОРИЈЕ С ПРАКСОМ

Већ од првих часова наставе српског као нематерњег језика ученици треба да уочавају практичну вредност овог предмета. У срединама у којима је српски језик више присутан, ученици ће имати прилике да га употребе и ван редовне наставе и да на тај начин у пракси провере научено. Тамо где он није у употреби у свакодневном животу, практична вредност ове наставе није толико очигледна, нарочито млађим ученицима. Зато је посебно важно код ученика постепено развијати свест о значају усвајања српског језика за њихов даљи живот. Старије ученике ће мотивисати сазнање о већим могућностима даљег школовања, запослења и, уопште, лакшег сналажења у широј друштвеној заједници. Разумљиво је да се од млађих ученика ово не може очекивати. Они се могу мотивисати на другачије начине: задацима игровног и такмичарског карактера, симулацијом разноврсних ситуација у којима се деца њиховог узраста могу наћи, применом различитог аудитивног и визуелног наставног материјала. Уживљавајући се у одређене улоге, играјући се уз укључивање маште, заправо ће се и несвесно припремати за природну комуникацију.

Комуникативно усмерена настава има за циљ оспособљавање за практичну употребу језика. Може се рећи да у овој настави пракса често претходи теорији, а теорија је увек усмерана ка пракси. Знања о функционисању језика неопходна су само уколико имају и практичну вредност и, самим тим, подређена су комуникативним вештинама.

ПРИНЦИП ЕКОНОМИЧНОСТИ

За реализацију циљева и задатака наставник има време ограничено Планом и програмом. Овај принцип упућује на то да расположиво време треба рационално искористити, односно да треба постићи што већи učinak са што мањим утрошком времена, енергије и средстава. Њега треба да уважи и наставни програм садржајем градива, обимом и дубином грађе предвиђене за усвајање, али и наставник приликом планирања рада. Економичност програма подразумева да је одабир градива усклађен са основним циљевима наставе, да је направљен такав избор који омогућује постизање постављених циљева, и да није оптерећен нефункционалним садржајима. У настави српског као нематерњег језика у срединама у којима ученици слабије владају српским језиком, сврсисходно је минимизирање лексичке и граматичке грађе на ниво који омогућује несметану комуникацију на српском језику у ситуацијама у којима се ученици могу наћи. У срединама са бољим знањем језика садржаји се проширују и основним знањима из српског језика и књижевности као матерњим.

Овај принцип наставник спроводи тако што у оперативном плану прецизно одређује колико ће времена посветити одређеном садржају програма. У наставном програму поједини садржаји су само назначени, а наставник има могућност да се опредељује за обим и дубину обраде одређених области и јединица.

Приликом припреме за час важно је одабрати најфункционалније поступке пажљиво планирајући сваки корак у раду на часу. Треба истаћи да се успешност остваривања овог начела не мери првенствено временом утрошеним на обраду градива, већ квалитетом и степеном овладаности одређеним знањима и вештинама. Уштеда у времену не сме ићи на штету квалитета наставе. Иако се, на пример, некада чини да је најбрже нека знања пренети на ученике такозваном предавачком методом, такав поступак најчешће не обезбеђује трајност добијених знања јер ученици у таквој настави нису активни, односно до знања не долазе властитим умним напором. С друге стране, некада су управо кратка, суштинска објашњења економичнија од дуготрајног нефункционалног покушаја навођења ученика на самостално закључивање које се може свести и на нагађање.

Одлука о одабиру поступка зависиће првенствено од природе јединице градива, али и од предзнања ученика. Наиме, предуслов за остваривање овог начела јесте добро познавање могућности конкретних ученика. Чињеница да ученици који усвајају српски као нематерњи језик већ владају системом матерњег језика, и да на одређеном узрасту већ поседују одређена знања о функционисању тог система, може олакшати и убрзати усвајање другог језика. То, разуме се, не значи да ће се други језик учити посредством матерњег језика, већ да је рационално поћи од знања и вештина којима ученици већ владају ради обogaћивања новим знањима и вештинама.

ПРИНЦИП ТРАЈНОСТИ ЗНАЊА, ВЕШТИНА И НАВИКА

Циљ сваке наставе, па и наставе српског као нематерњег језика јесте да знања, вештине и навике стечени на часовима постану трајни. Трајност знања, вештина и навика умногоме зависи од начина њиховог стицања. Трајности свакако доприноси активно учешће ученика у тим процесима. Уколико је ученик био у прилици да запажа, закључује, самостално долази до сазнања, веће су шансе да садржаје усвојене на тај начин и задржи. Учење властитом мисаоном активношћу праћено је ненамерним запамћивањем које олакшава и њихово задржавање.

Треба, ипак, имати у виду да је настава нематерњег (другог, страног) језика специфична у односу на већину других школских предмета јер способност адекватне употребе језика првенствено представља створену навику, стечену вештину, док је знање (у смислу свесног познавања правила функционисања језичких елемената) у другом плану. Такве карактеристике овог предмета упућују на то да се трајност вештине употребе језика у највећој мери постиже вежбањем. Највећи део расположивог времена треба искористити за различите типове вежбања, док се за објашњење одваја онолико колико је неопходно да се нека појава уочи и разуме.

Питање осмишљавања и организовања вежби веома је сложено. Несумњиво је да свака вежба мора бити пажљиво припремљена са јасно дефинисаним циљем. У зависности од циља, могу се разликовати два основна типа језичких вежбања: тзв. манипулативне вежбе и комуникативне вежбе. Првенствена функција манипулативних вежби јесте увежбавање, учвршћивање и аутоматизација језичких модела. То су контролисане вежбе са јасно дефинисаним језичким елементом који се увежбава. Овакве вежбе још немају комуникативни карактер, али представљају неопходан предуслов за постепен прелазак на комуникативне вежбе. Комуникативне вежбе се од претходних разликују по томе што се у њима очекује слободна употреба усвојених језичких елемената, њихов одабир усклађен са комуникативном ситуацијом.

Неопходно је издвојити и посебне часове обнављања и систематизације. Часови обнављања не би требало да буду идентични часовима увежбавања, нити да садрже вежбе које су већ искоришћене, већ треба организовати нове које ће ангажовати ученике. Ови часови не би смели да се сведу на пуко механичко понављање онога кроз шта су ученици већ прошли. Систематизација градива, након што је одређена грађа обрађена и увежбана, треба да омогући да се садржаји сагледају из другачијег угла. Овакви часови доприносе не само трајности знања, вештина и навика, већ омогућавају ученицима да уоче односе и везе међу језичким елементима, да их уврсте у већ постојећа сазнања и да на тај начин уопште пуњавају свест о функционисању језика као јединственог система.

ПРИНЦИП ПОВЕЗАНОСТИ С МАТЕРЊИМ ЈЕЗИКОМ

Улога матерњег језика у настави нематерњег (другог, страног) језика може се посматрати из угла:

- а) укључености матерњег језика на часу и
- б) укључености матерњег језика у припреми наставног садржаја и организације рада на часу.

Став о потреби укључености матерњег језика у наставу нематерњег (другог, страног) језика мењао се у зависности од приступа и метода доминантних у одређеном временском периоду. Неке методе карактеришу екстремни ставови: од учења страног језика посредством матерњег (као што је то случај у граматичко-преводној методи), до потпуног искључивања матерњег језика са часа (што заговарају неке варијанте директне методе). Методе према којима матерњи језик не треба да буде присутан на часу полазе од резултата истраживања двојезичности која су показала да систем матерњег језика уме да „натури“ нека своја правила и тиме узрокује грешке у језику који се усваја. Процес уплитања система матерњег језика у језик који се усваја назива се интерференција (односно негативни трансфер), а грешке које су последица тог процеса називају се интерферентне појаве. Заговорници ових метода сматрају да ова два система треба да буду одвојена и да систем другог језика треба формирати независно од система матерњег језика. У циљу спречавања интерференције потребно је матерњи језик искључити са часа.

Постоје и приступи које карактерише умеренији став: матерњи језик је дозвољен на часу. У складу с тим, оправданим се сматра давање кратких, функционалних објашњења и упутстава на матерњем језику, у циљу обезбеђивања економичности, прецизности и разумевања наставног садржаја и активности на часу. У оваквим приступима такође се полази од истраживања процеса усвајања другог језика која показују да се грешке јављају упркос настојањима да се оне спрече. То се може објаснити чињеницом да се свако ново учење уклапа у већ постојећи систем знања, навика и вештина. Грешке које ученици праве природна су појава, представљају фазу у напретку, а често и нису условљене матерњим језиком, већ карактеристикама језика који се усваја. Разуме се да час треба организовати тако да на њему доминира језик који се усваја, али се сматра да повремено укључивање матерњег језика, уколико је то оправдано, неће ометати усвајање другог језика, напротив, помоћи ће бржем напредовању.

Приступи се разликују и када је у питању потреба укључености матерњег језика у припреми за наставу.

С једне стране, заступа се мишљење да резултате контрастивне анализе матерњег и страног језика треба користити у наставне сврхе. Сазнања о сличностима и разликама два језика помоћи ће у одабиру грађе и организацији часа тако што ће се посветити одговарајућа пажња оним елементима другог језика који су извор најчешћих грешака. Заговорници овог става сматрају да није мо-

гуће исти страни језик предавати на исти начин ученицима са различитим матерњим језицима. Вођење рачуна о матерњем језику у том случају подразумева такву селекцију материјала, такве поступке и такав дидактички материјал који ће уважавати специфичне тешкоће које могу настати како услед разлика тако и услед сличности два језика.

С друге стране – несумњиво под утицајем курсева страних језика чији су полазници различитих националности и матерњих језика, а који често праве исте грешке у језику који уче – дошло се до закључка да резултати контрастивне анализе немају значајну улогу у настави страног језика.

Принцип повезаности с матерњим језиком свакако полази од потребе за уважавањем чињенице да постојање једног језичког система утиче на усвајање другог система. Матерњи језик је увек присутан у свести ученика. При том треба имати у виду да тај утицај није увек негативан (у смислу интерференције), већ ваља користити и његове позитивне ефекте – позитивни трансфер.

УЏБЕНИЦИ ЗА ПРЕДМЕТ СРПСКИ КАО НЕМАТЕРЊИ ЈЕЗИК

Уџбеници у школском систему у Србији имају изузетан значај јер је настава у великој мери заснована на њима. Они су основно наставно средство које служи и наставницима и ученицима.

Уџбеници за предмет српски као нематерњи језик Завода за уџбенике конципирани су тако да наставницима представљају помоћ у планирању и организацији наставе, односно у обезбеђивању интеракције између ученика и уџбеника, као и између наставника и ученика. Наставник зато треба да има активан однос према уџбенику, да га користи квалитетно, креативно и разноврсно.

У уџбеницима је стављен акценат и на могућност самосталног рада ученика. У многим сегментима питања, налози и задаци омогућавају ученицима да самостално долазе до сазнања, развијају своје интелектуалне капацитете и стваралачко мишљење, и оспособљавају се за практичну примену стечених знања. Уџбеници, дакле, не представљају само извор информација, већ су у великој мери радног карактера, усмерени на процес учења и изградњу знања, вештина и умења.

Могућности самосталног рада ученика доприноси адекватна дидактичко-методичка уобличеност, као и графичко-ликовна опремљеност уџбеника. Ликовни прилози имају разноврсну функцију. Репродукције оригиналних дела истакнутих уметника, као и други типови илустрација, најчешће су тематски повезани са садржајем текста, доприносе његовом доживљавању, подстичу на разговор и испуњавају захтев за развијањем естетског сензибилитета ученика. Графичка решења која се доследно спроводе олакшавају сналажење у свакој уџбеничкој јединици.

Поштујући захтеве Плана и програма уџбеници у потпуности обухватају његов садржај, и усмерени су ка остваривању циљева и задатака који су у њему постављени. Осим образовних циљева и задатака, који се првенствено односе на стицање предвиђених знања, способности и вештина, уџбеници испуњавају и васпитне захтеве афирмишући универзалне вредносне системе.

Наставни план и програм, па и уџбеници намењени овом предмету, јединствени су (с напоменом да Наставни план и програм садржи основни и проши-

рени део). Од уџбеника се, тако, очекује да задовоље потребе и могућности свих ученика који похађају ову наставу, у свим срединама у којима се она остварује уз доследно поштовање Наставног плана и програма. Једино оптимално решење у оваквој ситуацији јесте обликовати уџбенике тако да, поред основног, обавезног материјала, пружају и проширене, факултативне садржаје. Зато ови уџбенички комплекти, гледајући збирно за сваки разред, нуде знатно више материјала од онога што се у једном разреду може обрадити у току једне школске године.

Задатак наставника јесте да од понуђених садржаја направи избор оних који ће у највећој мери одговарати реалним условима наставе. Разуме се да је предуслов за адекватан одабир добро познавање могућности и потреба конкретних ученика уз добро проучен Наставни план и програм. У одабиру материјала који нуде уџбеници, што је индивидуалан посао сваког наставника, могле би бити од користи и неке основне смернице.

Ако прихватимо да је примарни задатак ове наставе практична употреба језика, односно оспособљавање ученика за комуникацију у свакодневном животу у оквиру њима блиских и доступних тема и ситуација, ово ће истовремено бити и основна смерница у избору садржаја за рад. Гледајући из угла понуђених садржаја у уџбеницима, то конкретно значи да у срединама у којима ученици слабо владају српским језиком свакако треба приоритет дати оним садржајима који им помажу у развоју њихове језичке и комуникативне компетенције. Тек ако се поуздано зна да су то вештине којима ученици већ владају, треба прећи на проширивање садржаја. У том случају време не треба трошити на преношење знања и увежбавање елемената који су већ усвојени, него треба радити на ономе што је за њих ново и у чему још нису достигли потребну компетенцију.

Општа је препорука да у срединама где се захтеви морају смањити, највише расположивог времена треба посветити усвајању језичких елемената и њиховој практичној употреби. Највише материјала за ово пружају поуке из језика и правописа/граматике и радне свеске, при чему је и у њиховим оквирима потребно правити избор. У таквим условима наставе број текстова који ће се обрадити из читанки могуће је редуковати. Свакако се треба одредити за лакше текстове. Приликом редукције треба водити рачуна о томе да ипак буду заступљени текстови из сваке од тема датих у програму.

Насупрот овоме, постоје средине у којима ученици солидно владају основама српског језика и његовом практичном употребом. Тада је крајње нефункционално часове посвећивати увежбавању већ усвојених структура. Ово не мотивише ученике и ни на који начин не доприноси њиховом напредовању. Зато треба бирати оне садржаје који су „за корак“ испред њихових знања и умења. То подразумева одабир оних делова поука из језика и правописа/граматика који су обележени као проширени. Ова сугестија не значи да треба изоставити остале садржаје. Напротив, наставник мора поуздано знати да су основни садржаји усвојени, што подразумева да се мора проћи кроз њихов тео-

ријски део, а да се од понуђених вежби одаберу оне које су функционалне за ове ученике. Захтеви могу бити појачани у погледу обима знања о функционисању језика. Када је у питању избор текстова из читанки, препорука је да се бирају текстови сложеније структуре, обележени као „тежи“. Са овим ученицима, поготово у седмом и осмом разреду, могуће је, и потребно је, заћи и у детаљнију књижевно-естетску анализу уз увођење књижевнотеоријских појмова.

Све што је наведено, потврђује да се настава предмета српски као нематерњи, и на садржајном и на методичком плану, мора кретати у распону између страног и матерњег језика. Ова реалност, дакле, управља како избором наставних садржаја тако и избором приступа, метода и техника рада у организацији наставе. Самим тим, она одређује и начин коришћења уџбеника у конкретном наставном раду.

УЏБЕНИЧКИ КОМПЛЕТИ ОД 5. ДО 8. РАЗРЕДА

Комплет за пети разред:

1. Јован Љуштановић, *Пејаво дејињсѣво, чиѣанка за 5. разред основне школе*
2. Наташа Добрић, *Радна свеска уз чиѣанку „Пејаво дејињсѣво“ за 5. разред основне школе*
3. Мирјана Бурзан, Јован Јерковић, *Поуке из језика и ѣравойиса за 5. разред основне школе*

Комплет за шести разред:

4. Наташа Добрић, Душанка Звекић-Душановић, Гордана Штасни, *Плеѣиво од речи, чиѣанка за 6. разред основне школе*
5. Душанка Звекић-Душановић, Наташа Добрић, Гордана Штасни, *Радна свеска уз чиѣанку „Плеѣиво од речи“ за 6. разред основне школе*
6. Мирјана Бурзан, Јован Јерковић, *Поуке из језика и ѣравойиса за 6. разред основне школе*

Комплет за седми разред:

7. Наташа Добрић, Душанка Звекић-Душановић, Гордана Штасни, *У оїлегалу сунца, чиѣанка за 7. разред основне школе*
8. Душанка Звекић-Душановић, Наташа Добрић, Гордана Штасни, *Радна свеска за 7. разред основне школе*
9. Мирјана Бурзан, Јован Јерковић, *Грамаѣика за 7. разред основне школе*

Комплет за осми разред:

10. Гордана Штасни, Наташа Добрић, *Недокучиве ђајне ума и срца, чиианка за 8. разред основне школе*
11. Душанка Звекић-Душановић, Наташа Добрић, Гордана Штасни, *Радна свеска за 8. разред основне школе*
12. Мирјана Бурзан, Јован Јерковић, *Грамаџика за 8. разред основне школе*

ЧИТАНKE

Текстови у читанкама представљају избор аутора који су се руководили циљевима и задацима ове наставе, а посебно одељком Тематика наставног програма. Приликом одабира текстова за читанке аутори су, имајући у виду тематске области које су Планом и програмом предвиђене за сваки разред, одабирали текстове: 1) који су адекватни узрасним карактеристикама и интересовањима ученика, 2) који задовољавају естетске и васпитне захтеве, 3) који доприносе упознавању елемената културе српског народа, 4) који припадају различитим жанровима и различитим функционалним стиливима. Разуме се да сви ови критеријуми нису у подједнакој мери заступљени у свим текстовима, али, гледајући сумарно, уважени су концепцијски кроз све читанке.

Измене Плана и програма за предмет српски као нематерњи језик донеле су списак текстова које треба уврстити у лектиру, што претходни програм није садржавао. Ово је обавезало ауторе уџбеника да прописане текстове уврсте у читанке. Поједини текстови нашли су место у главном делу читанке, док су други смештени на њеном крају у виду прилога с поднасловом Избор из лектире/Лектира.

Као што је већ речено, број текстова у читанкама далеко је већи од броја текстова које је потребно обрадити у једном одељењу у току школске године. У читанкама се поштује опредељење да буду заступљени и „лакши“ и „тежи“ текстови, који су, у извесној мери, тематски груписани. У свакој тематској области налази се по неколико текстова који се разликују по дужини и језичко-стилским карактеристикама. Наставник се, приликом израде годишњег и оперативног плана, опредељује за укупан број текстова који ће се у току школске године обрадити и врши њихов одабир. Тежи текстови су у читанкама за 6, 7. и 8. разред обележени звездицом (*), што наставницима може олакшати избор. У читанци за 5. разред није спроведено овакво обележавање, али се и у овом уџбенику налазе текстови намењени различитим условима рада. Свакако је потребно да наставник најпре добро размотри садржај свих понуђених текстова у читанкама, и тек након тога одабере оне који ће се обрађивати.

Препорука је да се из сваке тематске области одабере оптималан број текстова за обраду, како би се у току школске године обухватиле све теме предвиђене програмом. Наиме, одређена тема у извесној мери усмерава и на одабир одређене лексике и устаљених израза, па и форми изражавања. С обзиром на

то да је и богаћење лексичког фонда један од кључних задатака у настави другог језика (јер се без познавања граматичких правила може донекле комуницирати, али без познавања речи нема комуникације) веома је битно адекватну пажњу посветити и усвајању и увежбавању лексике. Текстови у читанкама, осим што пружају тему за разговор, доносе и нове речи. Зато је, сматрамо, неопходно обухватити текстове различите тематике.

Треба истаћи да је избор непознатих речи који је дат уз сваки текст услован, што значи да је учињен према процени аутора. Немогуће је предвидети које су речи непознате конкретним ученицима и зато наставник доноси коначну одлуку о томе које ће се речи семантизовати. Опредељење да семантизација буде на српском језику засновано је на томе да су матерњи језици ученика различити, али и на методичком правилу о доминантном присуству језика који се усваја у свим ситуацијама које то допуштају. Превод на матерњи језик оправдан је само уколико то налаже захтев за прецизношћу или ако је то најекономичнији пут. Методичка препорука је, иако су објашњења дата испод текста, да се непознате речи семантизују пре презентације текста како би се олакшало његово разумевање.

Сваки текст је праћен и предлогом дидактичко-методичке обраде. Први круг питања и задатака најчешће је у вези са самим садржајем текста. Њима се проверава у којој су га мери ученици разумели, уочавају се узрочно-последичне везе међу догађајима, откривају се особине ликова и истичу сви релевантни детаљи самог текста. Питања и задаци су формулисани тако да ученике наводе на закључивање. Поједини задаци упућују ученике на поновно читање и проучавање текста, што омогућава детаљније сагледавање питања о којима се расправља. Други круг питања и задатака често је у вези са личним искуствима ученика. Овим се ученици подстичу да размишљају о ситуацијама које су им познате, а тематски су повезане са текстом. Циљ ових разговора јесте да се ученици активно укључе у комуникацију. Они су тако у прилици да дају своја мишљења и износе своје ставове. Уз лекције су често дати и предлози лексичких вежби, чији је првенствени циљ богаћење лексичког фонда ученика.

РАДНЕ СВЕСКЕ

Радне свеске представљају новину у уџбеничким комплетима за овај предмет. Настале су из потребе да се пружи више материјала за рад, као и додатна мотивација за усвајање српског језика.

Радна свеска за 5. разред унеколико се концепцијски разликује од оних за 6, 7. и 8. разред. У њој су лекције у већој мери повезане са текстовима из читанке и представљају додатну разраду дидактичко-методичке обраде текстова. Пружа разноврсне говорне и писане вежбе којима се развијају изражајне могућности ученика. Поред питања и задатака који су непосредно у вези са детаљнијим разумевањем и анализом текстова, заступљени су и они који се односе на лична

искуства, доживљаје и свакодневни живот ученика. Многи су формулисани тако да развијају машту, креативност и способност zaključивaња. Лексичке вежбе различитих типова богате ученички вокабулар речима неопходним у свакодневној комуникацији. Задаци су диференцирани према тежини те су предвиђени и они намењени ученицима који желе и могу више. Илустрације и задаци енигматског карактера доприносе разноврсности и додатно мотивишу ученике за рад.

Радне свеске од 6. до 8. разреда осмишљене су другачије и нису у толикој мери повезане с текстовима из читанки. Већина лекција може се користити и независно од читанке. Свака лекција посвећена је једној од тема које су предвиђене Наставним планом и програмом. Пошло се од тога да одређена тема захтева одређен семантички круг лексичких и фразеолошких јединица и има специфичне комуникативне захтеве. Наиме, пракса је показала да текстови из читанке не обезбеђују увек лексику која је неопходна у свакодневном животу нити да обухватају све комуникативне ситуације које су ученицима потребне. Уочено је, на пример, да ученици који усвајају српски језик на овим часовима нису у прилици да усвоје најосновнију терминологију и појмове из других наставних предмета. Показало се да ово представља велики проблем уколико се школовање жели наставити на српском језику. Зато је опредељење било да се у овим радним свескама оствари корелација с другим наставним предметима и да се обухвати најосновнија лексика која се користи у биологији, географији, историји, физици, хемији, музичкој и ликовној уметности. Ово не би требало да буде додатно оптерећење ни за наставнике ни за ученике, напротив, сматрамо да је сасвим оправдано укључити у ову наставу појмове који чине основу наведених предмета. Мора се истаћи да се водило рачуна о томе да знања која се у тим лекцијама очекују ученици стичу из тих предмета на матерњем језику, што значи да су задаци усклађени са програмом за те предмете.

Радне свеске су усмерене и на појачавање комуникативне стране ове наставе. Колико год да су текстови у читанкама пажљиво одабрани и усклађени с узрасним карактеристикама ученика, они често не пружају довољно материјала за спонтане разговоре који се воде у реалним животним ситуацијама. Односно, када и пружају, потребно је много труда и вештине од стране наставника да га организује и спроведе у настави. С друге стране, поуке/граматике развијају првенствено језичку компетенцију, док је практична примена усвојених језичких категорија слабије заступљена. Уочена је, дакле, извесна празнина у досадашњим уџбеничким комплетима, и настоји се да буде попуњена управо садржајем радних свезака.

Основни циљеви које треба остварити употребом радних свезака могу се свести на следеће:

- развијање комуникативне компетенције стварањем ситуација у којима се ученици могу наћи у свакодневном животу;
- богаћење вокабулара речима и изразима неопходним у свакодневној комуникацији;

– подстицање ученика на активну и креативну примену усвојеног градива и коришћење претходно стеченог животног искуства.

Треба поново истаћи да ће избор лекција, па и задатака у оквиру једне лекције, зависити од наставника. Радне свеске, као и читанке и поуке/граматике, садрже и једноставније и захтевније вежбе и задатке. Тежи задаци су и у њима обележени звездицом (*).

ПОУКЕ ИЗ ЈЕЗИКА И ПРАВОПИСА / ГРАМАТИКЕ

Уџбеничке јединице насловљене као Поуке из језика и Граматика обухватају програмске садржаје одређене одељцима Језичка материја, Граматика, Творба речи и Правопис и првенствено су усмерене на развијање језичке компетенције ученика.

Другу етапу у настави српског као нематерњег језика карактерише и постепен прелаз са имплицитне на експлицитну граматiku, односно постепено увођење граматичких објашњења у наставном раду. Овај процес започиње са четвртим разредом и траје до краја шестог разреда. У седмом и осмом разреду узрасне карактеристике ученика, као и њихово језичко предзнање, омогућавају приступ граматици који подразумева развој свести о функционисању језика према одређеним граматичким правилима. Наслови ових уџбеничких јединица прате овакав приступ у настави српског као нематерњег језика. Стога су у петом и шестом разреду заступљене Поуке из језика и правописа, а у седмом и осмом Граматике.

Структура уџбеника Поуке из језика и правописа показује да су лекције организоване тако да су и даље у првом плану језички модели предвиђени за усвајање и увежбавање, док су елементи експлицитне граматике у функцији усвајања одређених граматичких категорија. То, практично, значи и да је у конкретном раду већи део расположивог времена потребно посветити увежбавању одређене категорије, док граматичка објашњења везана за њих треба свести на меру која обезбеђује њено разумевање. И овде се подразумева да ће однос између времена посвећеног развијању свести о функционисању и карактеристикама граматичких елемената и времена посвећеног вежбању, односно развијању језичких навика, зависити од конкретних услова у којима се ова настава одвија. У срединама које то омогућавају може се детаљније залазити у граматичке анализе, док је у срединама у којима се слабије влада српским језиком оправдано више времена одвојити за увежбавање употребе одређеног елемента.

У складу с опредељењем да изучавање експлицитне граматике није примарно до краја шестог разреда, лекције у поукама из језика и правописа не носе наслове према граматичким категоријама које су у њима заступљене, већ су обележене редним бројевима. Наставник ће, на основу познавања програма, идентификовати нови елемент који је предвиђен за усвајање и увежбавање.

Насупрот овоме, у граматикама су у садржају дати наслови наставних јединица. Граматика за седми разред обухвата две веће области које су првенствено у вези са именским речима: 1) врсте и морфолошке одлике именица, придева, заменица и бројева, и 2) службе и значења падежа. Поред овога, једно поглавље посвећено је различитим типовима безличних реченица које до седмог разреда нису систематски обрађене у настави српског као нематерњег језика. Граматика за осми разред такође обухвата две велике области: глаголе и сложену реченицу. Прва област, у којој се обрађују глаголи, обухвата све релевантне морфолошке, синтаксичке и семантичке карактеристике глагола: глаголски вид, глаголски род, творбу и значења личних и неличних глаголских облика. Другу велику област овог уџбеника чини систем сложених реченица српског језика. Обухваћене су независне реченице (саставне и закључне у једној лекцији, и супротне, раставне и искључне реченице у другој) и зависне реченице (по једна лекција посвећена је сваком од следећих типова: изричне објекатске, месне, начинске, временске, намерне, узрочне, условне или погодбене, односне атрибушке реченице).

Ученици су се са већином садржаја који су заступљени у граматикама за седми и осми разред већ сусрели у претходном периоду. Разлика је у приступу овом градиву и у његовој организацији. Циљ је да се, уз коришћење већ постојећих језичких способности и стечених знања, градиву приступи из другачијег угла, чиме ће се оно систематизовати и допунити новим знањима. Ова својеврсна систематизација градива представља и прилику да код ученика учврсте одређене језичке навике, али и да се коригују оне које нису у складу с граматичким правилима српског језика. Зато и ови уџбеници садрже много различитих вежби, првенствено структуралног типа.

Ово је истовремено и период када се очекује активна примена знања, како из српског, тако и из матерњег језика. Зато се на више места ученицима сугерише да примене знања из матерњег језика и упореде нека правила матерњег, с правилима српског језика. Методички је сасвим оправдано на овом узрасту очекивати да ученици врше извесна контрастирања, разуме се, на ниову који је њима примерен. Оваква поређења могу допринети учвршћивању знања о правилима функционисања система матерњег и српског језика.

И ове уџбеничке јединице, као и читанке и радне свеске, поред обавезног дела, пружају и информације и вежбе које припадају проширеном делу програма, односно оном који се може реализовати у срединама у којима ученици боље владају српским језиком.

Новину у овим уџбеницима представља Граматички и правописни појмовник. У њему се налазе појмови који су заступљени у уџбенику и дати су преводи на матерње језике ученика. Полазећи од тога да су се у оквиру наставе матерњег језика ученици већ упознали са одређеним граматичким и правописним терминима, оправдано је ова знања користити и у настави српског као нематерњег и, у одговарајућим приликама, позивати се на њих.

МЕТОДИЧКЕ ОБРАДЕ НАСТАВНИХ ЈЕДИНИЦА

Припрема за час је резултат наставниковог рада на тумачењу градива и проналажењу путева да градиво пренесе ученику. У процесу припремања за час наставник дефинише циљеве и задатке часа, одабира методе, поступке и облике рада који су најадекватнији за остваривање постављених циљева и задатака а усклађени су са конкретном материјом предвиђеном за тај час, припрема наставна средства, формулише питања и задатке, временски распоређује предвиђене активности. Континуирано стручно усавршавање наставника захтева и стално коришћење стручне и научне литературе.

Добра припрема за час подразумева и прилагођавање свих елемената часа конкретним ученицима. Предуслов за ово јесте добро познавање предзнања и могућности ученика. Припрема за час је увек припрема конкретног наставника за конкретне ученике. Јасно је, дакле, да не постоји унапред осмишљен час који је у сваком свом сегменту примерен свим условима рада.

Имајући ово у виду, предложене обраде наставних јединица треба схватити условно. Оне нису замишљене да се реализују искључиво на начин који је на овом месту дат и могу се, по потреби, модификовати. Предложени поступци могу се применити и у обради неких других наставних јединица. Циљ је, наиме, да се предоче неке нове, алтернативне могућности у наставном раду и да се подстакне креативност у процесу припремања часа.

У предложеним припремама за час, којима су обухваћени сегменти програма од 5. до 8. разреда, заступљени су различити типови часова: обрада текста, увежбавање језичког модела, граматика, говорна вежба, обнављање и систематизација градива.

1.

Разред	V
Наставна јединица	Стеван Раичковић: <i>Бајка о зрну ђеска</i>
Тип часа	обрада текста
Облици рада	фронтални, индивидуални
Наставне методе	вербално-текстуална метода
Наставна средства	наставни листићи, графофолија
Циљ часа	оспособљавање ученика за самостално изражавање мисли и осећања; доживљавање, разумевање и откривање уметничких вредности књижевног текста и порука које он шаље
Образовни, васпитни и функционални задаци	оспособљавање ученика за самостално читање; активирање пасивног и богаћење активног вокабулара; подстицање и развијање маште, креативности и радозналости; подстицање ученика на активно учешће у анализи и интерпретацији књижевног дела; оспособљавање за самостално учење и закључивање
Временска структура часа	уводни део: 5–6 минута главни део: 25–30 минута завршни део: 10–15 минута

Напомене

Читање текста са предвиђањем може за ученике бити интересантан задатак. Текст ћемо ученицима припремити на наставним листићима, поделити га на неколико целина и ученици ће самостално читати делове текста. Од њих ћемо тражити да, након сваке прочитане целине, покушају да предвиде шта ће се даље дешавати. Циљ оваквог читања је да код ученика развијамо креативност, радозналост и критичко мишљење, и да их што више активирамо у наставном процесу.

У тексту *Бајка о зрну ђеска* постоји неколико момената који изненађују ученике и буде њихову радозналост: необичан главни јунак, иреалне способности које му писац даје, његова тежња да се покрене из досадне једноличности предела у којима борави, његово стално незадовољство, пренесено значење које прича има.

Проблем се може поставити и пре приступања тексту, у виду задатка – питања на које ће ученици тражити одговор читајући текст. Наравно, овакав задатак подразумева да ученици добро владају језиком.

СТРУКТУРА И ТОК НАСТАВНОГ ЧАСА

Уводни део часа

Поделитемо ученицима први део текста; кажемо им да смо текст који ће се обрађивати поделили на три целине; замолимо их да прву целину сви прочитају у себи и да покушају да предвиде шта ће се даље дешавати.

Главни део часа

Стеван Раичковић: *Бајка о зрну ђеска*

I део

На пустињски песак, који је лежао непомично, падали су ужарени зраци сунца. Свуда унаоколо, до у недоглед, владала је тишина. Тако је то трајало данима, месецима, годинама и вековима.

Једно малено зрнце, које се налазило на површини пешчаних наслага, отпоче једног јутра, неким чудом да мисли. У његовој сићушној глави ројиле су се слике о неком друкчијем и необичнијем животу.

Пешчано зрнце је зажелело да се покрене из своје ужарене једноличности, да напусти ово досадно место са којег се није чуо ни шум, ни глас, нити се могло било шта, сем песка видети.

Кад су сви ученици прочитали први део текста, поставите им следећа питања и задатке.

Ойиши средину у којој борави зрнце ђеска.

Шта очекујеш од њега?

Шта мислиш да ће се с њим даље дешавати?

Образложи своје мишљење.

Замолите ученике да прочитају други део текста.

Поделите свима други део текста.

Објашњење непознатих речи и израза

ужарен, -а, -о – веома врео, усијан; *недоглед* – велика даљина која се не може догледати, бескрај; *наслаја*, ж. род – оно што се наслагало, наталожило, нагомилало, слој; *ројити се*, *ројим се* – настајати у великом броју; *једноличност*, ж. род – стање које се не мења, увек је исто, досада, монотонија

II део

Једног дана дуну неки страشان ветар који је сатима витлао пешчани облак над пустињом, све док га не наднесе над морску пучину. Тако се малено зрнце нађе на морском дну.

Посматрало је сада велике и мале рибе и послушкивало изнад себе хуку таласа.

Водене струје које су га ваљале, преместиле су га најзад и до места одакле су багери вадили песак за градње. Кад се једног јутра зрнце пробудило на лопати, отпоче његова дуга вожња. Само, овог пута, без ветра. Возило се сада камионима, возовима, колицима. У његовој сићушној глави царовала је само једна мисао:

„То је, дакле, онај велики живот.“

Када ученици заврше са читањем, упитамо их:

Јеси ли очекивао овакав развој догађаја?

Чиме ти је зрнце њеска изненадило?

Можеш ли да замислиш и испричаш шта ће даље бићи с њим?

Допустићемо ученицима да слободно износе своја предвиђања.

Који део њекшта ти наводи на њу њомисао?

Објашњење непознатих речи и израза

вишлайи, вишлам – вртети у круг; *џучина*, ж. род – отворено, широко море, непрегледна морска површина; *ваљайи, ваљам* – котрљати

III део

У неком великом граду, у некој великој улици, радници су га помешали са катраном и уградили у асфалт. Данима су преко њега прелазиле аутомобилске гуме. Малено зрнце је са осмехом послушкивало жамор велеграда, све док му се поново није указала слика о друкчијем животу.

Зрнце које мисли је напрегнуто очекивало ветар.

Али, кад се ветар појавио, зрнце није успело, онако заробљено у асфалту, ни за длаку да се покрене са свог места.

Ветар је улицом, преко њега, весело витлао само изгужване хартијице.

Када сви заврше са читањем, упитамо:

Да ли се ѝрича завршава онако како си очекивао?

Јесу ли њвоја ѝредвиђања била слична ѝишчевој замисли?

Замолићемо ученике да размисле о тексту и да покушају да искажу једном реченицом поруку коју писац жели да пошаље.

Објашњење непознатих речи и израза

асфалт, м. род – материјал који се користи за градњу путева; *жамор*, м. род – нејасан звук различитих гласова; *велеград*, м. род – велик град; *најрећнуто* – врло пажљиво

С обзиром на то да у тексту постоји велики број проблемских ситуација ученицима се може понудити и серија питања и задатака са сугестијама за њихово решавање. Ови задаци ће их усмерити ка тражењу одговора на два кључна питања:

Зашто зрнце песка никада није задовољно?

Кога оно заправо симболише?

1. Да ли овој причи одговара наслов који јој је писац дао? Зашто је ову причу назвао бајком? Сигурно си читао/читала и друге бајке. У чему је ова бајка слична са њима, по чему се од њих разликује?
2. Како се писац односи према свом главном јунаку? Да ли има симпатија и разумевања за њега или не? Подсети се на то како је зрнце песка завршило своја путовања.

Која пословица најбоље одговара пишчевој поруци:

а) Срећа никада до краја не траје.

б) Што је тражио – то је и нашао.

в) Ко хоће веће, изгуби из вреће.

Образложи своје мишљење.

3. Је ли главни јунак више за осуду или за жаљење? Како си се ти осећао када си прочитао завршни део текста?
4. Зрнце песка није било задовољно својим дотадашњим животом. Желело је да га промени. Наведи и опиши начине на које је то покушавало. Јесу ли га они довели до „друкчијег и необичнијег“ живота о којем је сањало? Покушај да објасниш зашто нису.
5. Писац је изабрао необичног главног јунака – зрнце песка. Кога пре можеш да замислиш на његовом месту имајући у виду способности и моћи које му је писац дао? Наведи његове карактерне особине.

Уколико наставник сматра да је то потребно, могу се и понудити различите особине међу којима ће ученици бирати оне које јунаку одговарају и образлагати зашто.

Нпр.:

Међу понуђеним особинама изабери оне које одговарају главном јунаку и образложи своје мишљење

дволичан, несћалан, радознао, задовољан, сћирћлив, ћревћлив ...

6. Писац каже: „У његовој сићушној глави ројиле су се слике о неком друкчијем и необичнијем животу“, али не сазнајемо до краја какав тачно друкчији живот зрнце жели. Покушај ти да замислиш и испричаш каквим животом би оно било задовољно.

7. Прочитај још једном и прокоментариши завршетак текста.

Завршни део часа

Писац каже: „...кад се ветар појавио, зрнце није успело, онако заробљено у асфалту, *ни за длаку* да се покрене са свог места.“ Израз *ни за длаку* значи ни мало, ни за милиметар. Има много израза са именицом длака у српском језику. Покушај да одгонетнеш њихова значења. (Вежба се налази на графофолији.)

Повежи израз са одговарајућим значењем:

1) цепати длаку на четворо	а) бити сигуран, безбедан
2) ићи (коме) низ длаку	б) радити супротно (у инат)
3) ићи (коме) уз длаку	в) једва се извући
4) неће му фалити ни длака с главе	г) јако прецизно
5) не попустити ни за длаку	д) радити баш како неко жели
6) тачно у длаку	ђ) бити јако упоран
7) тражити длаку у јајету	е) рећи све што помислиш
8) измаћи за длаку	ж) бити ситничар, претерано детаљисати
9) немати длаке на језику	з) проналазити мане савршеном делу

Текст нуди и много повода за даље разговоре, за говорне и писмене вежбе у којима можемо поново ученицима поставити различите задатке. Ове вежбе можемо дати ученицима за домаћи задатак.

1. Препричај текст *Бајка о зрну ћеска* тако да обавезно употребиш следеће речи: *ужарен, сићушан, жамор, ћучина, једнолично, вићлајћи, велећрад.*
2. Препричај текст и промени његов завршетак тако да зрнце на крају буде задовољно.

3. На улицама велеграда се свашта дешава. Можда је зрнце касније увидело да ту ипак није тако досадно. Напиши састав на тему: *Зрнце ђеска ми је ђричало шћиа је доживело у великом ђраду.*

*Час можемо организовати и другачије. Текст *Бајка о зрну ђеска* налази се у читанци *Пејаво дејћинћсћво* у одељку који носи наслов: *Љубав за облак...* – избор из лекћице. Методичка апаратура која се налази уз текст нуди смернице за разговор о њему.

Додатна, врло детаљна дидактичко-методичка разрада налази се у радној свесци уз читанку *Пејаво дејћинћсћво*. Она пружа ученицима могућност да се самостално припреме код куће за рад на тексту.

2.

Разред	VI
Наставна јединица	Александра Миливојевић: <i>Сунцокрећ</i>
Тип часа	обрада текста
Облици рада	фронтални, индивидуални
Наставне методе	вербално-текстуална метода, метода писања
Наставна средства	фотографије, наставни листић
Циљ часа	оспособљавање ученика да знања стечена на матерњем језику изразе и на српском језику
Образовни, васпитни и функционални задаци	оспособљавање ученика за разговор о разним темама из свакодневног живота, неговање културе говорног и писменог изражавања, проширивање и богаћење ученичког вокабулара појмовима из других наставних предмета, развијање и неговање еколошке свести код ученика, оспособљавање за самостално учење и закључивање
Временска структура часа	уводни део: 5–6 минута главни део: 25–30 минута завршни део: 10–15 минута
Напомене	Корелација се успоставља са наставом биологије и ликовне културе.

СТРУКТУРА И ТОК НАСТАВНОГ ЧАСА

Уводни део часа

Кратким уводним разговором ученике мотивишемо за обраду текста, уводимо их у тему, проверавамо њихова предзнања и семантизујемо нову лексику.

Сви знамо колико је Сунце благодечно и драгоцено за животи на Земљи. Шта би се десило да нас не њраје и не обасјава?

Разговор сужавамо на биљни свет.

Шта оно њража биљкама? Јесу ли им светлости и топлота довољне да би расле? Шта им је још њојребно?

Храну, минерале, узимају из земље.

минерал, м. род – овде: хранљива материја

После те хранљиве материје њрађују у своје њлодове, стабла, листове...

Сунчева светлост и топлота су њојходне за животи биљака. Једна од њих је добила и име њо томе што се окреће за Сунцем. Знате ли која?

Из биологије сте ѡрошле ѡдине стекли многа знања о биљкама. Учили сте и разне њихове ѡделе (више, ниже; фамилије биљака; ѡрема томе како их људи користе...)

Знате ли у коју ѡруу биљака сада сунцокрећ?

С каквим циљем се узјаја? Биљке од којих се ѡроизводи биљно уље називају се уљарице.

уљарица, ж. род

Знате ли још неку биљку уљарицу?

Из ког дела биљке се обично цеди уље?

Њр.: Соја је индустријска биљка из које се добија уље. Како изгледа њено семе?

А где је оно смештено? (Добро је да ѡрипреми-мо илустрацију или фототрафију махуне. Уколико немамо ни једно ни друго, можемо махуну илустровати на табли.) Оно се налази у ѡлогу који се зове махуна.

махуна, ж. род

Које биљке осим соје имају ѡлог у облику махуне?

Пре неог што биљка формира ѡлог, она ѡролази кроз фазу цвешања. Цвешови су веома разнолики, али сви имају неке основне делове.

йучак, м. род
йрашник, м. род

Како се назива йрах који се налази на йра-
иницима?

йолен, м. род

Ко ђа сакуйља и йако ойрашује биљке?

Поїледајйе сад цвеї сунцокреїа.

Ово жуїо су лаїице, а сваки део унуїар
їлаве је један мали цвеї. Како зовемо цвеї
формиран из мноїйива мањих цвеїића?

цвасї, ж. род

Ево још неких биљака које имају цвасї.

Пре читања текста, проверићемо да ли ученици знају значења речи:

снужден, -а, -о

врїоїиї се, -им се

Главни део часа

Чиїање и разїовор о йексїу

Текст о Сунцокрету је помало необичан. Написан је у првом лицу, у форми писма. У њему се Сунцокрет обраћа својим читаоцима и прича о себи, својим карактеристикама, користима које људи и животиње имају од њега.

Шїа иї је у йексїу било необично?

У йексїу има и научних и умейничких елеменаїа. Разїоварајмо најйре о
њеїовим умейничким квалиїеїиима.

Ко је йриїоведач у овом йексїу?

У ком лицу се йриїоведа?

То је, иначе, један од чесїих књижевних йосїуїака, али у овој йричи иїо
делује необично. Заиїио?

Како је ауїорка оживела Сунцокреї?

Које сїособносїи му је дала?

Шїа он још може осим шїио їовори, йриїоведа?

Када је срећан и задовољан? Најпре испричај својим речима, а онда прочи-
тај гласно и део текста који о томе говори.

Када је Сунцокрећ тужан и снуђен? Поигражи и тај део у тексту и про-
читај га гласно.

Ко му је у тексту „Сунцокрећ“ дао име Сунчев цвет?

Овим питањем прелазимо у научну сферу текста.

По чему се сунцокрећ разликује од већине биљног света? Како се назива та
његова особина?

Који његов део додсећа на Сунце?

Поигражи у тексту део који описује његову цваст. Прочитај га гласно.

Описи сад својим речима цваст сунцокрећа.

Зашто неко може да помисли да је Сунцокрећ из текста уображен?

Волиш ли ти његове семенке? Како се оне једу? Где ли ће понекад због
причања семенки? Када и зашто?

Можда га твоја мама користи приликом спремања јела. Како?

Ко једно обожавала цвет сунцокрећа? Шта им он јури?

Како су га користили амерички Индијанци?

Чиме је бољо сунцокрећово уље? Које уље се још користи у исхрани?

Како Сунцокрећ завршава своје писмо?

Завршни део часа

Сигурно примећујеш да ауторка реч сунцокрећ пише великим словом.
Објасни због чега.

Како иначе пишемо називе биљака и животиња?

Обрати пажњу и на то како је написана реч Сунце?

Да ли називе небеских тела Сунце, Месец, Земља увек пишемо великим по-
четним словом?

Погледајмо шта о томе каже „Правилник српског језика“.

Прозвати једног ученика да најпре нађе у правописном речнику реч Сунце
и да прочита гласно шта се о њему каже.

Сада, покушајте да доуниш наставни листић речима Земља, Месец и
Сунце.

Наставни листићи

_____ и _____ су небеска тела и крећу се око _____.
Овог _____ ће се догодити помрачење _____.
Ходај по _____, а не по бетону.
Изгорели су на _____.

Многим уметницима, сликарима, композицијорима... сунцокрејов цвећ по-
служио је као инспирација за лепа уметничка дела. Знаје ли неко такво дело?

У чиџаници на 87. страни налази се репродукција дела „Сунцокреји“ Лизе
Крижанић. Са ученицима разговарамо о композицији, техници којом је дело
урађено...

Домаћи задатак:

Најини састав о једној лепој и корисној биљци (ојини њен изглед, особине, усло-
ве у којима расте, наведи користи које од ње имамо, неку занимљивост о њој...)

3.

Разред	VI
Наставна јединица	Иво Андрић: <i>Прозор</i>
Тип часа	обрада текста, говорна вежба
Облик рада	фронтални, индивидуални
Наставне методе	текст метода, вербалне методе
Наставна средства	наставни листићи
Циљ часа	доживљавање и разумевање књижевног текста, уочавање основне теме и тематских целина, анализа ликова
Образовни, васпитни и функционални задаци	развијање вештине разумевања на слух; усвајање нових речи; подстицање ученика на активно учешће у интер- претацији књижевног одломка, уочавање теме и порука одломка, анализа ликова, уочавање њихових особености и односа који владају међу њима, подстицање ученика на самостално процењивање различитих типова карактера путем анализе ликова и њихових поступака
Напомене	Значај Иве Андрића као и књижевне вредности његових дела оправдавају сугестију да се за ову наставну јединицу издвоје два часа. Први час се може посветити упознавању ученика са текстом, објашњавању и усвајању нових речи, анализи садржаја текста и одређивању његових целина. Други час се може посветити анализи ликова и органи- зовању говорних вежби у вези са текстом.

1. ЧАС

Уводни део часа (10 минута)

Час започиње уводним разговором у току којег ће се семантизовати непознате речи. Објашњавају се само оне речи које су битне за глобално разумевање текста. Објашњење осталих непознатих речи, уколико их има, ученици могу и сами потражити у читанци након слушања, а приликом рада на тексту. На овом узрасту и са овим предзнањем ученика број непознатих речи не би требало да прелази 3% укупног броја речи у тексту који је предвиђен за слушање. Добро је да то буду речи које не ометају разумевање текста као целине. На овом узрасту очекује се да су ученици достигли ниво знања српског језика који им омогућава разумевање „на слух“ непознатог текста дужине 2–3 минута, колико и траје читање одломка из приповетке *Прозор*.

Уводни разговор треба да припреми ученике за доживљавање текста. Кроз овај разговор наставник ће семантизовати нове речи. Семантизација речи може се вршити на различите начине. Препоручљиво је да се она врши на језику који се учи, а само када се овај поступак покаже као непоуздан или неекономичан, приступа се преводу.

Предлог уводног разговора и семантизације путем синонима и описних дефиниција:

Неки људи се лако сналазе у свим ситуацијама, не размишљају много да ли ће нешто урадити или неће. За њих кажемо да су сналажљиви или предузимљиви. Они се неће збунити или поштити неситурни ни ако им се неко грубо обради, викне – обрецне се на њих.

Има оних ситуација, на пример неке свечаности, када морамо да се стројо придржавамо правила понашања. Утврђен ред неке свечаности, обичаји и постојећи којих се придржавамо у неким приликама назива се церемонијал. Свечаности су обично леје и пријатне. Сујројно томе, има ситуација које су непријатне, тешке. За њих кажемо да су мучне. У таквим ситуацијама нама је непријатно, тескобно. Са осећањем непријатности повезан је и придев ојор. Он се најчешће употребљава да се описе укус нечега што је киселкасто и горко. Ојоро је оно што скуља уста. Употребљава се и да се описе јак непријатан мирис. Тако се овај придев користи за људе који су непријатни и груби.

Пожељно је да наставник укључи и ученике у семантизацију и разговор постављањем питања за речи које већ знају. На пример: *Какви су људи који се лако сналазе у свим ситуацијама? Какве су обично свечаности? Шта је сујројно од пријатно? и сл.*

Семантизоване речи наставник исписује на таблу у току уводног разговора остављајући изнад њих место за наслов.

Ученици пажљивије прате текст уколико пре слушања добију задатак који ће им на њега усмерити пажњу. Предлажемо да наставник саопшти ученицима да ће наслов текста они сами предлагати након слушања.

Главни део часа (30 минута)

Читање текста (2–3 минута)

Текст чита наставник, евентуално ученик који је на неком од претходних часова добио задужење да се припреми да га изражајно прочита. Није препоручљиво да први сусрет са књижевним текстом буде ометан читаочевим замуцкивањем, застајкивањем, грешкама. То омета и разумевање текста и његово доживљавање. Читанке су затворене да би се вежбало разумевање „на слух“.

Одређивање наслова (3–4 минута)

Ученици предлажу наслове за саслушани текст. Предлоге наставник записује на табли. Наставник тражи да их ученици и образложе. Овим путем наставник добија прву информацију о томе у којој су мери ученици разумели текст. Вероватно ће у давању и образлагању предлога активнији бити бољи ученици. Овај разговор ће истовремено помоћи оним ученицима који слабије владају српским језиком да боље разумеју основни садржај текста.

Након 4–5 предлога наставник саопштава оригинални наслов уколико га ниједан ученик није предложио.

Провера глобалног разумевања (3–4 минута)

Наставник дели наставне листиће који имају за циљ проверу глобалног разумевања текста. Ученици раде индивидуално. Задатак је да наведене тврдње означе као тачне или нетачне.

Изглед наставног листића

Мишко је предложио дечаку да разбију прозоре баби Кокотовићки.	тачно	нетачно
Дечак је одбио Мишков предлог.	тачно	нетачно
Баба Кокотовићка је била пријатна старица.	тачно	нетачно
Дечак је све испричао оцу.	тачно	нетачно
Вечере су у тој породици биле пријатне и веселе.	тачно	нетачно
Мишко је разбио прозор на дечаковој кући.	тачно	нетачно

Наставник, или неко од ученика, након истека времена предвиђеног за индивидуални рад, чита једну по једну тврдњу прозивајући ученике са слабијим знањем да би и њих активирао.

Друго читање (5–6 минута)

Након што је проверено глобално разумевање приступа се читању у себи. Текст високих уметничких вредности, сложених психолошких и емотивних преживљавања ликова, захтевних лексичких и граматичких карактеристика, као што је овај, свакако захтева и да га ученици самостално прочитају. Самостално читање омогућава да сваки ученик чита својим темпом и да се, по потреби, враћа на већ прочитано. То је и прилика да потраже значење неких речи у речнику који је дат у читанци или да замоле наставника за нека тумачења.

Препоручљиво је да приликом другог сусрета са текстом ученици читају с пажњом усмереном на одређене задатке. Овај текст пружа могућност да се издвајају целине. Наставник ученицима даје задатак да издвоје целине и доделе им наслове. Задатак се ради индивидуално.

Одређивање подналова целина (3–4 минута)

Ученици излажу своје предлоге. О њима се дискутује. Уважавајући различита мишљења, наставник управља радом и на табли записује наслове које сматра најприхватљивијим. (На страни 44 дат је изглед табле.)

Детаљнији разговор о тексту (10 минута)

Ученици су након овога спремни да разговарају и о детаљима текста који су им вероватно промакли током слушања. Користећи питања и задатке који су дати у читанци, наставник води овај разговор укључујући све ученике.

Када се дешава радња ове њриче?

Шта је Мишко њредложио свом друју?

Којим речима дечак ојисује Мишка?

Шта је дечак мислио о баби Кокојовићки?

Зашто је ијак одбио Мишков њредлој?

Како је Мишко реаовао?

Како се дечак осећао цело њојодне и вече? Пронађи њиштања која је себи њостављао.

Прочитај јласно део који ојисује њородичну вечеру. Како су се укућани осећали?

Шта је изненада њрекинуло њишину ње вечери?

Шта је дечак схваистио?

Да ли су и остали знали о чему се ради? По чему њо закључујеш?

Прочитај њоново њоследњу реченицу овој њекста и објасни зашто се дечак њако осећао.

У шекспиру се више јуџа сјомиње јишина. Пронађи ситуације у којима је владала јишина. С којим осећањем јисац јовезује јишину?

У ком је лицу најисана ова јрича? Ко је јријоведач?

Завршни део часа (5 минута)

У завршном делу часа наставник даје упутства за израду домаћег задатка. Домаћи задатак састоји се у томе да се детаљније прикажу главни ликови у овој приповести: дечак, Мишко и отац. Смернице за рад налазе се у читанци. Рад треба да има форму краћег писаног састава, који ће приказати ликове кроз њихове поступке уз коментаре ученика о њиховим особинама. Сваки ће ученик описати по један лик. Наставник води рачуна о томе да приближно исти број задатака буде посвећен сваком лику.

Смернице за домаћи задатак дате су у читанци *Плејиво од речи* на 36. страни и доступне су свим ученицима.

Мишко

Пронађи у шекспиру речи којима јисац ојисује Мишка.

Зашио је Мишко јријоведачу „био и ојтао зајонејан“? Које Мишкове особине збуњују јријоведача?

Мишко је разбио јрозор на кући своја друја. Зашио је јо урадио? Писац нам не јовори о чему је Мишко размишљао јосле њиховој разјовора. Покушај да на ситуацију јледаш из Мишковой ујла и реци шја је он мојао мислити о свом друју. Шја ји мислиш о Мишковом јосјууку?

Ојац

Пронађи и јоново јрочијај јасус у којем је ојисана вечера у дечаковој јородици.

Како се ојац јонашао за време вечере? Када је само јројоварао?

Ојац је био „човек сјаринских схвајања“. Пронађи у шекспиру и друје очеве особине. Размисли како се оне моју јовезаји са „сјаринским схвајањима“.

Које је основно осећање које дечак има јрема оцу?

Јријоведач

Јрочијај јоново део шекспја у којем дечак јокушава Мишку да објасни своје одбијање. Како он доживљава Мишков јредлој?

Која се све јлаши? Да ли ја само сјрах сјречава да се јридружи Мишку? Шја он мисли о „кажњавању“ бабе Кокојовићке?

У дечаку се мешају различитје мисли и различитја осећања. Наведи их и објасни.

Он не воли бабу Кокојовићку, али није јрисјао да јој разбије јрозор. Шја јакав јосјуујак јовори о дечаку?

Изглед табле

Иво Андрић, <i>Прозор</i>		
Нове речи:	Предлози наслова:	Целине у тексту:
предузимљив, предузимљива, предузимљиво обрецнути се, обрецнем се церемонијал, м. род мучан, мучна, мучно тескобан, тескобна, тескобно опор, опора, опоро	Прозор бабе Кокотовићке Јако сам се уплашио Одбио сам Мишков предлог Мишкова освета Страх од казне ...	1. Мишков предлог 2. Дечаково одбијање 3. Дечакова дилема 4. Породична вечера 5. Разбијен прозор

2. ЧАС

Уводни део часа (10 минута)

Ученици су добили домаћи задатак да, уз помоћ упуштава за рад, напишу краће саставе о ликовима који се појављују у приповеци *Прозор*. На почетку другог часа посвећеном овом тексту из читанке ученици читају своје задатке. О сваком лику треба прочитати 2–3 задатка. Различите теме домаћих задатака појачавају пажњу ученика који слушају туђе задатке. Они су током првог часа формирали мишљење о свим ликовима, те ће туђа виђења свакако поредити са својим. Наставник им скреће пажњу да ће ови задаци послужити за каснији рад на часу.

Главни део часа (30 минута)

Издајање особина ликова (6–7 минута):

У овој фази часа наставник, уз помоћ ученика, на табли прави листу особина, емотивних и психолошких стања Мишка, дечака и дечаковог оца. Ово је активност која истовремено богати речник ученика, који треба да се присете придева познатих од раније, али и нових, које су научили из овог текста:

Мишко	дечак	отац
непослушан	несигуран	строг
бунтован	уплашен	ћутљив
загонетан	поштен	опак
осветољубив	збуњен	груб
храбар	узнемирен	опор
предузимљив	...	непријатан
нестрпљив		старинских
непредвидив		схватања
...		...

Говорна вежба – Разговор Мишка и дечака (12–13 минута)

Текст пружа одличну основу за реконструкцију дијалога који се могао водити између Мишка и дечака. Наставник формира парове ученика који добијају задатак да смисле и одглуме овај дијалог. Парови се састоје од једног ученика који боље влада српским језиком и једног који је слабијих могућности у изражавању. Очекује се да бољи ученик помогне слабијем. Наставник најављује да ће се на крају ове вежбе бирати најбољи пар. Ученици имају 5 минута за припрему. Вежба се ради усмено. Дијалог започиње Мишковим предлогом: „Хајде вечерас да разбијемо прозоре баби Кокотовићи! Хоћеш ли?“

Говорна вежба – Наставак приче (8–10 минута)

Одломак се завршава ситуацијом у којој породичну вечеру прекида тресак разбијеног прозора. Из текста се не сазнаје шта се даље те вечери и сутрадан дешавало. Ученици добијају задатак да смисле наставак приче. Након припреме од 3–4 минута саопштавају своје идеје. Треба активирати и боље и слабије ученике.

Завршни део часа (5–6 минута)

Час се приводи крају доношењем закључка о ситуацији у којој се дечак нашао, о његовој моралној дилеми и страху. Немогућност да се обрати некоме за помоћ или савет издваја се као највећи дечаков проблем. Ученици долазе до закључка о значају поверења и разумевања међу члановима породице. Они који желе могу да испричају неко своје искуство на које их је подсетила ова прича.

Изглед табле

Иво Андрић, <i>Прозор</i>			
Мишко	дечак	отац	
непослушан	несигуран	строг	Говорна вежба:
бунтован	уплашен	ћутљив	
загонетан	поштен	опак	1. Разговор између дечака и Мишка
осветољубив	збуњен	груб	
храбар	узнемирен	опор	2. Наставак приче
предузимљив	...	непријатан	
нестрпљив		старинских	
непредвидив		схватања	
...		...	

4.

Разред	VII
Наставна јединица	<i>Лав и човек</i> , арапска народна прича
Тип часа	обрада текста
Облици рада	фронтални, индивидуални и групни
Наставне методе	монолошка, дијалогска, метода реферисања
Наставна средства	наставни листићи са деловима текста и објашњењима непознатих речи
Циљ часа	оспособљавање ученика за самосталан рад на тексту и преношење информација
Образовни, васпитни и функционални задаци	развијање способности долажења до информација читањем непознатог текста, проширивање и богаћење лексичког фонда; медијација
Напомене	<p>Упознавање са новим текстом не мора увек имати идентичну форму. Један од најчешћих поступака јесте да наставник наглас чита текст који је предвиђен за обраду. Ово је сасвим оправдано јер развија вештину разумевања на слух. Међутим, задатак ове наставе јесте и да код ученика развија способност самосталног долажења до информација. Читање у себи текстова непознатог садржаја један је од путева долажења до информација. Зато је потребно неке часове припремити тако да буду усмерени на испуњавање управо овог задатка.</p> <p>Час се може организовати тако да сви ученици читају идентичан текст. Они на тај начин долазе до истих</p>

информација. Али мотивација за рад може се повећати ако пред собом имају различите текстове, или делове текста који иначе чине целину, о којима ће, након упознавања с њим, реферисати осталим ученицима. Поседовање одређених информација и потреба за долажењем до нових да би се сазнала целина, представља добру мотивациону основу за рад.

Текст који ће се на тај начин обрадити треба пажљиво одабрати. Он мора бити такав да се у њему могу издвојити целине (оптимално 3–4). Свака од њих треба да садржи довољно информација да буде разумљива за себе, али и да заинтересује за остатак приче. Целине треба да имају неке заједничке информације, али и оне које се могу наћи само у једној. Треба одабрати текст који је лексички и граматички приступачан ученицима, односно, ако и садржи непознате речи, оне не би требало да буду кључне за разумевање текста. Објашњење непознатих речи може бити дато уз сваки одломак.

СТРУКТУРА И ТОК НАСТАВНОГ ЧАСА

Кораци у раду:

1. Ученици се деле у групе које су формиране тако да равномерно буду заступљени и они који боље владају језиком и они са слабијим знањем. Сваки члан исте групе добија исти одломак. Наставник даје упутства за рад (3–4 минута)
2. Задатак је да најпре свако у себи прочита одломак (5 минута).
3. Следи рад у групама. Наставник саопштава да свака група треба да се припреми да исприча садржај одломка осталим групама. Ученици у оквиру своје групе разговарају о одломку и вежбају да га парафразирају. Помажу једни другима. Наставник, по потреби, помаже у овој фази рада и надгледа да језик комуникације међу члановима група буде српски. Група записује и питања која жели да постави осталима да би боље разумели текст у целини (10 минута).

4. Даљи рад се може организовати на два начина: а) фронтално: по један представник сваке групе прича садржај свог одломка, цело одељење слуша и б) по групама: формирају се нове групе тако да у свакој буде по један члан из претходних група који говори о свом одломку (на пример: ако су на почетку биле додељене боје групама, онда у овој фази једну групу чини по један члан сваке боје). Предност фронталног рада је у томе што наставник може да прати рад целог одељења, али неки ученици на тај начин могу остати пасивни. Предност групног рада јесте ангажовање свих ученика, али наставник не може истовремено да надгледа рад сваке групе (7–8 минута).
5. Након кратког излагања о садржају сваког одломка одређује се редослед одломака. Ученици једни другима постављају питања и објашњавају неке детаље који су остали неразјашњени (5 минута).
6. Долази се до закључка о теми целокупног текста. Одабирају се 2–3 ученика који ће описати о чему се у њему ради (5 минута).
7. Час се завршава фронталним радом. Разговара се о поступцима ликова, узрочно-последичним везама међу догађањима и слично, што већ зависи од природе текста (5 минута).

У читанци за 8. разред налази се текст *Лав и човек* који је погодан за овај тип рада. У њему се могу издвојити три целине. Информација која је садржана у све три целине јесте потрага лава за човеком. Свака целина је довољно информативна да се може интерпретирати независно од осталих. Ипак, свака од њих намеће нека питања на која се одговор добија тек увидом у остале делове текста. У првој целини сазнаје се узрок жеље лава за осветом и његов полазак у потрагу за човеком, али не и да ли ће у томе успети. У другој целини се описују потрага лава за човеком и његови сусрети са неким животињама потчињеним човеку, али се не зна ни узрок, ни циљ, нити резултат потраге. У трећој целини се такође зна да лав тражи човека, сазнаје се да га је нашао, да га је хтео уништити, али и то да у томе није успео. Не зна се, међутим, мотив потраге и жеље за осветом. Целине припремити на наставним листићима.

Наставни листи 1

1. група

Стара лавица отхранила је насред пустиње сина, младог лава. Усадила му је у груди мржњу према човеку, који му је убио оца и два брата.

Када је млади лав одрастао и осетио да му је снага голема, опрости се с матером обећавајући да неће имати мира док не нађе и не уништи свог највећег непријатеља – човека.

Дуго је путовао, непрестано тражећи оно за чим је пошао. Једном на пучини пешчаног мора сусретне велику животињу дуга савијена врата, обраслу мрком длаком, а са две грбе на леђима. Одмах је срдито запита:

– Ти си човек, је ли?

Камила уздахну и мирно му одговори.

– Не ја, човек је друкчији. Ти налазиш да сам ја снажан створ. И јесам. Нико не може тако дуго издржати глад и жеђ као ја. Нико ме не може стићи кад се запутим овом пешчаном пустињом. Али ја сам ипак човеков роб, ја пред њим клекнем кад хоће да ме узјаше. Он управља свом мојом снагом на своју корист, а зато ми допушта да се могу хранити бодљикавим чкаљем. А после моје смрти човек ми одере кожу од које направи себи шатор да се заклони од сунца и зла времена.

Лавић се замисли па оде даље.

Објашњење непознатих речи и израза

усадиџи, *усадим* – учинити да неко нешто добро упамти, прихвати, усвоји; *јолем*, -а, -о – велик; *јучина*, ж. род – отворено море; *чкаљ*, м. род – бодљикава биљка

Наставни листи 2

2. група

Лавић се замисли па оде даље. Сад наиђе на неку чудновату животињу. На челу је имала два рога. А врат јој је био дебео и јак. Кад јој се лав приближи, она снажно лупи ногом о земљу.

„То ће бити човек“, помисли лав. Па одмах упита:

– Јеси ли ти човек?

– Ја човек? Љуто се вараш, драги мој. Ја сам слуга његов, а он господари над свима нама. Натакне ми јарам на врат, па му морам орати и највеће терете вући. Месо ми поједе, а од коже прави себи опанке.

Лав се намршти и оде даље.

Идући тако зачује неки топот. Земља као да се потресла и, ево, дотрча стасита, поносита, племенита животиња. Све јој одскакује дуга грива на врату, а остраг јој се превија дуги реп.

– Ха, ти си човек! – рече лав.

Коњ ржући застаде, па тужно рече:

– Нисам, ја сам слуга човеков.

– Зар ти његов слуга? А како си поносиш!

– Такав сам кад сам сâм. Али кад сам у близини човека, онда немам поноса. Он ми тури жвале у уста, заузда ме и узјаше, а ја га морам носити куд год је њему драго. У човека је моћ, а ми смо сви ништавни према њему.

Сад се лав одшуња у неку шуму.

Објашњење непознатих речи и израза

јоросџасан, -сна, -сно – веома висок и крупан, огроман; *јарам*, м. род – дрвена направа која се ставља воловима на врат кад што вуку; *клин*, м. род – дугуљаст или пљоснат комад гвожђа или дрвета који служи за цепање дрвета

Насџавни лисџи 3

3. група

Сад се лав одшуња у неку шуму. Чуо је ударце као да неко дрва цепа. Приближи се тамо да види шта је. Ту види неког омањег, према себи непознатог створа. Сад је баш оборио горостасну јелу, само је остао доњи део стабла, два педља висок над земљом. Лав упита тог незнанца да ли је где видео човека.

– Ти човека тражиш? – одговори човек. – Шта би с њим?

– Хоћу да га уништим.

Човек га не упита за разлоге, већ му само одговори.

– Па лепо је то од тебе, заиста лепо.

Та је похвала лаву годила. Још замоли човека нека само настави свој рад.

Човек је баш засекао у пањ, па замоли лава да му помогне. А лав упита како ће му помоћи.

– Немам клина да га метнем у овај расцеп, него буди добар па тури своју шапу унутра.

– Хоћу, драге воље.

Чим лав тури шапу у процеп, човек извуче секиру, а лавова шапа се уклешти у пукотини. Лав је био ухваћен.

Тад му тек човек рече да је он човек.

– Видим ја већ шта је – уздахну лав. – Да је по снази, ти не би био тако страшан, али то чини твоја памет. А сад ћеш ме убити, је ли?

– Нећу те убити. Пуститићу те да одеш, па да причаш како је човекова памет јача од најјачих сила, али каткада има милостиво срце. Јер иначе не би био човек.

Арайска народна ѝрича

Објашњење непознатих речи и израза

ѝойойѝ, м. род – звук који се чује при удару ногу; *сѝасиѝ*, -а, -о – који је висок и витак; *осѝираѝ* – позади; *жвале*, ж. род – метални део узде који се ставља коњу у уста

Напомена:

У причи је направљена мања измена. У трећем одељку измењен је део у којем лав објашњава човеку зашто хоће да му се освети.

Ако би се оставило оригинално образложење лава, овај део текста био би сувише информативан и не би изазвао довољно интересовања за садржај других делова.

За домаћи задатак уради вежбе *Сѝвараѝ* и *ѝи...* и *Обоѝаѝи свој речник...* Оне се налазе у читанци *У оѝлегалу сунца*, на 26. страни.

5.

Разред	VIII
Наставна јединица	Ђавоља варош
Тип часа	обрада текста
Облици рада	фронтални и индивидуални
Наставне методе	вербално-текстуална, метода демонстрације, метода писања
Наставна средства	фотографије, наставни листови
Циљ часа	оспособљавање ученика за самостално стицање знања, подстицање интересовања код ученика за разне теме из живота и окружења
Образовни, васпитни и функционални задаци	оспособљавање ученика за самостално читање и решавање задатака, проширивање и богаћење лексичког фонда, подстицање интересовања за природне лепоте домовине, развијање креативности и маштовитости, успостављање корелације са наставним садржајима из географије и хемије

Напомене

У читанци за 8. разред *Недокучиве ѿајне ума и срца* налази се само једна варијанта овог текста, а ова методичка апликација показује како се иста тема може обрадити на три различита нивоа тежине. Ученицима ћемо дати текст оне тежине који одговара њиховом предзнању и способностима. Уз сваки текст предвиђени су задаци за индивидуални рад. Наставник само координира и помаже ученицима да самостално реше задатке.

СТРУКТУРА И ТОК НАСТАВНОГ ЧАСА

1. Ниво

Ђавоља варош

Ђавоља варош је веома редак и необичан облик рељефа. Налази се у јужној Србији, на падинама планине Радан. Личи на шуму окамењених стубова, али стубови нису камени, већ земљани. На сваком од њих налази се тешка камена плоча. Стубова има преко две стотине, а неки од њих достижу висину од двадесет метара.

Загонетна и чудесна Ђавоља варош утицала је на машту људи, па су тако у народу испредане многе легенде о њеном настанку.

Објашњење непознатих речи

рељеф, м. род – удубљења, испупчења и равнине на земљишту; *јадина*, ж. род – страна; *зајонеѿан*, загонетна, загонетно – тајанствен; *испредаѿи*, испредам (приче) – измишљати, причати; *лејенда*, ж. род – измишљена прича о некој личности, настанку неке појаве, предела и сл.

Разговарајмо о тексту

У ком делу Србије се налази Ђавоља варош?

На падинама које планине она лежи?

Потражи на карти Србије градове Ниш, Прокупље и Куршумлију. Ђавоља варош је најближа Куршумлији.

- Ђавоља варош је:
 - а) име места, градића
 - б) необичан облик рељефа
 - в) необичан споменик

(Заокружи слово испред тачног одговора.)

- Ова необична природна појава има и веома необичан назив који је у вези са једним измишљеним ликом – *вђолаом* _____. За ову измишљену личност постоји још неколико назива:

їрва _____

осїиноа _____

(Сложи слова правим редоследом.)

Варош је реч мађарског порекла и значи *їрад*.

Шта мислиш, зашто је Ђавоља варош добила овакво име?

Нацртај у својој свесци како ти замишљаш Ђавољу варош.

- Од каквог материјала је направљен овај необични облик рељефа?

Камени је онај који је направљен од _____.

Земљани је онај који је начињен од _____.

Метални је начињен од _____.

Дрвени је начињен од _____.

Гвоздени је начињен од _____.

Камен, метал, земља, дрво су природни материјали. Наброј неке вештачке материјале.

Необични земљани стубови

Колико има ових необичних стубова?

Шта се налази на врху сваког стуба?

Колико су високи неки од њих?

Како је Ђавоља варош утицала на машту људи?

- Буди и ти маштовит/маштовита и опиши у неколико реченица на шта теби личи чудесна Ђавоља варош.

- Подсети се правила о писању великог слова.

Називи насељених места пишу се великим почетним словом: Куршумлија, Србија, Ниш. Ако је назив места сачињен од више речи, свака реч се пише великим почетним словом: Нова Варош, Бајина Башта, Бачко Петрово Село...

Размисли о томе зашто се реч *варош* у називу Ђавоља варош пише малим почетним словом, а у називу Нова Варош великим почетним словом.

Називи река, планина, језера, мора, планинских врхова, острва, географских подручја и предела... пишу се такође великим почетним словом: Радан, Копаоник, Стара планина, Ђердапска клисура, Балканско полуострво, Атлантски океан, Доњоварошки поток...

Ђавоља варош није назив насељеног места и зато се само прва реч пише _____ почетним словом.

Напиши правилно писаним словима:

АВАЛА	_____
СМЕДЕРЕВСКА ПАЛАНКА	_____
ФРУШКА ГОРА	_____
ПАЛИЋКО ЈЕЗЕРО	_____
ВЕЛИКА МОРАВА	_____
ЈУЖНА АМЕРИКА	_____

2. Ниво

Ђавоља варош

Ђавоља варош налази се у близини села Ђаке, на подручју општине Куршумлија. Овај споменик природе чине два, у свету ретка природна феномена: земљане фигуре, као специфични облици рељефа, и два извора веома киселе воде са много минерала. Земљане фигуре или како их становници овог краја називају „куле“, смештене су у две јаруге, које такође имају чудне и застрашујуће називе. Једна се зове Ђавоља јаруга, а друга Паклена јаруга.

Ђавоља варош је феномен, јединствен у нашој земљи и врло редак у свету. У Европи има сличних појава у Аустрији, Италији и Француској. У Америци је позната „Башта богова“. У Ђавољој вароши су, међутим, куле бројније и већих су димензија.

У Ђавољој вароши има укупно 202 „куле“ које су различитих облика и димензија. Високе су од 2 до 15 м, широке од 0,5 до 3 м, а свака од њих има камени „шеширић“ на врху. Изгледају као весела дружина која се управо некуд упутила. Они су, међутим, ту вековима. Мења им се облик, расту, скраћују се, неке од фигура нестају, а нове се стварају.

Питате се како. Оне настају као резултат ерозије. Када пада киша, земљиште се раствара и спира се растресита подлога. Материјал који се налази испод заштићен је од јаких удара кишних капи и спирања па остаје у терену и од њега настају земљани стубови. Подлога на којој земљане фигуре настају је веома стрма, па куле са шеширићима делују као да су управо кренуле да се сјуре низ падину. Шеширићи које носе на глави тешки су и по неколико стотина килограма, па упркос великом нагибу и сталним ударима ветра, сунчевих зрака и промени температуре успевају да се задрже на врховима.

Ђавоља вода

Осим фигура задивљујућег изгледа, друга природна реткост у Ђавољој вароши јесу два извора воде чудних својстава и застрашујућег имена. Ђавоља вода која се налази у непосредној близини земљаних пирамида у Ђавољој јарузи, веома је хладна и богата алуминијумом, гвожђем, калијумом, бакром, никлом и сумпором. Опрез, та вода није за пиће!

Црвено врело је други извор који се налази низводно, на равном терену. Његова вода се разлива у веома танком слоју и отиче у корито оближњег Жутог потока. Због оксидације гвожђа, које вода садржи у веома великим количинама, ствара се црвена тераса лепезастог облика која у простору делује чудесно.

Из часописа *Национална географија јуниор*

Објашњење непознатих речи

феномен, м. род – ретка, необична појава; *специфичан*, специфична, специфично – посебан; *минерал*, м. род – неорганска материја која се налази у земљи или на њеној површини; *јаруга*, ж. род – канал, јарак, јендек; *ерозија*, ж. род – разарање и одношење Земљине површине деловањем воде, ветре, леда и сл.; *растресити*, растресита, растресито – који се лако расипа; *својство*, ср. род – особина; *врело*, ср. род – извор; *оксидација*, ж. род – хемијски процес у којем се неки елеменат спаја с кисеоником

Разговарајмо о тексту

Где се налази чудесна Ђавоља варош?

Какав је то феномен? Зашто га аутор назива спомеником природе?

Како су становници овог краја називали земљане фигуре?

Где су оне тачно смештене? Какве називе имају ове необичне јаруге?

- Варош се назива Ђавољом. *Ђавољи* је присвојни придев изведен од именице *ђаво* додавањем наставка *-ји*.

Изведи и ти присвојне придеве од следећих именица додавањем истог наставка.

ђаво	ђавољи	вештица	_____
враг	_____	дете	_____
бог	_____	човек	_____

- Стубови у Ђавољој вароши начињени су од земље. *Земљани* је градивни придев и означава од ког материјала је нешто начињено. Изведи и ти градивне придеве додавањем истог наставка.

земља	земљани		
камен	_____	бакар	_____
вода	_____	глина	_____
дрво	_____	гвожђе	_____
сребро	_____	песак	_____

Јединствена у Србији и врло ретка појава у свету...

Има ли у свету сличних појава? Где?

Чиме се Ђавоља варош издваја међу њима?

Посматрај фотографију и опиши ове земљане „куле“.

- Послужи се текстом и напиши прецизне бројчане информације о њима:
Овај необични природни феномен сачињавају _____ земљане куле различитих облика и димензија. Високе су од _____ до _____ м, а широке од _____ до _____ м. На врху сваке куле налази се пљосната камена плоча која је тешка и до неколико стотина _____.

Овај необични облик рељефа резултат је:

- а) ерозије
- б) вулканских активности
- в) људских руку

(Заокружи слово испред тачног одговора.)

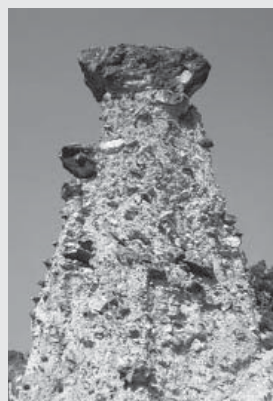
- Пажљиво прочитај део текста који говори о томе како су настали ови земљани стубови и допуни следећи текст понуђеним глаголима: *шћићићи-ићи, сћираићи (се), йадаићи, усћеваићи, расћиварићи (се), налазићи (се)*.

Када _____ киша, земљиште _____ и _____ растресита подлога. Камене плоче _____ земљу која _____ испод њих од јаких удара кишних капи и спирања, па остаје у терену и од њега настају земљани стубови. Упркос великом нагибу и сталним ударима ветра, Сунчевих зрака и промени температуре, тешке камене плоче _____ да се задрже на врховима.

Аутора текста пљоснате камене плоче подсећају на „шешириће“, а куле „изгледају као весела дружина која се управо некуд упутила“. А затим наставља:

„Подлога на којој земљане фигуре настају је веома стрма, па куле са шеширићима делују као да су управо кренуле да се сјуре низ падину.“

Посматрај фотографију врха једног од стубова из Ђавоље вароши, па састави сликовит опис, у којем ћеш, духовито и занимљиво, написати на шта теби личи овај необични природни феномен.

Ђавоља вода...

Каква се још природна реткост налази у Ђавољој вароши?

Каква је то вода?

Зашто је вода у другом извору црвена?

Извор се другачије каже _____. Речи које имају различит гласовни склоп а исто значење, називају се **синонимима**.

Напиши синониме за следеће речи:

јаруга _____	феномен _____	мештанин _____
век _____	опрезно _____	својство _____

3. Ниво

Земљане фигуре

Локалитет чудног назива Ђавоља варош припада селу, такође чудног имена Ђаке (потиче од албанске речи *џак* што значи крв), које се налази на подручју општине Куршумлија, на висини између 660 и 700 м надморске висине. Земљане фигуре или како их локално становништво назива „куле“ смештене су у две јаруге подељене уском вододелницом чији се изворишни делови спајају у јединствену ерозивну челенку, страховито разорену ерозивним процесима. Јаруге такође имају чудне називе: једна је Ђавоља јаруга а друга Паклена јаруга.

Укупно има 202 земљане фигуре, различитих облика и димензија, висине од 2 до 15 м, ширине од 0,5 до 3 м, са каменим капама на врху. Оне настају као резултат специфичног ерозивног процеса који траје вековима. Фигуре се образују, расту, мењају, скраћују, постепено (врло споро) нестају и поново стварају. Под ударом кишних капи долази до растварања и одношења растресите подлоге земљишта. Међутим, материјал који се налази испод камених блокова бива заштићен од „бомбардовања“ кишних капи и спирања, па остаје у терену у виду зачетних земљаних стубова – фигура.

Повећање висине стубова потпомаже убрзана линијска, усмерена ерозија воде која отиче око њиховог подножја спирајући материјал. Како је нагиб терена на којем се стварају фигуре врло стрм, вертикална ерозија преовлађује над бочном, што убрзава одношење материјала и стварање стубова.

Овако настале земљане стубове остали климатски фактори (ветар, Сунчеви зраци, промена температуре и др.) обликују у земљане фигуре чудног облика и изгледа које, када се дуже посматрају, делују нестварно, како у погледу облика и величине, тако и у погледу невероватне статичке постојаности. Делује нестварно да се једна земљана фигура, у основи широка три метра а висока десет и више

метара, у врху завршава дебљином од 20 до 30 цм, и таква опстаје деценијама и вековима под теретом каменог блока тешког и до сто и више килограма.

Овај геоморфолошки феномен је јединствен у нашој земљи и врло редак у свету. У Европи има сличних појава у Алпима (са обе стране превоја Бренер у Аустрији и Италији, код Болцана, затим у Валеријену, у покрајини Горња Савоја, у Француској и др.). У Америци је позната „Башта богова“. Међутим, у Ђаволој вароши „куле“ су бројније, већих димензија и знатно постојаније.

Ђавоља вода и Црвено врело

Друга природна реткост у Ђаволој вароши су два извора воде чудних својстава. Ђавоља вода, која се налази у непосредној близини земљаних пирамида у Ђаволој јарузи је хладан и екстремно кисели (рН 1,5) извор са високом минерализацијом (15 г/л воде).

Садржај неких елемената (алуминијум, гвожђе, калијум, бакар, никл, сумпор) је екстремно висок у односу на обичне воде за пиће, односно повећан је за 10–1.000 пута. Црвено врело је други извор, који се налази низводно, око 400 м од првог, на алувијалној тераси, односно на равном терену. Он је мање кисео (рН 3,5) и са нижом општом минерализацијом (4.372 мг/л воде). Његова вода се због равног терена разлива у веома танком слоју и отиче у корито оближњег Жутог потока. Због оксидације гвожђа, кога вода садржи у великим количинама, ствара се црвена тераса лепезастог облика, која у простору делује веома атрактивно.

Ђаволска посла у Ђаволој вароши

Чудно извајане, а још чудније поређане земљане фигуре, дивљина ерозивне челенке, вода чуднога укуса и мириса, мистика и тајанственост коју стварају звучни ефекти док дува ветар, утацали су на машту локалног становништва да локалитету да назив Ђавоља варош, а све ове чудне природне појаве објашњава легендама које је вековима измишљао. О Ђаволој вароши постоје многе легенде, од којих издвајамо неколико.

Тако је, по једној легенди, отац забранио ћерки удају, па је она одлучила да се уда за рођеног брата. Тај план је покушала да спречи вила која, према легенди, и дан-данас држи под својом заштитом овај крај. Пошто није успела да уразуми сватове, нека виша сила скаменила их је на путу, па до венчања никада није дошло.

По другој легенди, земљане фигуре представљају окамењене ђаволе, које су неки људи дуго носили на својим леђима, а који су им доносили зло и невоље. Њих су се отарасили преноћивши поред црквишта Свете Петке, које се налази у непосредној близини земљаних фигура.

А по трећој легенди, то су окамењени ђаволи које су надмудрили ђаци у опклади.

Преузето са сајта www.djavaljavaros.com

Објашњење непознатих речи

локализици, м. род – место, предео, крај са специфичним обележјима; *јаруга*, ж. род – канал, јарак, јендек; *вододелница*, ж. род – место где се вода дели; *ерозивни*, ерозивна, ерозивно – који врши ерозију, разара; *челенка*, ж. род – овде: најистуренији део; *статички*, статичка, статичко – непокретан; *трајност*, ж. род – трајност; *геоморфолошки*, геоморфолошка, геоморфолошко – који је у вези са настанком и развојем рељефа Земљине површине; *феномен*, м. род – ретка, необична појава; *екстреман*, екстремна, екстремно – који достиже највиши степен, крајњи гранични; *минерализација*, ж. род – разградња органских супстанци у проста неорганска једињења; *алувијална тераса*, ж. род – тераса настала таложењем речних наноса; *атрактивно* – врло привлачно; *мистици*, ж. род – вера у постојање неприродних сила које бораве у биљкама, животињама, небеским телима и др.

Разговарајмо о тексту

На ком локалитету се налази Ђавоља варош?

На којој је надморској висини?

Опиши терен на којем се налази.

Чиме је терен разорен?

- Реч коју треба да упишеш је сложеница и њоме се означава место где се вода дели.

На терену вода прави необични рељеф. „Куле“ су смештене у две јаруге подељене уском _____ чији се изворишни делови спајају у јединствену целину.

Напиши које значење имају следеће сложенице:

водопад _____	водоноша _____
водоскок _____	водоплаван _____

Размисли и одговори да ли су сложенице и речи: *водени*, *воденица*, *воденичар*. Образложи свој одговор.

- Прочитај пажљиво део текста који говори о томе како настају ове чудесне земљане фигуре. Наведи најпре све климатске факторе који утичу на њихово образовање (настајање), а затим покушај самостално, не гледајући у текст, да опишеш тај процес.

Климатски фактори који утичу на образовање земљаних стубова су:

Стубови се формирају на следећи начин:

- „Фигуре се образују, расту, мењају, скраћују, постепено (врло споро) нестају и поново стварају.”

У тексту се наводе глаголи који означавају како се ове фигуре стварају и мењају: *образовати* (се), *расти*, *мењати* (се), *формирати* (се), *скраћивати* (се), *нестјајати*, *стварати* (се).

Од тих глагола начини именице по следећем моделу:

образовати се	<i>образовање</i>	стварати се _____
мењати се _____		формирати се _____
скраћивати се _____		нестјајати _____

- Потражи у тексту и напиши какав је феномен Ђавоља варош.

- Наведи где се још у Европи и свету могу срести сличне појаве.

- Подсети се правила о писању великог слова кроз следеће примере. Ђавоља варош, Ресавска пећина, Жути поток, Жута река, Велика Морава, Сува планина, Јулијски Алпи, Стеновите планине, Смедеревска Паланка, Бајина Башта, Петровац на Млави, Горња Савоја, Сједињене Америчке Државе...

Пажљиво прочитај све географске појмове које смо навели. Сви су вишечлани (састављени од две или три речи). Покушај да изведеш правило о писању великог слова код вишечланих географских појмова.

Ђавоља вода

Шта је друга природна реткост Ђавоље вароши?

Како се називају ти извори?

Каква је њихова вода? Опиши хемијски састав воде из Ђавољег извора.

Каква је у поређењу са водом коју пијемо?

У којем извору је вода мање кисела – у Ђавољем извору или у Црвеном врелу?

Какву терасу ствара Црвено врело? Одговори реченицом из текста.

Ђаволска посла у Ђавољој вароши...

Како на људе делује ово место?

Шта све утиче на то да овај предео изгледа тајанствено? Он заиста изгледа као да је ту „ђаво умешао своје прсте“.

- О ђаволу у српском језику има доста необичних израза. Покушај сваки израз да повежеш са одговарајућим значењем.

1. Бојати се као ђаво крста.	а) Нешто се чудно дешава.
2. Дошао /је/ ђаво по своје.	б) Неко прича оно што не треба.
3. Ђаво би га знао.	в) Једна те иста ствар.
4. Ђаво га вуче за језик.	г) Нико не зна зашто се нешто лоше дешава.
5. Један те исти ђаво.	д) Неко се нечега јако плаши.
6. Не да му /ти и сл./ ђаво мира.	ђ) Шта ти је?
7. Прави ђаво.	е) Неко зна оно што нико други не зна.
8. Ту је ђаво умешао своје прсте.	ж) Неко је јако несташан, немирна духа.
9. Знати где ђаво спава.	з) Дирамо нешто што не треба.
10. Који ти је ђаво.	и) Неко је почео да се понаша необично.
11. Ушао /неки/ ђаво (у некога).	ј) Испаштамо за нешто лоше што смо пре учинили.

- Какве су легенде људи испредали о настанку Ђавоље вароши?

Легенда је прича о неком необичном, изузетном догађају или о животу неке личности, са елементима невероватног, чудесног.

Које се чудесне личности појављују у легендама о Ђавољој вароши?

Буди маштовит/маштовита и смисли неку необичну легенду која говори о томе како је настао овај загонетни природни феномен. Ако немаш идеју како да почнеш, покушај да испричаш трећу легенду, која се само помиње на крају текста, а која говори о томе како су ђаци надмудрили ђаволе за опкладу.

6.

Разред	V
Наставна јединица	Глаголи по свршености радње
Тип часа	обрада граматике
Облик рада	фронтални, индивидуални, рад у паровима
Наставне методе	индуктивно-дедуктивна
Наставна средства	наставни листићи
Циљ часа	развијање свести о значају глаголског вида у српском језику и правилима која налажу употребу глагола одређеног вида
Образовни, васпитни и функционални задаци	Даље проширивање и продубљивање знања о глаголском виду, усвајање основне граматичке терминологије, развијање способности запажања и упоређивања, оспособљавање за самостално учење и закључивање
Временска структура часа	уводни део: 5–6 минута главни део: 25–30 минута завршни део: 10–15 минута
Напомене	Правилна употреба глагола одговарајућег вида често представља проблем ученицима чији матерњи језик није српски. Зато је од самог почетка усвајања српског језика овој области потребно посветити адекватну пажњу. Код ученика се већ од првог разреда постепено развија способност разликовања глагола према виду и, из разреда у разред, стварају се и развијају навике њихове правилне употребе. У петом разреду се овој материји може приступити и експлицитно, уз коришћење већ постојећих знања. Од ученика се очекује да на часу примене стечено знање и да га, путем самосталног закључивања, обогате новим.

Напомене

У срединама у којима се реализује проширени део програма припремљени материјал може да се реализује на једном часу. У срединама где би овај темпо ишао на штету разумевања и усвајања градива, материјал се може поделити на два школска часа тако што ће се од говорне вежбе предвиђене за завршни део направити посебан час.

СТРУКТУРА И ТОК НАСТАВНОГ ЧАСА

Уводни део часа

Наставник дели текст *Љуџиња* који се налази у Поукама из језика и правописа за 5. разред. Иако га ученици имају у уџбенику, треба га умножити да не би пред собом имали информације које се налазе испод текста. Наставник чита текст, ученици прате читање гледајући у свој примерак. Након читања задатак је да се подвуку сви глаголи у тексту. Ученици раде индивидуално, а затим се решења задатака фронтално проверавају. Овим се скреће пажња ученика на тему часа – на глаголе.

Главни део часа

Наставник дели ученицима наставни листић са полупрограмираним материјалом. Ученици, користећи већ постојећа знања, самостално закључују и долазе до нових знања, која затим примењују у новим ситуацијама.

Наставни листић представља пример примене полупрограмираног материјала за самостално стицање нових знања, као и за обнављање и примену стечених знања. Овакав материјал развија самосталност ученика у раду, захтева њихову континуирану активност, пружа могућност за самоучење. Ученици се воде од познатог ка непознатом. Услов за прелазак на сваки следећи задатак јесте тачан одговор у претходном задатку. Зато је неопходно да после сваког задатка ученици добију повратну информацију. Решења треба да буду припремљена на посебним листићима или да се сукцесивно фронтално проверавају. Битно је да нису доступна ученицима док не реше задатак.

Наставним листићем није обухваћен део лекције који се односи на уочавање гласовне промене до које долази приликом додавања префикса неким глаголима што је битно и за правилан изговор и за правопис. Наставник може користити објашњење и примере који се налазе у Поукама из језика и правописа (страница 56).

- 1) На линијама треба да напишеш глаголе који говоре шта је Јоца радио тог дана. У колони А напиши глагол који одговара на питање: Шта је радио? У колону Б напиши глагол који одговара на питање: Шта није урадио? На последњој линији напиши глагол који казује и шта је радио и шта је урадио.

	А	Б
понедељак	_____	_____
уторак	_____	_____
среда	_____	_____
петак	_____	_____

- 2) Допуни реченице тако што ћеш употребити одговарајући глагол.

Јоца је у понедељак два сата _____ домаћи.

У уторак је цело поподне _____ причу.

У среду је цело вече _____ рецитацију.

У петак је цео дан _____ колаче.

Јоца је целе недеље нешто _____.

- 3) Којој колони припадају глаголи које си употребио/употребила у реченицама? _____

- 4) Подвучи у тим реченицама речи које одговарају на питање: Колико дуго је нешто радио? Да ли и уз глаголе из колоне Б можеш употребити речи које одговарају на то питање? _____

- 5) Допуни реченице речима које недостају.

Глаголи из колоне _____ означавају радње које трају, то су несвршени глаголи. Глаголи из колоне _____ означавају радње чије је трајање ограничено на један тренутак, они означавају свршену радњу, то су свршени глаголи. Глаголи по свршености радње (глаголском виду) могу бити _____ и _____.

- 6) Погледај поново задатак 1) и упореди глаголе из колоне А са глаголима из колоне Б. Допуни реченице.

Глаголи из колоне _____ имају префиксе. Глагол *йисайи* добио је префикс _____, глагол *чийайи* добио је префикс _____, глагол *учийи* добио је префикс _____, а глагол *јесийи* добио је префикс _____. Глаголи су постали свршени тако што су им додати _____.

7) У задатку 1) изостављен је један дан у недељи. То је _____.
 У четвртак је Јоца _____ потезе шаховске партије,
 али их није све _____.

Да ли оба глагола имају префикс? _____ То је
 префикс _____.

Допуни реченицу: Јоца је цео дан _____ шахов-
 ске потезе.

Који си глагол употребио/употребила? _____

Да ли оба глагола означавају свршену радњу? _____

Од којег несвршеног глагола су настали ови глаголи? _____

8) Јоца није записао само један шаховски потез, него је ову радњу поновио
 више пута. Глаголи који означавају радњу која се _____
 називају се учестали глаголи. Они означавају несвршену радњу и зато су
 то _____ глаголи.

9) Несвршени глаголи могу означавати:

а) радњу која траје – трајни глаголи и

б) радњу која се понавља – _____ глаголи.

10) Разврстај подвучене глаголе у табелу.

Сваки пут кад имамо контролни, он преписује од мене.

Препишите овај задатак са табле.

Немој причати, него пиши.

Наставница је питала да ли смо завршили задатак.

Она је цео час испитивала ученике.

Није стигла да нас све испита.

Бродови су пловили по мору.

Први је у луку упловио највећи.

Остали су упловљавали један по један.

несвршени глаголи		свршени глаголи
трајни	учестали	

Завршни део часа (10–15 минута):

У завршном делу вежба се правилна употреба глагола свршеног и несвршеног вида. Прво се ради у паровима. Користећи понуђене глаголе (који могу бити написани на табли или графофолији) једни другима постављају питања: *У колико сајти си/Када си јуче ...?, Колико дуго си ...?* Није неопходно искористити глаголе оба вида за свако питање, а осим понуђених глагола, могу се употребити и други. Питања треба да буду природна, а могу се користити и другачија уколико природа комуникације то захтева. Док воде дијалог, записују одговоре свога пара. Након овога сваки ученик фронтално излаже шта је сазнао. Излагање треба да буде у трећем лицу једнине (нпр. *Марија је јуче устјала у 7 сајти. Неколико минути је размисљала које часове има. Дошла је у школу у 8. Цео њрви час решавала је задатке из математики. Два задатка није успела да реши...*). Вежба има комуникативни карактер. У првој њеној фази вежба се интеракција (дијалог), а у другој медијација (преношење информација до којих се дошло лицима којима су оне нове).

Понуђени глаголи:

устјати – *устјајати*

размислити – *размишљати*

доћи – *долазити*

реши – *решавати*

прецртати – *прецртавати*

сјремити – *сјремати*

истиуширати (се) – *иуширати (се)*

лећи – *лежати*

засјати – *сјавати*

...

За домаћи задатак ученици треба да прочитају 12. лекцију у Поукама и ураде вежбе које су предвиђене уз ову лекцију.

7.

Разред	VI
Наставна јединица	Исказивање заповести (и забране) облицима императива
Тип часа	увежбавање језичког модела са елементима граматике
Облици рада	фронтални, индивидуални
Наставне методе	монолошка, дијалогска, демонстративна, метода писања
Наставна средства	графофолије, наставни листић
Циљ часа	усвајање карактеристичних својстава императива на структурном, комуникативном и прагматичном нивоу
Образовни, васпитни и функционални задаци	даље увежбавање облика императива за исказивање молбе, заповести и (забране) и оспособљавање ученика да их правилно користе у свакодневном споразумевању, усвајање појма императив – заповедни начин, овладавање правописним правилом
Временска структура часа	уводни део: 5–6 минута главни део: 25–30 минута завршни део: 10–15 минута
Напомена	Ова наставна јединица је детаљно обрађена у <i>Поукама из језика и љавойиса за 6. разред</i> . Методичка апликација коју предлажемо нуди нови лингвометодички предложак и наставне листиће на којима ће се увежбавати исказивање заповести и забране облицима императива. Предложак је више сугестија и подстицај наставницима да и сами бирају текстове на којима ће се језичка појава тумачити и вежбати или да их самостално конструишу.

СТРУКТУРА И ТОК НАСТАВНОГ ЧАСА

Уводни део часа

Ученицима делимо наставни листић са предлошком на којем ће се ова језичка појава разматрати и објашњавати.

Наставни листић 1

Ти ћеш свирати

Кад је некакав човек полазио на поћи, комшије и познаници навале око њега, па један вели: **донеси** мо ово, други вели: **донеси** ми мени оно, а ниједан не даје новаца. Онда некакво дејче изађе према њ, и јуруживши му јару, рекне:

– **Узми**, молим те, ову јару, те ми **купи** и **донеси** свиралу.

А он му одговори:

– Ти ћеш, синко, свирати.

Народна прича

Допуни реченице на основу прочитаног текста.

- Комшија, _____ ми нешто.
- _____ ми, пријатељу, новац, па ћу ти донети.
- _____ овај новац и _____ ми свиралу, молим те.

Шта се исказује облицима којима смо допунили реченице?

Наставни листић 2

Глаголски облик којим се исказује _____, _____ или _____ да се нешто уради назива се императив или заповедни начин.

Подсетимо се како се овај глаголски облик мења:

једнина	множина
1. –	1. донесимо, дајмо
2. донеси, дај	2. донесите, дајте
3. –	3. –

Посебно обрати пажњу на оне облике императива код којих се врше гласовне промене:

помоћи	помози	помозимо	_____
рећи	_____	_____	_____
_____	_____	дођимо	_____
_____	вичи	_____	_____
_____	_____	_____	кажете

Главни део часа

Обрати пажњу на истакнуте облике:

Комшија, **не тражи** то од мене.

Не слушај шта ти они говоре.

Не узимај новац од њих.

Истакнутим одричним облицима императива исказије се:

молба

заповест

забрана

(Подвучи тачан одговор.)

Размисли и одговори зашто забрану не можемо исказати овако:

Не послушај шта ти говоре.

Не узми новац од њих.

Ако је глагол _____ вида, забрану исказујемо на овај начин:

Немој да _____ шта ти говоре.

Немој _____ шта ти говоре.

Немој да _____ новац од њих.

Немој _____ новац од њих.

Вежбе наставник припреми на графофолији и ученици их решавају усменим путем.

Вежбе

1. Глаголе у загради употреби у реченици у императиву.

Марко, _____ ми гумицу. (позајмити)

Децо, сви _____ своје свеске. (предати)

Наставнице, _____ нам задатке. (прегледати)

_____, Миро, овај рад наглас. (прочитати)

_____, све са табле. (преписати)

_____, звониће. (пожурити)

2. Како ће гласити 1. лице множине императива следећих глагола:

попити _____, вући _____, убрати _____,

сећи _____, завити _____, продати _____,

умити се _____, зашити _____, понети _____.

3. Састави реченицу у којој ћеш понуђене глаголе употребити у облику императива.

исећи _____

написати _____

рећи _____

ићи _____

показати _____

узети _____

звати _____

4. Допуни реченице тако да исакажеш забрану одричним обликом императива.

Децо, _____ на часу. (причати)

Иване, _____ гласно. (говорити)

_____ жваку. (жвакати)

_____ пре звона. (улазити)

_____ по клупама. (шарати)

Игоре, Марко, _____. (свађати се)

_____, има места за све. (гурати се)

5. Исажи забрану на други начин. Посматрај урађене примере.

Немој газити

траву у парку! (газити)

Немој да газиш

цвеће. (брати)

отпатке свуда! (бацати)

туда, гужва је! (ићи)

викати, сви спавају! (викати)

на час. (закаснити)

6. Посматрај урађене примере, па допуни реченице.

Замолила сам их да дођу сутра.

Замолила сам их: „Дођите сутра.“

Рекао је: „Приђите ближе.“

Казала је: „Врати се брзо.“

Моли да их пажљиво слушамо.

Казао је: „Сачекајте мало.“

Завршни део часа

Исказујући молбу, жељу, заповест или забрану вокативом, често именујемо лица којима су оне упућене. Наставник скреће пажњу ученицима на то да се при писању лице којем се обраћамо одваја знацима интерпункције од осталих речи у реченици.

Наставни листић 3

Обрати пажњу на истакнуте именице. Како су оне одвојене од осталих речи у реченици?

Узми новац, *комишија*.

Пријајтељу, купи ми свиралу.

Ти ћеш, *синко*, свирати.

Вежба

Исправи правописне грешке.

Мама ме је замолила: „Иди сине у продавницу. Узми молим те торбу и новчаник и купи хлеб, млеко и јогурт.

„Мама могу ли да купим и неки слаткиш себи?“ „Милоше купи, али не-мој да потрошиш више од 50 динара. „Важи мама нећу.“

За домаћи задатак ученици треба да прочитају и науче лекцију која се налази у Поукама из језика и правописа и ураде предвиђене вежбе.

8.

Разред	VII
Наставна јединица	Одређивање именица и глагола реченицом
Тип часа	увежбавање језичког модела
Облици рада	фронтални, индивидуални
Наставне методе	монологска, дијалогска, демонстративна, метода писања
Наставна средства	графофолије, наставни листићи
Циљ часа	богаћење изражајних способности ученика моделом који се увежбава
Образовни, васпитни и функционални задаци	увежбавање одређивања именица и глагола реченицом; оспособљавање ученика да самостално стварају исказе аналогне увежбаваним; повезивање раније стечених знања из језика о врстама речи, роду, броју и падежу именских речи са градивом које се увежбава; подстицање мисаоних активности код ученика
Временска структура часа	уводни део: 10 мин. главни део: 30 мин. завршни део: 5 мин.

СТРУКТУРА И ТОК НАСТАВНОГ ЧАСА

Уводни део часа

Ученици добијају унапред припремљене наставне листове са предлошком на којем ће се објашњавати и увежбавати односне реченице.

Променићу свет, а... свој живот?

Имао је генијалну замисао да направи шtamпaрску машину и сањао је да ће остварењем ње замисли доћи до заслуженој улоге и великој бојатива. Његова покрећна слова унапредила су шtamпaрство и променила свет, али не и његов положај у друштву и њешке материјалне прилике. Та, човечанству тако значајна шtamпaрска машина, свом изумићељу није многа донела. Није стекао ни славу, а ни бојативо.

Генијална замисао на коју је дошао средином 15. столећа омогућила је шtamпaње свега што је до тада било написано, изговорено и забележено.

Из Полијикиној забавника

Знате ли, можда, како се звао тај проналазач? Упишите његово име на прву линију.

_____ је пронашао машину која је променила читав свет.

у коју _____

којој _____

којом _____

о чијем _____

на којој _____

Сада ћемо замолити ученике да заједно допунимо и остале реченице.

.... на којој је штампана прва Библија.

.... у коју је уложио огроман труд.

... којој се и данас дивимо.
 ... којом су штампане прве књиге.
 ... о чијем успеху је сањао.

Главни део часа

- На коју реч се у првој реченици (*Јоханес Гуџенберџ је пронашао машину...*) односе реченице које смо саставили? (*машину*)
- Којом речју (речима) су те две реченице повезане? (која, на којој, у коју, којом...)
- Којој врсти речи припада та реч? (*односно-ујийина заменица*) Ког рода и у ком падежу је заменица *која*?
- Одреди сада род и број и падеж именице машина. (ж. род, акузатив јединине)
- Покушај да именицу *машина* замениш именицом *ајарай*. Шта ће се десити са реченицама које почињу односном заменицом?

Јоханес Гуџенберџ пронашао је ајарай који је изменио цео свет.

- Изведи закључак и допуни следећу реченицу:

Род и број заменице зависе од _____ и _____ именице коју одређују.

- Да ли се заменица појављује увек у истом падежу или се он мења? Падеж зависи од управног глагола у зависној реченици. Да проверимо:

штампати	нечим (И)	Чиме? (И)	машином (И)	којом (И)
дивити се	нечему (Д)	_____	_____	_____
уложити	у нешто (__)	_____	у машину ()	_____

Посматрај следеће реченице.

Изумео је **онакву** машину **какву** је замислио.

Био је то **такав** напредак у штампарству о каквом нису ни сањали.

Штампали су **толико** књига **колико** им је требало.

У првом примеру обележили смо речи које су у међусобном односу. Подвуци их у другом и трећем примеру.

Графофолија 1

1. Допуни реченице заменицом *који*. Пази на род, број и падеж.

Имао је замисао _____ је желео да оствари.

Направио је дрвену пресу помоћу _____ је штампао Библију.

Био је то изум _____ је променио свет.

Није имао новца ни познаника _____ би могао да га позајми.

Храбро се упустио у подухват _____ је веровао да ће му донети славу.

Отворио је штампарију _____ је полагао све своје наде.

Није стекао славу и углед _____ је маштао.

2. Истакнуту реч одреди реченицом.

Радио је у таквим **условима** _____.

Морао је да позајми **новац** _____.

За помоћника је узео оног **пријатеља** _____.

Био је убеђен да ће вратити **дугове** _____.

Није дочекао оно **признање** _____.

Умро је у таквој **беди** _____.

3. Допуни сложену структуру главном реченицом.

_____ чијем се успеху нису надали.

_____ каквог је желео да има.

_____ за коју нико није чуо.

_____ од које су сви бежали.

_____ о којем се дуго причало.

_____ за чије заслуге нико није чуо.

Наставни листић 2

У следећој реченици подвучи прилошке одредбе за место, време и начин.

Штампарска машина из Мајнца пренета је средином 15. века у све земље Европе, без одобрења њеног творца.

Допуни започете реченице.

Пренели су је **тамо** _____.

Пренели су је **онда** _____.

Пренели су је **онако** _____.

Могући одговори:

... **тамо** где су желели.

... **онда** кад су хтели.

... **онако** како њен творац није заслужио.

Коју реч сте одредили реченицама које сте саставили?

Истакнуте реченице одређују место, _____ и _____ вршења радње исказане предикатом прве реченице.

Графофолија 2

1. Одреди другом реченицом предикат главне реченице.

Живео је и стварао тамо _____.

Преселио се онда _____.

Позајмио је онолико _____.

Био је пресрећан тада _____.

Разочарао се онда _____.

Отишао је оданде _____.

2. Састави реченице.

_____ онако како _____.

_____ онда када _____.

_____ оволико колико _____.

_____ онуда куда _____.

_____ ту где _____.

_____ овако како _____.

Завршни део часа

Наставни листић 3

Изумео је **машину** којом је променио читав свет.

Зависном реченицом можемо одредити _____
у главној реченици.

*Та реченица има _____ функцију.

Завршио је онако како није заслужио. (Како?)

Живео је и стварао тамо где се и родио. (_____?)

Зависном реченицом се може одредити и _____
у главној реченици.

* Она онда има _____ функцију.

9.

Разред	VII
Наставна јединица	Основне службе и значења падежа – утврђивање и систематизација градива
Тип часа	час утврђивања, обнављања и систематизације градива
Облик рада	фронтални и индивидуални
Наставне методе	индуктивно-дедуктивна, метода запажања
Наставна средства	наставни листови
Циљ часа	утврђивање знања о значењима и функцијама падежа
Образовни, васпитни и функционални задаци	систематизација знања о значењима и функцијама падежа, примена стеченог знања у новом контексту, развијање моћи запажања и упоређивања, подстицање аналитичког и синтетичког размишљања
Напомене	<p>Часови утврђивања, обнављања и систематизације градива не би требало да се сведу на пуко понављање онога што је обрађено и не треба примењивати поступке који су већ били заступљени током обраде. Ови часови не би смели да се сведу на репродукцију и меморисање. Зато је на њима препоручљиво градиво сагледати из другачијег аспекта. Ово ће вежбање учинити ефикаснијим, а стечено знање ће бити квалитетније. Ангажоваће се умне способности ученика.</p> <p>Падежи су се на претходним часовима обрађивали сукцесивно, од номинатива до локатива. Ученици су се на њима упознали са основним службама и значењима падежа. Сада се истом градиву приступа из другачијег угла, полази се од служби и значења и идентификују се падежи који се у тим ситуацијама употребљавају.</p> <p>Час је предвиђен за рад у одељењима у којима се реализује проширени део програма.</p>

СТРУКТУРА И ТОК НАСТАВНОГ ЧАСА

Наставник саопштава да ће на овом часу утврђивати градиво које је обрађено на претходним часовима – основне службе и значења падежа. Ученицима дели листиће са празном табелом, и објашњава да је задатак да се до краја часа она попуни траженим подацима. Табела се током часа постепено попуњава уз помоћ другог наставног листића. Наставник дели и други наставни листић и даје упутства за рад. Задаци се раде индивидуално, а проверавају се фронтално. Након сваког урађеног задатка проверавају се решења и тражене податке ученици уписују у своју табелу. На графофолији (или хамер-папиру), која је видљива свим ученицима, налази се празна табела коју наставник током часа попуњава заједно са ученицима.

Наставни листић 1¹

Падеж	Основна служба и значење	Примери	Најчешћи предлози
Н	субјекат именски део предиката	<u>Петар</u> је ученик. Петар је <u>ученик</u>
Г	место време припадање део нечега	Стајала је <u>испред излога</u> <u>Сваког уторка</u> идем на тренинг. <u>Пре ручка</u> је вежбала математику. То је мачка <u>моје сестре</u> Појео је парче <u>торте</u> .	изнад, испред, испод, поред, из, са, од, до пре, после
Д	неправи објекат (намена) правац	Наставница је <u>ученицима</u> поделила задатке. Уморила се и кренула <u>према клупи</u> к(а), према
А	прави објекат место време	Наставница је <u>ученицима</u> поделила <u>задатке</u> Уморила се и села <u>на клупу</u> . И он је скочио <u>у базен</u> <u>У четвртак</u> имају писмени. на, у, над, под, пред, кроз, низ, уз у

¹ Овде дајемо табелу каква треба да буде на крају часа. Значења и службе падежа усклађени су са онима датим у уџбенику *Граматика за VII разред основне школе*, на страни 167. Примери могу бити и другачији, у зависности од решења неких задатака.

В	обраћање дозивање	Мирјана, прочитај за- датак. Девојчице, приђи мало ближе!	
И	место време друштво средство или оруђе 	Стајала је <u>пред изло-</u> <u>гом</u> . Свако вече шетали су <u>обалом</u> <u>Уторком</u> идем на тре- нинг. Киша није падала <u>ме-</u> <u>сецима</u> Мама се договорила <u>с</u> <u>татом</u> да путујемо ау- тобусом. Мама се договорила с татом да путујемо <u>ау-</u> <u>тобусом</u> <u>С великим нестр-</u> <u>пљењем</u> чекали су по- четак концерта.	над, пред, под с(а) с(а)
Л	неправи објект место начин	Разговарали су <u>о</u> <u>урађеним задацима</u> <u>На клупи</u> се одмарала пола сата. <u>У базену</u> су се купали његови другари. Разбацали су папи- риће по учioniци. Остави га да <u>на миру</u> заврши посао.	о на, у, по на, у, по, према

Наставни листић 2

1. Допуни реченицу.

Номинатив у реченици има службу _____ и _____.

Састави реченицу у којој ћеш употребити номинатив у овим службама.

Да ли се номинатив може употребити са предлозима?

2. Подвучи у реченицама речи у служби објекта. Разврстај их на праве и неправе објекте и напиши у ком су падежу.

Наставница је ученицима поделила задатке. После су разговарали о урађеним задацима.

прави објекат _____ падеж _____

неправи објекат _____ падеж _____

_____ падеж _____

3. Одреди падеж и значење подвучених речи:

	падеж	значење
Уморила се и кренула према клупи.	_____	_____
Села је на клупу.	_____	_____
На клупи се одмарала пола сата.	_____	_____
У базену су се купали његови другари.	_____	_____
И он је скочио у базен.	_____	_____

4. Допуни реченице:

а) Авион је летео изнад _____. б) Авион је летео над _____.

а) Стајала је испред _____. б) Стајала је пред _____.

а) Папуче су биле испод _____. б) Папуче су биле под _____.

Реченице а) допуњене су именицама у _____ (напиши назив падежа), а реченице б) именицама у _____ (напиши назив падежа). Ови падежи у овим реченицама имају значење _____.

5. У реченици б) употреби именицу у одговарајућем падежу.

а) Свако вече шетали су обалом. б) Свако вече шетали су по _____.

Подвучена именица у реченици а) налази се у _____ (напиши назив падежа), а у реченици б) налази се у _____ (напиши назив падежа). У обе реченице ови падежи имају значење _____.

6. Подвучене одредбе за место напиши на одговарајућим линијама.

Погледао је кроз прозор и видео да је ауто већ стигао пред кућу. Удаљио се од прозора, сишао са спрата и изашао из куће. Дошао је до аута, сео поред возача и ставио пакет под седиште. Кренули су низ стрму улицу.

акузатив: _____

генитив: _____

7. Одредбу за време која је у инструменталу замени генитивом са одредбом.

Уторком идем на тренинг. _____ идем на тренинг.

8. Одреди падеж и значење подвучених делова реченице.

Пре ручка је вежбала математику. После ручка се одмарала. У четвртак имају писмени.

	падеж	значење
пре ручка	_____	_____
после ручка	_____	_____
у четвртак	_____	_____

9. Допуни реченицу одредбом која одговара на питање: КОЛИКО ДУГО?
Употреби одговарајући облик именице у загради.

Киша није падала _____. (месец)

Именица месец у овој реченици налази се у _____
(напиши назив падежа) и има значење _____.

10. Подвуци у реченицама делове који одговарају на питање: КАКО?
На линијама напиши падеж у којем се налазе.

С великим нестрпљењем чекали су почетак концерта.

Провели су вече у добром расположењу.

Остави га да на миру заврши посао.

Написао је састав по својој замисли.

11. Замени присвојни придев именицом у генитиву са значењем припадања.
Уз именицу напиши и одговарајућу одредбу.

То је сестрина мачка. То је мачка _____.

12. Допуни реченицу.

Појео је парче _____.

Именица којом је реченица допуњена налази се у _____
који има значење _____.

13. Подвуци именице у инструменталу и одреди им значење.

Мама се договорила с татом да путујемо аутобусом.

а) _____ б) _____

14. Који падеж није заступљен у табели? _____

Да ли он има службу у реченици? _____

Чему служи овај облик? _____

Напиши реченицу у којој ћеш употребити вокатив.

Час се завршава анализом допуњене табеле, прегледом основних служби и значења падежа.

10.

Разред	VIII
Наставна јединица	Императив
Тип часа	обрада граматике
Облици рада	фронтални, индивидуални
Наставне методе	индуктивно-дедуктивна, метода запажања
Наставна средства	графофолије, наставни листићи
Циљ часа	проширивање знања о императиву и његова практична употреба.
Образовни, васпитни и функционални задаци	обнављање раније стечених и усвајање нових знања о императиву, његовим морфолошким и синтаксичким одликама; примена стечених знања у пракси, развијање аналитичког и синтетичког мишљења
Временска структура часа	уводни део: 10 мин. главни део: 30 мин. завршни део: 5 мин.

СТРУКТУРА И ТОК НАСТАВНОГ ЧАСА

Уводни део часа

На наставним листићима или на графофолији налази се одломак из књиге Јасминке Петровић *Бонион*:

Мобилни телефон

АКО ВАС ЗОВУ

- *Искључиће* телефон или га *ставиће* на вибрацију у биоскопу, позоришту, у посети код болесника, у цркви, на суђењу, на часу мајематике... Ако вам баш зазвони усред прейуној аутобуса – шта ћеће? – *одговориће*, али *будиће* крајки и дискрејни. *Што* да приморавате околину да прислушкује туђе разговоре!
- *Не урлајте!* То што је телефон мали не значи да морате да говорите гласно.

АКО ВИ ПОЗОВЕТЕ

- *Не зовите* без пошребе и у незгодно време (у цик зоре или после поноћи). Ем нећете досађивати, ем нећете цабе трошати батерију, ем ће вам остати већи кредит.

- **Не зови́те** шеснаесѝ иу́та узасѝойце иси́у особу ако вам се не одазове ѝосле ѝрвоѝ ѝозива. Ваљда вам је јасно да није хѝела (или није моѝла) да се одазове. **Пусѝи́те** ѝозваноѝ да се сам јави – ако буде хѝео...

Из књиге *Бонѝон*, Јасминка Петровић

На шта се односе савети које даје ауторка овог текста?

Придржавате ли се ви ових правила кад се служите својим мобилним телефонима?

Обрати пажњу на истакнуте речи. Којим глаголским обликом су изречени савети и упозорења власницима мобилних телефона?

Искључи ѝелефон или ѝа **сѝави** на вибрацију кад си у биоскоју, у ѝозоришѝу, у ѝосеѝи, на часу...

Одговори́те, али **буди́те** крајки ако вам ѝелефон звони у ѝреѝуном ауѝиобусу.

Уѝишиај ѝелефон како не би омеѝао друѝе.

Главни део часа

Шта се изриче облицима императива?

Да ли су се ове радње (из)вршиле? Знамо ли сигурно да ће се (из)вршити?

Насѝавни лисѝић

Императивом се изриче:

- а) реална радња
- б) говорников став према тој радњи.

(Заокружи тачан одговор.)

Пошто се императивом изриче _____, он није глаголско време, већ **глаголски начин**.

Обрати пажњу на облике императива и наставке којима се он гради:

једнина

1. –
2. искључи/ утишај
3. –

множина

1. _____
2. _____
3. –

Шта примећујеш?

Императив нема облике за _____ лице _____ нити за _____ лице _____ и _____.

Да ли је тако и у твом матерњем језику?

Трећем лицу се заповест изриче посредно:

Поручи му **нека/да дође**.

Кажи им **да/ нека се смире**.

Којим глаголским обликом смо изrekli заповест? _____

У императиву се појављују двојаки наставци: **-и, -имо, -иће** и _____.

Наставак **-ј (-јмо, -јте)** имају глаголи који се у 3. лицу множине презента завршавају на **-ју** или **-је**:

презент

императив

чују	чуј, чујмо, чујте
гледају	гледај, гледајмо, гледајте
пију	пиј, пијмо, пијте

Ако се 3. лице множине презента не завршава на **-ју** или **-је**, додајемо наставке **-и (-имо, -иће)**:

презент

императив

раде	ради, радимо, радите
пишу	пиши, пишимо, пишите
иду	иди, идимо, идите
носе	носи, носимо, носите

У облицима императива често се јављају гласовне промене. Попуни линије осталим облицима императива и уочи сугласнике који се мењају.

инфинитив	императив
рећи	реци, _____, _____
помоћи	_____, помозимо, _____
викати	_____, _____, вичите
доћи	дођи, _____, _____
казати	_____, _____, кажите
сећи	_____, _____, сеците

Императив може да има неколико значења. Повежи свако од значења са одговарајућом реченицом.

ЗАПОВЕСТ	Утишај мобилни телефон да не сметаш другима. Не зови без потребе у незгодно време.
ЗАБРАНА	Пренесите му моје поруке. Будите ми здрави.
ЖЕЉА	Не размеђи се телефоном пред другима. Замолите га да ми се јави.
МОЛБА	Приватне позиве остави за слободно време.

Заповест, забрана, жеља, молба изражавају се и речју **немој** (**немојмо**, **немојте**) који се допуњава инфинитивом или _____ са везником *да*:

Немојмо звати у време поподневног одмора.

Немојте да зивкате за сваку ситницу.

Немој користити мобилни док возиш.

Пази!

Неки облици презента и императива имају исти гласовни склоп, али се разликују у акценту. Вежбајте с наставником изговор ових облика:

презент	императив
ради (3. лице једнине)	ради (2. лице једнине)
радимо (1. лице множине)	радимо (1. лице множине)
радите (2. лице множине)	радите (2. лице множине)
носи (3. лице једнине)	носи (2. лице једнине)
носимо (1. лице множине)	носимо (1. лице множине)
носите (2. лице множине)	носите (2. лице множине)

Графофолија са вежбама

1. Састави реченице у којима ћеш употребити следеће императиве:

причај _____
додајте _____
пожуримо _____
не свађајте се _____
узми _____
скратите _____

2. Начини облике императива од следећих глагола:

завезати _____
изрећи _____
доћи _____
викати _____
подићи _____
назвати _____

3. Допуни реченице облицима императива.

Учтиво _____ (представити се) кад некога позовеш и _____ (казати) кога тражиш. _____ (бити) стрпљив ако те замоле да сачекаш. Без преке потребе не _____ (звати) никога ујутру пре 8 сати, у време ручка и после 22 сата. Ако сте заузети, _____ (извинити се) ономе ко вас је позвао и _____ (рећи) да ћете му се јавити касније. Не _____ (причати) дуго ако зовемо са туђег телефона. Не _____ (задржавати) беспотребно линију.

4. Замени облике императива презентом и перфектом.

императив	презент	перфекат
-----------	---------	----------

Јави ми се касније. / Да ми се јавиш касније / Да си ми се јавио касније.

Одмах прекини везу! / _____ / _____
Одмах искључи телефон! / _____ / _____
Пребаци га на вибрацију. / _____ / _____
Пошаљи ми поруку. / _____ / _____
Брзо одговори. / _____ / _____

Којим глаголским обликом се изриче најстрожа заповест?

5. Одреди значења императива у следећим реченицама:

Не разговарај тако дуго.

Молим те, **позови** ме поново.

Јави се, зар не чујеш да звони?

Не прекидај везу!

Поздрави маму и тату.

Оздрави што пре.

Говори, молим те, гласније.

6. Употребите облике *немој*, *немојмо*, *немојте* и искажите исти садржај на други начин. Посматрај урађени пример.

Зови у пристојно време.

Одговори сад ако баш мораш.

Говори тихо кад други слушају.

Разговор заврши у пријатељском тону.

Извини се ако погрешити број.

Немој да зовеш у незгодно време.

Немој

7. Потруди се да прочиташ следеће реченице тако да се осети разлика у значењу између презенте и императива.

презент

Она носи телефон у ташни.

Он не види ко зове.

Ви већ дуго држите везу.

Он моли, треба му помоћ.

Треба да пожуримо, чекају нас.

Не волим кад се хвалите.

императив

Носи телефон у другу собу и тамо причај.

Види ко те зове.

Држите везу још мало, сад ћу доћи.

Не моли ме, не могу ти помоћи.

Пожуримо, сви нас чекају!

Не хвалите се, то није лепо.

Завршни део часа

Наставни листић

Допуни телефонски разговор одговарајућим глаголским облицима.

Ти: Хало, добар дан, госпођо Илић. Овде ... _____ ли, молим

Вас _____ Бојана, тражи га друг.

Госпођа Илић: _____ мало да проверим да ли је још увек ту.

Ти: Хвала вам. Сачекаћу.

Госпођа Илић: _____, али већ је изашао. Хало, да ли ме _____? Лоша је веза. Имаш ли неку поруку за њега?

Ти: Чујем Вас, _____ му да сам га звао и _____

га да ми се јави кад стигне. Хвала вам и довиђења.

Госпођа Илић: Пренећу му поруку. Довиђења.

Изведи овај разговор с другом / другарицом из одељења.

Домаћи задатак: Уради 2, 3, 4. и 5. вежбу у Граматици

11.

Разред	VI
Наставна јединица	Храна и намирнице – У здравом телу здрав је дух
Тип часа	говорна вежба, понављање и утврђивање
Облик рада	фронтални рад, рад у паровима, рад у групама
Наставне методе	дијалошка
Наставна средства	флајери, ценовници ресторана, картице
Циљ часа	подизање комуникативне компетенције ученика на виши ниво
Образовни, васпитни и функционални задаци	повнављање и утврђивање облика дијалошке комуникације; понављање и утврђивање лексике тематски везане за храну и намирнице; неговање и развијање форми културног опхођења, интеракција
Временска структура часа	уводни део: 5–7 минута главни део: 26–30 минута завршни део: 8–10 минута

СТРУКТУРА И ТОК НАСТАВНОГ ЧАСА

Уводни део часа

У уводном разговору наставник припрема ученике за тему часа постављајући питања. Води рачуна да укључи све ученике тако што им се обраћа појединачно.

Шта највише волиш да једеш? Шта не волиш? Да ли сваки дан једеш кувано? Да ли мораш да једеш оно што родитељи кажу? Да ли некада учествујеш у припреми хране? Како? Која су твоја задужења? Идеш ли у кувину? Шта кукујеш? Ко у твојој породици одлучује о томе шта ће се ручаји? Да ли се некада дојовараше?

Наставник најављује и објашњава прву говорну вежбу. Пише наслов прве вежбе на таблу.

Главни део часа

Говорна вежба 1 – Шта ћемо сутра ручати? (13–15 минута)

Ученици су подељени у групе. Број чланова група зависи од броја картица у комплету (оптимално 3–4). Извлаче картице са називом јела и аргументима за то јело. Наставник скреће пажњу да треба да буду убедљиви у свом излагању, али и културни и да уважавају туђе мишљење. Циљ је да се договоре шта ће сутра ручати. Напомиње се да решења могу бити различита, али не смеју да се посвађају. Предложени аргументи нису обавезујући, могу и сами да смисле своје.

Након извлачења картица имају 5–6 минута времена да се припреме за преговарање. Најпре свако проучава своју картицу (2–3 минута), а затим се распитује о садржају картица осталих чланова групе (2–3 минута). Поређење своје картице са туђим картицама омогућава сваком ученику да разради своју стратегију убеђивања. Наставник надгледа рад и, по потреби, помаже.

Презентација почиње тако што један ученик пита: *Шта ћемо сутра ручати?* Сваки члан групе даје свој предлог. Након тога прелази се на аргументацију у форми дијалога.

Ученици ће се више ангажовати и пажљивије пратити рад других уколико знају да ће залагање бити вредновано или ако има такмичарски карактер. Зато им се пре почетка рада најављује да ће се бирати најуспешнија група. Док једна група излаже, остали слушају. Оцењивање успешности излагања узима у обзир форме културног опхођења, логичност аргументација и успешност резултата преговарања.

Вежба допушта различите варијације врста хране и броја учесника у договарању. Она је, такође, погодна за диференцијацију наставе. Могућности су различите:

- све групе имају идентичне комплете картица,
- свака група има свој комплет картица,
- неке групе имају картице са називима јела и аргументима, а друге само називе јела (задатак је тежи ако сами треба да смисле аргументе),
- на картицама су само називи јела.

Пример картица за учеснике групе са предложеним аргументима

Ти желиш тесто са сиром. Давно нисте јели тесто. Целе недеље једете поврће. Тесто се брзо кува. Имате сира у фрижидеру.	Ти желиш печено месо и кромпир. Око тога нема пуно посла. Ставиш све у рерну и само се пече. Меса има у замрзивачу.	Ти желиш рибу. Давно нисте јели рибу. Риба је здрава. Купићеш је очишћену и смрзнуту. Има у вашој радњи на крају улице.
---	---	---

Завршни део часа – игра погађања:

Ради се фронтално. На столу се налазе картице са називима јела. Ученик узима картицу и погледа назив јела. Остали ученици почињу да постављају питања на која одговор може бити *да* или *не*. Одговор *да* значи да тај исти ученик може да настави са питањима. Одговор *не* значи да следеће питање поставља други ученик. Ученик који погоди назив јела излази и узима другу картицу. Јела треба да буду позната ученицима. На пример: сарме, пуњене паприке, чоколадна торта, пљескавице, супа, палачинке, кајгана, паприкаш, воћна салата...

Постављају се питања типа:

Да ли је њо јело слано/слајко/кисело/љућо?

Да ли се кува/ћече/ћржи/једе ћресно?

Да ли у њему има меса/ јаја/млека/брашна...?

Да ли у њом јелу има кунуса/шарћареје...?

Изћлед њабле

Говорне вежбе	
Шта ћемо сутра ручати?	Шта ћемо наручити?
Оцене: група А – група Б – ...	<p>А: Једе ми се Поћледај да ли имају..... Ко- лико кошћа.....? Пошћо је? Ако нема, може и Поћледај, мо- лим ње да ли имају малу/велику ћорцију. Добро, ја ћу</p> <p>Б: Имају. Немају. То њи је динара. Немају, али имају Хоћеш умесћо? Ако ћеш њи, ја ћу</p>

12.

Разред	VIII
Наставна јединица	Час одељенског старешине
Тип часа	говорна вежба – игра по улогама
Облик рада	фронтални и индивидуални
Наставне методе	дијалошка
Наставна средства	конструисани текст за улогу наставника, „дневник“, картице за ученике са улогама и ситуацијама
Циљ часа	развијање комуникативне компетенције ученика – умешности у вођењу дијалога

Образовни, васпитни и функционални задаци

Временска структура часа

Напомене

развијање социолингвистичке компетенције – прилагођавање ситуацији и саговорнику; подстицање ученика на учtivo понашање; односи између различитих генерација

уводни део: 5–7 минута
главни део: 26–30 минута
завршни део: 5–7 минута

Драмска активност игре по улогама веома је корисна за увежбавање и слободну употребу различитих граматичких и лексичких елемената језика и њихових комуникативних функција. Овакав тип активности занимљив је и подстицајан на свим узрастима и на свим нивоима усвајања језика уколико је, разуме се, одабрана ситуација прилагођена интересовањима и могућностима ученика.

Час одељењског старешине представља ученицима добро познату ситуацију с којом се током целог школовања срећу на матерњем језику. У основи ове говорне вежбе, дакле, налази се познат сценарио који често има предвидљиве теме: изостанци, успех, дисциплина. Ови часови представљају дискурс који има и елементе формалног и елементе неформалног разговора. Циљ је да се вежба употреба одговарајућег регистра, вежба се тзв. ситуациони језик.

Говорна вежба оваквог типа делимично је контролисана, а делом се мора прилагођавати ситуацији која настаје у току интеракције. У интеракцију је укључено више учесника, који наизменично користе продукцију и рецепцију. Учесници морају пажљиво да слушају једни друге и да на адекватан начин вербално реагују у одговарајућем моменту. Овако конципирана говорна вежба састоји се из низа сегмената од којих сваки има идентичну структуру: „наставник“ иницира дијалог, прозвани ученик вербално реагује на иницијативу, „наставник“ заокружује разговор са сваким учеником појединачно и поново иницира.

Исправљање грешака. – Активности оваквог типа не би требало прекидати исправљањем грешака да ученици не би изгубили мотивацију и да се не ремети спонтана комуникација. Наставник може да бележи грешке у току комуникације и може их анализирати на крају часа или на следећем часу.

СТРУКТУРА И ТОК НАСТАВНОГ ЧАСА

Час започиње наставниковом најавом говорне вежбе и упутствима за рад. Наставник одабира ученика који ће имати улогу наставника. Остали ученици извлаче картице са именима и описаним ситуацијама.

Улога наставника треба да припадне ученику који је сналажљив и комуникативан. Број картица с именима ученика и задатим ситуацијама може да варира. Битно је да избор буде случајан. Комуникација ће бити природнија ако деца извлаче картице са мушким именима, а девојчице са женским. „Наставник“ не зна шта пише на картицама. Ученици не знају када ће их „наставник“ прозвати и шта ће их све питати. Након извлачења картица имају 3–4 минута да се припреме за разговор са „наставником“. За то време и „наставник“ у себи чита свој текст.

Вежба се, ако време допушта, може и поновити с измењеним улогама. Мањи број картица, односно учесника, скратиће време потребно за ову говорну вежбу и тиме омогућити њено понављање на часу. У том случају прву „екипу“ чине ученици који боље владају српским језиком, а другу они са слабијим знањем. Повећање броја картица повећаће број учесника, а самим тим омогућити и већу разноврсност ситуација. Наставник се, припремајући се за час, опредељује за број учесника и одређује време предвиђено за говорну вежбу.

Наставни материјал

1. Листић за ученика који има улогу наставника. Да би ситуација била што вернија аутентичној може се ставити у корице које ће представљати дневник.

Наставник: Да видимо какви сте били прошле недеље. У среду је био писмени из математике. Страхинџа, ти ниси био у школи?

Страхинџа

Наставник (заокружује разговор са Страхинџом и наставља да коментарише изостанке): Да ли је Ружа дошла у школу? Ту си! Шта је било прошле недеље?

Ружа

Наставник (заокружује разговор са Ружом и прозива ученике који су уписани у дневник): Драгице, први час у четвртак. Уписала те је наставница географије. Хоћеш ти поправљати ту јединицу из географије?

Драгица

Наставник (одговара Драгици и прозива даље): Светиславе, петак цео дан.

Светислав

Наставник (одговара Светиславу и наставља да чита најомење у дневнику): Милена, Небојша и Немања, уписани сте на ликовном. Пише: „Праве нереди на ликовном!“

Милена, Небојша и Немања (Наставник води рачуна о томе да њихови један по један и да не упадају једни другоме у реч.)

Наставник: Добро, извините се наставници на следећем часу. Да видимо и ваше оцене. Сара, Сара, шта ћемо с том историјом? Знаш какве су ти оцене?

Сара

Наставник (оговара Сари и наставља да њима даје оцене): Данило, само једна оцена из математике и то јединица.

Данило

Наставник: Знате да се ближи крај првог полугодишта. Запните мало.

2. Картице за ученике:

<p>Страхиња</p> <p>Прошле недеље, у среду, ниси био у школи. Био је писмени из математике. Стварно те је болео стомак. Мама ти је цео дан кувала чајеве. Јео си само двопек. Доћи ће мама да оправда.</p>	<p>Светислав</p> <p>Ниси био у петак у школи. Требало је да тата дође јуче да ти оправда. Мислио си да је био. Изненађен си. Можда је заборавио. Питаћеш га.</p>	<p>Сара</p> <p>Имаш две јединице из историје. Договорила си се са Ружом да ти помогне, али је она била болесна прошле недеље. Отићи ћеш код ње за викенд, па ћете заједно учити. Знаш да је контролни следећег четвртка.</p>
<p>Ружа</p> <p>Целе прошле недеље била си болесна. Имала си високу температуру и болело те је грло. Била си код лекара. Имаш оправдање, али си заборавила да га понесеш. Донећеш га на следећи час.</p>	<p>Драгица</p> <p>Ниси била на првом часу у четвртак. Уписана си у дневник. Ниси могла да нађеш кључеве од стана. Морала си да чекаш да се мама врати са пијаце. Учиш географију и јавићеш се да поправиш.</p>	<p>Данило</p> <p>Имаш јединицу из математике. Прошле среде је био писмени. Још није прегледан. Доста си вежбао и мислиш да ћеш добити добру оцену на писменом. Ишао си и на допунску наставу из математике.</p>

<p style="text-align: center;">Милена</p> <p>Ти, Небојша и Немања уписани сте на ликовном. У дневнику пише да сте правили неред. Ти си ишла до лавабоа да опереш чашу. Небојша и Немања су се гурали код лавабоа и ти си просула воду. Стварно ниси хтела да правиш неред.</p>	<p style="text-align: center;">Небојша</p> <p>Ти, Милена и Немања уписани сте на ликовном. У дневнику пише да сте правили неред. Милена каже да сте се ти и Немања гурали. Ти кажеш да је она покушала да се прогура између вас двојице и да је тако просула воду.</p>	<p style="text-align: center;">Немања</p> <p>Ти, Милена и Небојша уписани сте на ликовном. У дневнику пише да сте правили неред. Вас троје сте били код лавабоа и прали чаше. Не знаш како се десило да је Милена просула воду.</p>
---	---	--

Завршни део часа

У овом делу часа разговара се о томе ко се како снашао у својој улози и, ако је вежба реализована више пута, бира се најбоља екипа.

Додатак
ОРИЈЕНТАЦИОНИ
РАСПОРЕДИ ГРАДИВА

ОРИЈЕНТАЦИОНИ РАСПОРЕД ГРАДИВА ЗА ПЕТИ РАЗРЕД, ХЕТЕРОГЕНА СРЕДИНА

Ред-ни број теме	Ред-ни број часа	Назив наставне јединице	Тип часа	Методе рада	Облици рада	Наставна средства	Напомена
1.	1.	Говорна вежба: први дани у новој школској години; Обрада песме: <i>Д. Ђорђевић, Ојейи школа</i>	обрада новог градива	монолошка, дијалошка, текст	фронтални, индивидуални, групни		
	2.	Граматика: проста реченица; Правопис: писање скраћеница	обрада новог градива	монолошка, дијалошка, текст	фронтални, индивидуални	наставни листови, графофолија	
	3.	Обрада текста: <i>В. Личина, Весна и ѿорба</i>	обрада новог градива	монолошка, дијалошка, текст	фронтални, индивидуални		
	4.	Говорна вежба: <i>Шѿа би исѿричала моја школска ѿорба</i>	увежбавање	монолошка, дијалошка	фронтални, индивидуални	наставни лист	
	5.	Увежбавање језичког обрасца: <i>исказивање радње</i> : глаголи непотпуног значења са допуном у презенту или инфинитиву; Граматика: реченице по садржини; Правопис: писање речца ЛИ и НЕ	обрада новог градива	монолошка, дијалошка, текст	фронтални, индивидуални	наставни листови, графофолија	
	6.	Обрада текста: <i>А. Марјано, Домаћи задатѿак о мајѿи</i>	обрада новог градива	монолошка, дијалошка, текст	фронтални, индивидуални		

7.	Говорна и писмена вежба: разговори о тексту <i>Домаћи задаћак о мајци</i> и израда задатака у Радној свесци	увежба- вање	монологска, дијалогска	фронтални, индивидуални		
8.	Увежбавање језичког обрасца: <i>исказивање радње</i> : глаголи са морфемом СЕ у реченицама са исказаним и неисказаним субјектом	обрада новог градива	монологска, дијалогска, текст	фронтални, индивидуални, групни	графофолије	
9.	Обрада текста: Г. Тимотијевић, <i>Шта деца воле да читају</i>	обрада новог градива	монологска, дијалогска, текст, демонстра- тивна	фронтални, индивидуални		
10.	Говорна вежба: <i>Представљам вам своју омиљену књију</i>	увежба- вање	монологска, дијалогска, текст	фронтални, индивидуални		
11.	Увежбавање језичког обрасца: <i>исказивање радње</i> : конгруенција предиката са субјектом исказаним са више именица и заменица различног лица и рода; Творба речи: именице мушког рода на -АЧ	обрада новог градива	монологска, дијалогска, текст	фронтални, индивидуални	наставни лист, графофолија	
12.	Обрада песме: В. Царић, <i>Путовање</i>	обрада новог градива	монологска, дијалогска, текст	фронтални, индивидуални		

	13.	Говорна вежба: <i>Пушовао/ Пушовала сам...;</i> Писмена вежба: <i>Шћа је унук</i> <i>најисао баки с њушовања</i>	увежба- вање	монолошка, дијалошка, текст	фронтални, индивидуални		
2.	14.	Увежбавање језичког обрасца: <i>исказивање радње</i> : конгруенција предиката у перфекту са вишечланим субјектом; Правопис: писање великог слова – празници	обрада новог градива	монолошка, дијалошка, текст	фронтални, индивидуални	наставни лист, графофолија	
	15.	Први писмени задатак	прове- равање	текст	индивидуални		
	16.	Колективни исправак писменог задатка	утврђи- вање	монолошка, дијалошка	фронтални, индивидуални		
	17.	Индивидуални исправак писменог задатка	утврђи- вање	монолошка, дијалошка, текст	индивидуални		
	18.	Увежбавање језичког обрасца: <i>именовање њредметиа и бића</i> : конгруенција вишечланог субјекта са предикатом у роду и броју; Граматика: именски предикат; Творба речи: именице мушког рода на -АР	обрада новог градива	монолошка, дијалошка, текст	фронтални, индивидуални	наставни лист, графофолија	
	19.	Обрада текста: <i>В. Алексић, Хармоника и</i> <i>јецање</i>	обрада новог градива	монолошка, дијалошка, текст	фронтални, индивидуални	наставни лист	

	20.	Говорна вежба: разговори о тексту <i>Хармоника и њецање</i>	увежбавање	монолошка, дијалошка	фронтални, индивидуални		
	21.	Увежбавање језичког обрасца: <i>именовање њредмеџа и биџа</i> : конгруенција вишечланог субјекта с предикатом у перфекту; Творба речи: именице мушког рода на -ТЕЉ и -ЛАЦ	обрада новог градива	монолошка, дијалошка, текст	фронтални, индивидуални	графофолија, наставни лист	
	22.	Контролни задатак: конгруенција субјекта и предиката	проверавање	текст	индивидуални	наставни лист, графофолије	
	23.	Обрада текста: Б. В. Радичевић, <i>Бајка о дечаку и Месецу</i>	обрада новог градива	монолошка, дијалошка, текст	фронтални, индивидуални		
	24.	Говорна и писмена вежба: препричавање текста <i>Бајка о дечаку и Месецу</i> према сачињеном плану	увежбавање	монолошка, дијалошка, текст	фронтални, индивидуални	наставни лист	
3.	25.	Увежбавање језичког обрасца: <i>именовање њредмеџа и биџа</i> : конгруенција субјекта с вишечланим именским предикатом; Творба речи: именице женског рода на -ИЦА и -КА	обрада новог градива	монолошка, дијалошка, текст	фронтални, индивидуални	наставни лист, графофолије	

26.	Обрада текста: Д. Лукић, <i>Кайеїаница небодера</i>	обрада новог градива	монолошка, дијалошка, текст	фронтални, индивидуални	наставни лист	
27.	Говорна вежба: <i>Моїу їо и сам</i>	увежба- вање	монолошка, дијалошка	фронтални, индивидуални		
28.	Увежбавање језичког обрасца: <i>исказивање особина предметїа и биїа</i> : компаратив + генитив именица и личних заменица с предлогом ОД и суперлатив придева; Творба речи: присвојни придеви на -ИН, -ОВ, -ЕВ	обрада новог градива	монолошка, дијалошка, текст	фронтални, индивидуални	наставни лист, графофолија	
29.	Обрада текста: С. Крајчевић, <i>Ханибал</i>	обрада новог градива	монолошка, дијалошка, демонстра- тивна, текст	фронтални, индивидуални	фотографије	
30.	Говорна вежба: <i>У їосетїи зоолошком врїу</i>	увежба- вање	монолошка, дијалошка, демонстра- тивна, текст	фронтални, индивидуални	фотографије	
31.	Увежбавање језичког обрасца: <i>исказивање особина їредметїа и биїа</i> : компаратив у значењу суперлатива; Правопис: писање великог слова – присвојни придеви од личних имена	обрада новог градива	монолошка, дијалошка, текст	фронтални, индивидуални	наставни лист, графофолија	

	32.	Други писмени задатак: препричавање текста <i>Кайейтаница небодера</i> или <i>Бајка о дечаку и Месецу</i>	прове- равање	текст	индивидуални		
	33.	Колективни исправак писменог задатка	утврђи- вање	монолошка, дијалошка	фронтални, индивидуални		
	34.	Индивидуални исправак писменог задатка	утврђи- вање	монолошка, дијалошка, текст	индивидуални		
	35.	Граматика: конгруенција субјекта и предиката	утврђи- вање	монолошка, дијалошка, текст, демонстра- тивна	фронтални, индивидуални	графофолија, табелар	
	36.	Обрада песме: <i>Д. Васиљев, Домовина</i>	обрада новог градива	монолошка, дијалошка, текст	фронтални, индивидуални	наставни лист	
	37.	Контролни задатак: конгруенција субјекта и предиката	прове- равање	текст	индивидуални	наставни лист	
4.	38.	Граматика: глаголи по свршености радње	обрада новог градива	монолошка, дијалошка, демонстра- тивна, текст	фронтални, индивидуални	наставни лист, графофолија, табелар	

39.	Граматика: глаголи по свршености радње	утврђивање	монологска, дијалогска, демонстративна, текст	фронтални, индивидуални	графофолија, наставни лист	
40.	Обрада текста: С. Раичковић, <i>Бајка о зрну ђеска</i>	обрада новог градива	монологска, дијалогска, текст	фронтални, индивидуални		
41.	Говорна и писмена вежба: Препричај текст <i>Бајка о зрну ђеска</i> са својим завршетком	увежбавање	монологска, дијалогска, текст	фронтални, индивидуални		
42.	Граматика: <i>ілаіолски облици</i> : презент	обрада новог градива	монологска, дијалогска, текст	фронтални, индивидуални, рад у пару	наставни лист, графофолије	
43.	Обрада текста: Л. Напелбаум, <i>Траіови</i>	обрада новог градива	монологска, дијалогска, текст	фронтални, индивидуални		
44.	Говорна вежба: разговори о тексту <i>Траіови</i> ; Писмена вежба: израда задатака у Радној свесци	увежбавање	монологска, дијалогска, текст	фронтални, индивидуални		
45.	Граматика: <i>ілаіолски облици</i> : перфекат	обрада новог градива	монологска, дијалогска, текст	фронтални, индивидуални	наставни лист, графофлија	
46.	Граматика: <i>ілаіолски облици</i> : футур	обрада новог градива	монологска, дијалогска, текст	фронтални, индивидуални	наставни лист, графофолија	
47.	Контролни задатак	проверавање	текст	индивидуални	наставни лист	

48.	Увежбавање језичког обрасца: <i>исказивање објекта</i> : именице у генитиву уз основне бројеве; Граматика: објекат	обрада новог градива	монологшка, дијалогшка, текст	фронтални, индивидуални	наставни лист, графофолија	
49.	Полугодишње понављање градива	опште понав- љање	монологшка, дијалогшка, текст	фронтални, индивидуални	наставни лист, графофолије	
50.	Обрада текста: М. Петровић, <i>Налейница</i>	обрада новог градива	монологшка, дијалогшка, текст	фронтални, индивидуални	наставни лист	
51.	Говорна вежба: М. Петровић, <i>Налейница</i>	увежба- вање	монологшка, дијалогшка, текст	фронтални, индивидуални	наставни лист	
52.	Увежбавање језичког обрасца: <i>исказивање објекта</i> : именице женског рода на -о морфему у функцији објекта/ заменица себе у функцији објекта; Граматика: глаголи по прелазности радње	обрада новог градива	монологшка, дијалогшка, текст	фронтални, индивидуални		
53.	Обрада текста: <i>Свешти Сава и нерадна жена</i> , народна приповетка	обрада новог градива	монологшка, дијалогшка, демонстра- тивна, текст	фронтални, индивидуални, групни	илустрације	
54.	Говорна вежба у вези са текстом <i>Свешти сава и нерадна жена</i>	увежба- вање	монологшка, дијалогшка	фронтални, индивидуални	часописи, листови	

	55.	Увежбавање језичког обрасца: <i>исказивање објекта</i> : исказивање индиректног објекта локативом именица и личних заменица, заменица СЕБЕ у функцији индиректног објекта; Граматика: атрибут	обрада новог градива	монолошка, дијалoшка, текст	фронтални, индивидуални	наставни лист, графoфолија	
	56.	Обрада текста: А. Антић, <i>Тежак случај</i>	обрада новог градива	монолошка, дијалoшка, текст	фронтални, индивидуални	наставни лист	
5.	57.	Говорна вежба: драматизација текста <i>Тежак случај</i> и разговори о тексту	увежба- вање	монолошка, дијалoшка, текст	фронтални, индивидуални, групни	наставни лист	
	58.	Увежбавање језичког обрасца: <i>исказивање објекта</i> : локатив плурала именица и личних заменица, заменица СВОЈ у функцији индиректног објекта; Граматика: проширена реченица	обрада новог градива	монолошка, дијалoшка, текст	фронтални, индивидуални	наставни лист, графoфолија	
	59.	Обрада текста: М. Алечковић, <i>Пас у солићеру</i>	обрада новог градива	монолошка, дијалoшка, текст	фронтални, индивидуални		
	60.	Говорна вежба: препричавање текста <i>Пас у солићеру</i>	увежба- вање	монолошка, дијалoшка	фронтални, индивидуални		

61.	Увежбавање језичког обрасца: <i>исказивање објекта</i> : исказивање објекта зависном објекатском реченицом /Творба речи: зооними/	обрада новог градива	монологшка, дијалогшка, текст	фронтални, индивидуални	наставни лист, графофолија	
62.	Обрада текста: В. В. Гајовић, <i>Чисљачев доручак</i>	обрада новог градива	монологшка, дијалогшка, текст	фронтални, индивидуални		
63.	Говорна вежба: разговори о тексту <i>Чисљачев доручак</i> ; Писмена вежба: израда задатака у Радној свесци	увежбавање	монологшка, дијалогшка, демонстративна, текст	фронтални, индивидуални	илустрације	
64.	Контролни задатак	проверавање	текст	индивидуални	наставни лист	
65.	Увежбавање језичког обрасца: <i>исказивање њросјорних односа</i> : генитив /акузатив/ именица у функцији одредбе за место; Правопис: писање скраћеница	обрада новог градива	монологшка, дијалогшка, текст	фронтални, индивидуални	наставни лист, графофолија	
66.	Трећи писмени задатак: <i>Мој кућни љубимац</i>	проверавање	текст	индивидуални		
67.	Колективни исправак писменог задатка	утврђивање	монологшка, дијалогшка	фронтални, индивидуални		
68.	Индивидуални исправак писменог задатка	утврђивање	монологшка, дијалогшка, текст	индивидуални		

6.	69.	Увежбавање језичког обрасца: <i>исказивање просторних односа: личне заменице у генитиву / акузативу/ плурала у функцији одредбе за место</i>	обрада новог градива	монолошка, дијалошка, текст	фронтални, индивидуални	наставни лист, графофолија	
	70.	Обрада текста: <i>Д. Алексић, Кајсија</i>	обрада новог градива	монолошка, дијалошка, текст	фронтални, индивидуални	фотографије, илустрације	
	71.	Говорна вежба: разговори о тексту <i>Кајсија</i>	увежба- вање	монолошка, дијалошка, демонстра- тивна, текст	фронтални, индивидуални	фотографије, илустрације	
	72.	Увежбавање језичког обрасца: <i>исказивање намене: именице и енклитички облици личних заменица у дативу /двострука енклитика у дативу и акузативу/ у функцији намене; Правопис: писање скраћеница</i>	обрада новог градива	монолошка, дијалошка, текст	фронтални, индивидуални	наставни лист, графофолија	
	73.	Обрада текста: <i>В. В. Гајовић, Сјоменици</i>	обрада новог градива	монолошка, дијалошка, текст	фронтални, индивидуални	фотографије, илустрације	
	74.	Говорна вежба: разговори о тексту <i>Сјоменици</i> ; Писмена вежба: израда задатака у Радној свесци	увежба- вање	монолошка, дијалошка	фронтални, индивидуални		

75.	Увежбавање језичког обрасца: <i>исказивање намене</i> : датив именица са атрибутом / заменица СЕБЕ/ у функцији намене; Творба речи: именице женског рода на -ИЊА, -КИЊА	обрада новог градива	монолошка, дијалошка, текст	фронтални, индивидуални	наставни лист, графофолија	
76.	Обрада песме: М. Данојлић, <i>Љубавна њесма</i>	обрада новог градива	монолошка, дијалошка, демонстра- тивна, текст	фронтални, индивидуални	цртежи, илустрације	
77.	Увежбавање језичког обрасца: <i>исказивање молбе и зайовесѝи</i> : исказивање молбе и заповести императивом и перфектом; Грамматика: императив; Правопис: писање зареза у реченицама са императивом	обрада новог градива	монолошка, дијалошка, текст	фронтални, индивидуални	наставни лист, графофолија	
78.	Обрада текста: В. Царић, <i>Невини кривац</i>	обрада новог градива	монолошка, дијалошка, текст	фронтални, индивидуални		
79.	Говорна вежба: Препричај обрађени текст као да си ти Никола	увежба- вање	монолошка, дијалошка	фронтални, индивидуални		
80.	Контролни задатак	прове- равање	текст	индивидуални	наставни лист	

81.	Увежбавање језичког обрасца: <i>исказивање временских односа:</i> генитив с предлозима у функцији одредбе за време; Правопис: писање великог слова – називи установа	обрада новог градива	монолошка, дијалошка, текст	фронтални, индивидуални	наставни лист, графофолија	
82.	Обрада песме: Д. Ђорђевић, <i>Тесла</i>	обрада новог градива	монолошка, дијалошка, демонстра- тивна, текст	фронтални, индивидуални	илустрације, фотографије и текстови из часописа за децу	
83.	Говорна вежба: изражајно рецитовање стихова из песме <i>Тесла</i> ; Разговори о прочитаном тексту <i>Мачкова леђа</i> и израда задатака у Радној свесци	увежба- вање	монолошка, дијалошка, демонстра- тивна, текст	фронтални, индивидуални, групни	илустрације, фотографије и текстови из часописа за децу	
84.	Увежбавање језичког обрасца: <i>исказивање временских односа:</i> генитив са одредбом /инструментал/ у функцији одредбе за време	обрада новог градива	монолошка, дијалошка, текст	фронтални, индивидуални	наставни лист, графофолија	
85.	Обрада текста: М. Миланковић, <i>Далеко од Земље</i>	обрада новог градива	монолошка, дијалошка, демонстра- тивна, текст	фронтални, индивидуални	илустрације, фотографије и текстови из часописа за децу	

	86.	Говорна вежба: разговори о тексту <i>Далеко од Земље</i> М. Миланковића	увежбавање	монолошка, дијалошка	фронтални, индивидуални	илустрације, фотографије и текстови из часописа за децу	
	87.	Увежбавање језичког обрасца: <i>исказивање временских односа</i> : зависна временска реченица с везницима КАД и /ДОК/ у функцији одредбе за време	обрада новог градива	монолошка, дијалошка, текст	фронтални, индивидуални	наставни лист, графофолија	
	88.	Обрада текста: <i>Када је човек њочео да њије млеко</i> , из енциклопедије „1000 зашто – 1000 зато“	обрада новог градива	монолошка, дијалошка, демонстративна, текст	фронтални, индивидуални	фотографије, илустрације	
	89.	Говорна вежба: разговори о тексту <i>Када је човек њочео да њије млеко</i> ; Писмена вежба: правописни диктат	увежбавање	монолошка, дијалошка, текст	фронтални, индивидуални		
	90.	Увежбавање језичког обрасца: <i>исказивање временских односа</i> : зависна временска реченица са предикатом у футуру II уведена везницима КАД /ЧИМ/; Граматика: футур II	обрада новог градива	монолошка, дијалошка, текст, демонстративна	фронтални, индивидуални	наставни лист, графофолија, табелар	
	91.	Понављање и утврђивање градива	утврђивање	монолошка, дијалошка, текст	фронтални, индивидуални	наставни лист, графофолија	
7.	92.	Четврти писмени задатак: <i>Лејџим у дубине васионе</i>	проверавање	текст	индивидуални		

93.	Колективни исправак писменог задатка	утврђивање	монологска, дијалошка	фронтални, индивидуални		
94.	Индивидуални исправак писменог задатка	утврђивање	монологска, дијалошка, текст	индивидуални		
95.	Увежбавање језичког обрасца: <i>исказивање начина и услова:</i> прилог у компаративу /условна реченица с везником АКО/ у функцији одредбе за начин /услов/; Правопис: писање одричне речце НЕ	обрада новог градива	монологска, дијалошка, текст	фронтални, индивидуални	наставни лист, графофолија	
96.	Обрада лектире: Б. Ћопић, <i>Исход змајевих крила</i>	обрада новог градива	монологска, дијалошка, текст	фронтални, индивидуални, групни		
97.	Обрада лектире: Б. Ћопић, <i>Исход змајевих крила</i>	обрада новог градива	монологска, дијалошка, текст	фронтални, индивидуални, групни		
98.	Увежбавање језичког обрасца: <i>исказивање начина и услова:</i> прилог у суперлативу у функцији одредбе за начин, /условна реченица с везником АКО/	обрада новог градива	монологска, дијалошка, текст	фронтални, индивидуални	наставни лист, графофолија	

99.	Обрада текста: Б. Гачановић, <i>Поклон</i>	обрада новог градива	монолошка, дијалошка, текст	фронтални, индивидуални	наставни лист	
100.	Говорна вежба: препричавање текста <i>Поклон</i>	увежба- вање	монолошка, дијалошка, текст	фронтални, индивидуални	наставни лист	
101.	Увежбавање језичког обрасца: <i>исказивање средсџва којим се врши радња</i> : иструментал с атрибутом; Правопис: писање великог слова – називи радних организација	обрада новог градива	монолошка, дијалошка, текст	фронтални, индивидуални	наставни лист, графофолија	
102.	Увежбавање језичког обрасца: <i>исказивање узајамне и заједничке радње</i> : иструментал именица са значењем друштва	обрада новог градива	монолошка, дијалошка, текст	фронтални, индивидуални	наставни лист, графофолија	
103.	Обрада текста: Д. Радовић, <i>Како су јусари сџекли ѓамеџ</i>	обрада новог градива	монолошка, дијалошка, текст	фронтални, индивидуални		
104.	Увежбавање језичког обрасца: <i>исказивање узрока</i> : генитив с предлогом ЗБОГ у функцији одредбе за узрок	обрада новог градива	монолошка, дијалошка, текст	фронтални, индивидуални	наставни лист, графофолија	
105.	Понављање и утврђивање градива	утврђи- вање	монолошка, дијалошка, текст	фронтални, индивидуални	наставни лист	
106.	Контролни задатак	прове- равање	текст	индивидуални	наставни лист	

	107.	Увежбавање језичког обрасца: <i>исказивање узрока: узрочна</i> реченица у функцији одредбе за узрок	обрада новог градива	монолошка, дијалошка, текст	фронтални, индивидуални	наставни лист, графофолија	
	108.	Општетематско понављање	опште понав- љање	монолошка, дијалошка, текст	фронтални, индивидуални	наставни лист, графофолије	

ОРИЈЕНТАЦИОНИ РАСПОРЕД ГРАДИВА ЗА ПЕТИ РАЗРЕД, ХОМОГЕНА СРЕДИНА

Ред- ни број теме	Ред- ни број часа	Назив наставне јединице	Тип часа	Методе рада	Облици рада	Наставна средства	Напомена
1.	1.	Говорна вежба: Први дани у новој школској години; Обрада песме: Д. Ђорђевић, <i>Ојетџи школа</i>	обрада новог градива	монологска, дијалогска, текст	фронтални, индивидуални, групни		
	2.	Граматика: проста реченица; Правопис: писање скраћеница	обрада новог градива	монологска, дијалогска, текст	фронтални, индивидуални	наставни листови, графофолија	
	3.	Граматика: проста реченица	утврђи- вање	монологска, дијалогска, текст	фронтални, индивидуални	наставни листови, графофолија	
	4.	Обрада текста: В. Личина, <i>Весна и ѿорба</i>	обрада новог градива	монологска, дијалогска, текст	фронтални, индивидуални		
	5.	Говорна вежба: препричавање обрађеног текста <i>Весна и ѿорба</i> В. Личине	увежба- вање	монологска, дијалогска	фронтални, индивидуални		
	6.	Увежбавање језичког обрасца: <i>исказивање радње</i> : глаголи непотпуног значења са допуном у презенту или инфинитиву; Граматика: реченице по садржини; Правопис: писање речца ЛИ и НЕ	обрада новог градива	монологска, дијалогска, текст	фронтални, индивидуални	наставни листови, графофолија	

7.	Обрада текста: С. Лукач: <i>Зашићо волим техничко</i>	обрада новог градива	монологска, дијалоска, текст	фронтални, индивидуални	илустрације	
8.	Говорна вежба: Мој омиљени школски предмет; Писмена вежба: одговори на питања о тексту <i>Зашићо волим техничко</i>	увежба- вање	монологска, дијалоска, текст	фронтални, индивидуални		
9.	Увежбавање језичког обрасца: <i>исказивање радње</i> : глаголи са морфемом СЕ у реченицама са исказаним и неисказаним субјектом	обрада новог градива	монологска, дијалоска, метода писања	фронтални, индивидуални, групни	графофолије	
10.	Увежбавање језичког обрасца: <i>исказивање радње</i> : глаголи са морфемом СЕ у реченицама са исказаним и неисказаним субјектом	утврђи- вање	монологска, дијалоска, метода писања	фронтални, индивидуални	графофолије, наставни листови	
11.	Обрада текста: Г. Тимотијевић, <i>Шта деца воле да читају</i>	обрада новог градива	монологска, дијалоска, текст, демонстра- тивна	фронтални, индивидуални		
12.	Говорна вежба: <i>Шта волим да читам</i>	увежба- вање	монологска, дијалоска	фронтални, индивидуални		

	13.	Увежбавање језичког обрасца: <i>исказивање радње</i> : конгруенција предиката са субјектом исказаним са више именица и заменица различитог лица и рода; Творба речи: именице мушког рода на -АЧ	обрада новог градива	монолошка, дијалошка, текст	фронтални, индивидуални	наставни лист, графофолија	
2.	14.	Обрада песме: В. Царић, <i>Путовање</i>	обрада новог градива	монолошка, дијалошка, текст	фронтални, индивидуални		
	15.	Говорна вежба: Путовао/ Путовала сам...; Писмена вежба: Шта је унук написао баки с путовања	увежбавање	монолошка, дијалошка, текст	фронтални, индивидуални		
	16.	Увежбавање језичког обрасца: <i>исказивање радње</i> : конгруенција предиката у перфекту са вишечланим субјектом; Правопис: писање великог слова – празници	обрада новог градива	монолошка, дијалошка, текст	фронтални, индивидуални	наставни лист, графофолија	
	17.	Први писмени задатак: одговори на питања о тексту <i>Шта деца воле да чинију</i> Гордане Тимотијевић	проверавање	текст	индивидуални		
	18.	Колективни исправак писменог задатка	утврђивање	монолошка, дијалошка	фронтални, индивидуални		

19.	Индивидуални исправак писменог задатка	утврђивање	монолошка, дијалошка, текст	индивидуални		
20.	Увежбавање језичког обрасца: <i>именовање предмета и бића</i> : конгруенција вишечланог субјекта са предикатом у роду и броју; Граматика: именски предикат; Творба речи: именице мушког рода на -АР	обрада новог градива	монолошка, дијалошка, текст	фронтални, индивидуални	наставни лист, графофолија	
21.	Понављање и утврђивање градива о конгруенцији и исказивању радње	утврђивање	монолошка, дијалошка, метода писања	фронтални, индивидуални, групни	графофолије, наставни листови	
22.	Контролни задатак	проверавање	текст	индивидуални	контролни задаци	
23.	Обрада текста: <i>Д. Лукић, Тарзан и Тарзанејџа</i>	обрада новог градива	монолошка, дијалошка, текст	фронтални, индивидуални		
24.	Говорна вежба: разговори о тексту <i>Тарзан и Тарзанејџа</i> Д. Лукића	увежбавање	монолошка, дијалошка, текст	фронтални, индивидуални		

3.	25.	Увежбавање језичког обрасца: <i>именовање предмета и бића</i> : конгруенција субјекта с вишечланим именским предикатом; Творба речи: именице женског рода на -ИЦА и -КА	обрада новог градива	монологшка, дијалогшка, текст	фронтални, индивидуални	наставни лист, графофолије	
	26.	Обрада песме: С. Станишић, <i>Мој ђајца збој мене брине</i>	обрада новог градива	монологшка, дијалогшка, текст	фронтални, индивидуални		
	27.	Говорна вежба: изражајно рецитоване песме <i>Мој ђајца збој мене брине</i> С. Станишића и разговори о песми	увежбавање	монологшка, дијалогшка	фронтални, индивидуални		
	28.	Увежбавање језичког обрасца: <i>исказивање особина предмета и бића</i> : компаратив + генитив именица и личних заменица с предлогом ОД и суперлатив придева; Творба речи: присвојни придеви на -ИН, -ОВ, -ЕВ	обрада новог градива	монологшка, дијалогшка, текст	фронтални, индивидуални	наставни лист, графофолија	
	29.	Увежбавање језичког обрасца: <i>исказивање особина предмета и бића</i> : компаратив у значењу суперлатива; Правопис: писање великог слова – присвојни придеви од личних имена	обрада новог градива	монологшка, дијалогшка, текст	фронтални, индивидуални	наставни лист, графофолија	

30.	Обрада текста: Ш. Ешић, <i>Досејљиви деда</i>	обрада новог градива	монологска, дијалогска, текст	фронтални, индивидуални		
31.	Говорна вежба: препричавање текста <i>Досејљиви деда</i> Ш. Ешића	увежба- вање	монологска, дијалогска	фронтални, индивидуални		
32.	Граматика: конгруенција субјекта и предиката	утврђи- вање	монологска, дијалогска, текст, демонстра- тивна	фронтални, индивидуални	графофолија, табелар	
33.	Граматика: конгруенција субјекта и предиката	утврђи- вање	монологска, дијалогска, текст, демонстра- тивна	фронтални, индивидуални	графофолија, табелар	
34.	Обрада текста: С. Крајчевић, <i>Ханибал</i>	обрада новог градива	монологска, дијалогска, текст, демонстра- тивна	фронтални, индивидуални	фотографије, илустрације	
35.	Говорна вежба: <i>У њосејји зоолошком врџу</i>	увежба- вање	монологска, дијалогска, демонстра- тивна	фронтални, индивидуални	фотографије, илустрације	
36.	Граматика: глаголи по свршености радње	обрада новог градива	монологска, дијалогска, текст, демонстра- тивна	фронтални, индивидуални	наставни лист, графофолија, табелар	

	37.	Граматика: глаголи по свршености радње	утврђивање	монолошка, дијалошка, текст	фронтални, индивидуални	графофолија, наставни лист	
4.	38.	Други писмени задатак: препричавање текста <i>Тарзан и Тарзанејџа</i> Д. Лукића или <i>Ханибал</i> С. Крањчевић	проверавање	текст	индивидуални		
	39.	Колективни исправак писменог задатка	утврђивање	монолошка, дијалошка	фронтални, индивидуални		
	40.	Индивидуални исправак писменог задатка	утврђивање	монолошка, дијалошка, текст	индивидуални		
	41.	Граматика: <i>ілаіолски облици</i> : презент	обрада новог градива	монолошка, дијалошка, демонстративна, текст	фронтални, индивидуални, рад у пару	наставни лист, табелар, графофолије	
	42.	Понављање и утврђивање градива о глаголском виду и презенту	утврђивање	монолошка, дијалошка, текст	фронтални и индивидуални	наставни листови, графофолије	
	43.	Обрада текста: <i>Л. Напелбаум, Трајови</i> ; <i>Говорна вежба</i> : разговори о тексту <i>Трајови</i>	обрада новог градива	монолошка, дијалошка, текст	фронтални, индивидуални		
	44.	Граматика: <i>ілаіолски облици</i> : перфекат	обрада новог градива	монолошка, дијалошка, демонстративна, текст	фронтални, индивидуални	наставни лист, табелар, графофолија	

45.	Граматика: <i>ілаїолски облици: перфекат</i>	увежбавање	монолошка, дијалошка, демонстративна, текст	фронтални, индивидуални	наставни лист, табелар, графофолија	
46.	Обрада текста: М. Алечковић, <i>Пас у солићеру</i>	обрада новог градива	монолошка, дијалошка, текст	фронтални, индивидуални		
47.	Говорна вежба: препричавање текста <i>Пас у солићеру</i>	увежбавање	монолошка, дијалошка	фронтални, индивидуални		
48.	Граматика: <i>ілаїолски облици: футур</i>	обрада новог градива	монолошка, дијалошка, демонстративна, текст	фронтални, индивидуални	наставни лист, табелар, графофолија	
49.	Контролни задатак	проверавање	текст	индивидуални	наставни лист	
50.	Полугодишње понављање градива	опште понављање	монолошка, дијалошка, текст	фронтални, индивидуални	наставни лист, графофолије	
51.	Увежбавање језичког обрасца: <i>исказивање објекта: именице у генитиву уз основне бројеве; Граматика: објекат</i>	обрада новог градива	монолошка, дијалошка, текст	фронтални, индивидуални	наставни лист, графофолија	
52.	Обрада текста: <i>Свейи Сава</i>	обрада новог градива	монолошка, дијалошка, демонстративна, текст	фронтални, индивидуални	илустрације, фотографије	

	53.	Говорна вежба: Како прослављамо Савиндан; Писмена вежба: одговори на питања о тексту <i>Свети Сава</i>	увежбавање	монолошка, дијалoшка	фронтални, индивидуални		
	54.	Увежбавање језичког обрасца: <i>исказивање објекта</i> : именице женског рода на - <i>о</i> морфему у функцији објекта /заменица себе у функцији објекта; Граматика: глаголи по прелазности радње	обрада новог градива	монолошка, дијалoшка, текст	фронтални, индивидуални	наставни лист, графофолија	
	55.	Увежбавање језичког обрасца: <i>исказивање објекта</i> : именице женског рода на - <i>о</i> морфему у функцији објекта/ заменица себе у функцији објекта; Граматика: глаголи по прелазности радње	утврђивање	монолошка, дијалoшка, текст	фронтални, индивидуални	наставни лист, графофолија	
	56.	Обрада песме: В. Андрић, <i>Код бабе у селу</i>	обрада новог градива	монолошка, дијалoшка, демонстративна, текст	фронтални, индивидуални	цртежи и илустрације	
5.	57.	Говорна вежба: изражајно рецитоване песме <i>Код бабе на селу</i> В. Андрића; Писмена вежба: одговори на питања	увежбавање	монолошка, дијалoшка	фронтални, индивидуални		

58.	Увежбавање језичког обрасца: <i>исказивање објекта</i> : исказивање индиректног објекта локативом именица и личних заменица, заменица СЕБЕ у функцији индиректног објекта; Граматика: атрибут	обрада новог градива	монологска, дијалогска, текст	фронтални, индивидуални	наставни лист, графофолија	
59.	Обрада текста: Д. Алексић, <i>Кајсија</i>	обрада новог градива	монологска, дијалогска, демонстративна, текст	фронтални, индивидуални	фотографије, илустрације	
60.	Говорна вежба: разговори о тексту <i>Кајсија</i> ; Писмена вежба: израда задатка у Радној свесци	увежбавање	монологска, дијалогска	фронтални, индивидуални	фотографије, илустрације	
61.	Увежбавање језичког обрасца: <i>исказивање објекта</i> : локатив плурала именица и личних заменица, заменица СВОЈ у функцији индиректног објекта; Граматика: проширена реченица	обрада новог градива	монологска, дијалогска, текст	фронтални, индивидуални	наставни лист, графофолија	
62.	Обрада текста: В. Видојевић Гајовић, <i>Сјоменици</i>	обрада новог градива	монологска, дијалогска, демонстративна, текст	фронтални, индивидуални	фотографије, илустрације	
63.	Говорна вежба: разговори о тексту <i>Сјоменици</i> ; Писмена вежба: израда задатака у Радној свесци	увежбавање	монологска, дијалогска, демонстративна, текст	фронтални, индивидуални	фотографије, илустрације	

	64.	Увежбавање језичког обрасца: <i>исказивање објекта: исказивање објекта зависном објекатском реченицом /Творба речи: зооними/</i>	обрада новог градива	монолошка, дијалошка, текст	фронтални, индивидуални	наставни лист, графофолија	
	65.	Контролни задатак	утврђивање	текст	индивидуални	наставни лист	
	66.	Трећи писмени задатак: <i>Моје омиљено воће</i>	проверавање	текст	индивидуални		
	67.	Колективни исправак писменог задатка	утврђивање	монолошка, дијалошка	фронтални, индивидуални		
	68.	Индивидуални исправак писменог задатка	утврђивање	монолошка, дијалошка, текст	индивидуални		
6.	69.	Увежбавање језичког обрасца: <i>исказивање њросћорних односа: генитив /акузатив/ именица у функцији одредбе за место; Правопис: писање скраћеница</i>	обрада новог градива	монолошка, дијалошка, текст	фронтални, индивидуални	наставни лист, графофолија	
	70.	Увежбавање језичког обрасца: <i>исказивање њросћорних односа: личне заменице у генитиву /акузативу/ плурала у функцији одредбе за место</i>	обрада новог градива	монолошка, дијалошка, текст	фронтални, индивидуални	наставни лист, графофолија	
	71.	Обрада текста: <i>Н. Тесла, Мачкова леђа</i>	обрада новог градива	монолошка, дијалошка, текст	фронтални, индивидуални	фотографије, илустрације	

72.	Говорна вежба: разговори о тексту <i>Мачкова леђа</i> Н. Тесле; Писмена вежба: одговори на питања	увежбавање	монологска, дијалогска, текст	фронтални, индивидуални		
73.	Увежбавање језичког обрасца: <i>исказивање намене</i> : именице и енклитички облици личних заменица у дативу /двострука енклитика у дативу и акузативу/ у функцији намене; Правопис: писање скраћеница	обрада новог градива	монологска, дијалогска, текст	фронтални, индивидуални	наставни лист, графофолија	
74.	Увежбавање језичког обрасца: <i>исказивање намене</i> : именице и енклитички облици личних заменица у дативу /двострука енклитика у дативу и акузативу/ у функцији намене	увежбавање	монологска, дијалогска, текст	фронтални, индивидуални	наставни лист, графофолија	
75.	Обрада песме: М. Одаловић, <i>Пејаво дејињсјиво</i>	обрада новог градива	монологска, дијалогска, текст	фронтални, индивидуални		
76.	Говорна вежба: изражајно рецитоване песме <i>Пејаво дејињсјиво</i> ; Писмена вежба: одговори на питања о песми	увежбавање	монологска, дијалогска, текст	фронтални, индивидуални		

77.	Увежбавање језичког обрасца: <i>исказивање намене: датив именица са атрибутом / заменица СЕБЕ/ у функцији намене;</i> Творба речи: именице женског рода на -ИЊА, -КИЊА	обрада новог градива	монолошка, дијалошка, текст	фронтални, индивидуални	наставни лист, графофолија	
78.	Обрада текста: Б. Црнчевић, <i>Мађионичар</i>	обрада новог градива	монолошка, дијалошка, демонстративна, текст	фронтални, индивидуални	фотографије, илустрације	
79.	Говорна вежба: препричавање текста <i>Мађионичар</i> Б. Црнчевића	увежбавање	монолошка, дијалошка	фронтални, индивидуални		
80.	Увежбавање језичког обрасца: <i>исказивање молбе и зайовесѝи:</i> исказивање молбе и заповести императивом и перфектом; Граматика: императив; Правопис: писање зареза у реченицама са императивом	обрада новог градива	монолошка, дијалошка, текст	фронтални, индивидуални	наставни лист, графофолија	
81.	Обрада текста: В. Каћански, <i>Најшашић рођендан</i>	обрада новог градива	монолошка, дијалошка, текст	фронтални, индивидуални	наставни лист	
82.	Говорна вежба: <i>Био сам на занимљивом рођенданском слављу</i>	увежбавање	монолошка, дијалошка	фронтални, индивидуални		

83.	Увежбавање језичког обрасца: <i>исказивање временских односа:</i> генитив с предлозима у функцији одредбе за време; Правопис: писање великог слова – називи установа	обрада новог градива	монолошка, дијалошка, текст	фронтални, индивидуални	наставни лист, графофолија	
84.	Увежбавање језичког обрасца: <i>исказивање временских односа:</i> генитив са одредбом /инструментал/ у функцији одредбе за време	обрада новог градива	монолошка, дијалошка, текст	фронтални, индивидуални	наставни лист, графофолија	
85.	Обрада текста: <i>Када је човек ћочео да њије млеко,</i> из енциклопедије „1000 зашто – 1000 зато“	обрада новог градива	монолошка, дијалошка, демонстра- тивна, текст	фронтални, индивидуални	илустрације, фотофрафије	
86.	Говорна вежба: разговори о тексту <i>Када је човек ћочео да њије млеко</i> Писмена вежба: правописни диктат	увежба- вање	монолошка, дијалошка, текст	фронтални, индивидуални		
87.	Увежбавање језичког обрасца: <i>исказивање временских односа:</i> зависна временска реченица с везницима КАД и /ДОК/ у функцији одредбе за време	обрада новог градива	монолошка, дијалошка, текст	фронтални, индивидуални	наставни лист, графофолија	
88.	Четврти писмени задатак: <i>Прославили смо рођендан</i>	прове- равање	текст	индивидуални		
89.	Колективни исправак писменог задатка	утврђи- вање	монолошка, дијалошка	фронтални, индивидуални		

	90.	Индивидуални исправак писменог задатка	утврђивање	монологска, дијалогска, текст	индивидуални		
7.	91.	Увежбавање језичког обрасца: <i>исказивање временских односа</i> : зависна временска реченица са предикатом у футуру II уведена везницима КАД / ЧИМ/; Граматика: футур II	обрада новог градива	монологска, дијалогска, текст, демонстра-тивна	фронтални, индивидуални	наставни лист, графофо-лија, табелар	
	92.	Увежбавање језичког обрасца: <i>исказивање временских односа</i> : зависна временска реченица са предикатом у футуру II уведена везницима КАД / ЧИМ/; Граматика: футур II	утврђивање	монологска, дијалогска, текст	фронтални, индивидуални	наставни листови	
	93.	Понављање и утврђивање градива о исказивању временских односа	утврђивање	монологска, дијалогска, текст	фронтални, индивидуални	наставни листови, графофолије	
	94.	Обрада текста: <i>Д. Радовић, Како су јусари сјекли њамеј</i>	обрада новог градива	монологска, дијалогска, демонстра-тивна, текст	фронтални, индивидуални	илустрације	
	95.	Говорна вежба: драматизација текста <i>Како су јусари сјекли њамеј</i> Д. Радовића	увежбавање	монологска, дијалогска, текст	фронтални, индивидуални		
	96.	Увежбавање језичког обрасца: <i>исказивање начина и услова</i> : прилог у компаративу /условна реченица с везником АКО/ у функцији одредбе за начин /услов/ Правопис: писање одричне речце НЕ	обрада новог градива	монологска, дијалогска, текст	фронтални, индивидуални	наставни лист, графофолија	

97.	Увежбавање језичког обрасца: <i>исказивање начина и услова:</i> прилог у суперлативу у функцији одредбе за начин /условна реченица с везником АКО/	обрада новог градива	монолошка, дијалошка, текст	фронтални, индивидуални	наставни лист, графофолија	
98.	Обрада лектире: С. Раичковић, <i>Бајка о зрну ћеска</i>	обрада новог градива	монолошка, дијалошка, текст	фронтални, индивидуални	наставни лист	
99.	Обрада лектире: С. Раичковић, <i>Бајка о зрну ћеска</i>	обрада новог градива	монолошка, дијалошка, текст	фронтални, индивидуални	наставни лист	
100.	Увежбавање језичког обрасца: <i>исказивање средстава којим се врши радња:</i> инструментал с атрибутом; Правопис: писање великог слова – називи радних организација	обрада новог градива	монолошка, дијалошка, текст	фронтални, индивидуални	наставни лист, графофолија	
101.	Увежбавање језичког обрасца: <i>исказивање узајамне и заједничке радње:</i> инструментал именица са значењем друштва	обрада новог градива	монолошка, дијалошка, текст	фронтални, индивидуални	наставни лист, графофолија	
102.	Обрада песме: М. Данојлић, <i>Љубавна ћесма</i>	обрада новог градива	монолошка, дијалошка, демонстра- тивна, текст	фронтални, индивидуални	наставни лист, фотографије, илустрације	

103.	Говорна вежба: изражајно рецитоване <i>Љубавне њесме</i> М. Данојлића; Писмена вежба: одговори на питања у вези са песмом	утврђивање	монолошка, дијалошка, текст	фронтални, индивидуални	наставни листови	
104.	Увежбавање језичког обрасца: <i>исказивање узрока</i> : генитив с предлогом ЗБОГ у функцији одредбе за узрок	обрада новог градива	монолошка, дијалошка, текст	фронтални, индивидуални	наставни лист, графофолија	
105.	Понављање и утврђивање градива	утврђивање	монолошка, дијалошка, текст	фронтални, индивидуални	наставни лист, графофолије	
106.	Контролни задатак	проверавање	текст	индивидуални	наставни лист	
107.	Увежбавање језичког обрасца: <i>исказивање узрока</i> : узрочна реченица у функцији одредбе за узрок	обрада новог градива	монолошка, дијалошка, текст	фронтални, индивидуални	наставни лист, графофолија	
108.	Општетематско понављање	опште понављање	монолошка, дијалошка, текст	фронтални, индивидуални	наставни лист, графофолије	

ОРИЈЕНТАЦИОНИ РАСПОРЕД ГРАДИВА ЗА ШЕСТИ РАЗРЕД, ХЕТЕРОГЕНА СРЕДИНА

Ред-ни број теме	Ред-ни број часа	Назив наставне јединице	Тип часа	Методе рада	Облици рада	Наставна средства	Напомена
1.	1.	Обрада песме: Бранко Ћопић, <i>Ојласи куйусној лисџа</i>	обрада новог градива	монологшка, дијалогшка, текст	фронтални, индивидуални		
	2.	Говорна вежба: Први дани у новој школској години	увежбавање	монологшка, дијалогшка	фронтални, индивидуални и групни		
	3.	Увежбавање језичког обрасца: <i>именовање њредмеџа и биџа</i> : конгруенција субјекта и предиката (слагање именице и основног броја у функцији субјекта с именским предикатом); Правопис: писање зареза при набрајању	обрада новог градива	монологшка, дијалогшка, текст	фронтални, индивидуални	графофолија, наставни лист	
	4.	Обрада текста: Александар Поповић: <i>Пророчансџво</i>	обрада новог градива	монологшка, дијалогшка, текст	фронтални, индивидуални		
	5.	Говорна и писмена вежба: препричавање текста <i>Пророчансџво</i> на основу сачињеног плана	увежбавање	монологшка, дијалогшка, текст	фронтални, индивидуални		

6.	Увежбавање језичког обрасца: <i>именовање њредмејта и бића</i> : конгруенција субјекта и предиката (слагање именице и основног броја у функцији субјекта с именским предикатом у перфекту уз чији лексички део стоји атрибут)	обрада новог градива	монолошка, дијалошка, текст	фронтални, индивидуални	графофолија, наставни лист	
7.	Обрада текста: Јованка Јоргачевић, <i>Радна навика</i>	обрада новог градива	монолошка, дијалошка, текст	фронтални, индивидуални		
8.	Говорна вежба: драматизација текста <i>Радна навика</i> ; Писмена вежба: преобликовање текста <i>Радна навика</i>	увежбавање	монолошка, дијалошка	фронтални, индивидуални		
9.	Увежбавање језичког обрасца: <i>исказивање радње</i> : конгруенција субјекта и предиката (слагање вишечланог субјекта с предикатом)	обрада новог градива	монолошка, дијалошка, текст	фронтални, индивидуални	графофолија, наставни лист	
10.	Обрада текста: Јованка Јоргачевић, <i>Такмичар и навијачи</i>	обрада новог градива	монолошка, дијалошка, текст	фронтални, индивидуални		
11.	Говорна вежба: препричавање текста <i>Такмичар и навијачи</i> ; Писмена вежба: израда задатка у Радној свесци	увежбавање	монолошка, дијалошка	фронтални, индивидуални		

	12.	Увежбавање језичког обрасца: <i>исказивање радње</i> : исказивање допуне уз глаголе непотпуног значења; Правопис: писање великог слова – географски појмови	обрада новог градива	монолошка, дијалошка, текст	фронтални, индивидуални	графофолија, наставни лист	
	13.	Обрада лектире: Бранислав Нушић, <i>Хајдуци</i>	обрада новог градива	монолошка, дијалошка, текст	фронтални, индивидуални		
2.	14.	Обрада лектире: Бранислав Нушић, <i>Хајдуци</i> ; ликови у роману	обрада новог градива	монолошка, дијалошка, текст	фронтални, индивидуални		
	15.	Увежбавање језичког обрасца: <i>исказивање радње</i> : свршени и несвршени глаголи	обрада новог градива	монолошка, дијалошка, текст	фронтални, групни, индивидуални	графофолија, наставни лист	
	16.	Обрада текста: Бранислав Нушић, <i>Прва љубав</i>	обрада новог градива	монолошка, дијалошка, текст	фронтални, индивидуални	наставни лист	
	17.	Говорна вежба: разговори о тексту <i>Прва љубав</i> ; читање и анализа домаћих задатака	утврђи- вање	монолошка, дијалошка	фронтални, индивидуални		
	18.	Увежбавање језичког обрасца: <i>исказивање радње</i> : повратни глаголи; Правопис: писање морфеме СЕ	обрада новог градива	монолошка, дијалошка, текст	фронтални, индивидуални	графофолија, наставни лист	
	19.	Обрада текста: Иво Андрић, <i>Прозор</i>	обрада новог градива	монолошка, дијалошка, текст	фронтални, индивидуални		

20.	Говорна вежба: анализа текста <i>Прозор</i>	увежба- вање	монолошка, дијалoшка, текст	фронтални, индивидуални		
21.	Увежбавање језичког обрасца: <i>исказивање радње</i> : конгруенција субјекта и предиката (слагање именице и основног броја у функцији субјекта с глаголским предикатом); Правопис: писање великог слова – наслови књига, новина, часописа	обрада новог градива	монолошка, дијалoшка, текст	фронтални, индивидуални	графoфолија, наставни лист	
22.	Први писмени задатак: Препричај текст <i>Прозор</i> И. Андрића	прове- равање	текст	индивидуални		
23.	Колективни исправак писменог задатка	утврђи- вање	монолошка, дијалoшка, текст	фронтални, индивидуални		
24.	Индивидуални исправак писменог задатка	утврђи- вање	текст	индивидуални		
25.	Контролни задатак	прове- равање	текст	индивидуални	наставни лист	

3.	26.	Увежбавање језичког обрасца: <i>исказивање радње</i> : конгруенција субјекта и предиката (слагање именице и основног броја у функцији субјекта с глаголским предикатом у перфекту)	обрада новог градива	монологшка, дијалогшка, текст	фронтални, индивидуални		
	27.	Обрада текста: Бранко Попић, <i>Башића слезове боје</i>	обрада новог градива	монологшка, дијалогшка, демонстративна, текст	фронтални, индивидуални	наставни лист, илустрације	
	28.	Говорна и писмена вежба: препричавање текста <i>Башића слезове боје</i> с изменом становишта	увежбавање	монологшка, дијалогшка, текст	фронтални, индивидуални	наставни лист	
	29.	Увежбавање језичког обрасца: <i>исказивање особина предметна и бића</i> : исказивање особина поређењем (компаратив + генитивна синтагма; компаратив у значењу суперлатива у функцији именског дела предиката)	обрада новог градива	монологшка, дијалогшка, текст	фронтални, индивидуални	графофолија, наставни лист	
	30.	Обрада текста: Иво Андрић, <i>Неусијех на њозорници</i>	обрада новог градива	монологшка, дијалогшка, текст	фронтални, индивидуални		
	31.	Говорна вежба: анализа текста <i>Неусијех на њозорници</i>		монологшка, дијалогшка, текст	фронтални, индивидуални		

32.	Увежбавање језичког обрасца: <i>исказивање особина њредмеџа и биџа</i> : слагање именице и основног броја у функцији субјекта са именским предикатом; Творба речи: присвојни придеви на -СКИ, -ЧКИ	обрада новог градива	монолошка, дијалoшка, текст	фронтални, индивидуални	графoфолија, наставни лист	
33.	Обрада текста: Зоран Поповић, <i>Музика</i>	обрада новог градива	монолошка, дијалoшка, демонстра-тивна, текст	фронтални, индивидуални	илустрације, фотографије	
34.	Говорна вежба: разговори о тексту <i>Музика</i> ; Писмена вежба: израда задатака у Радној свесци	увежба-вање	монолошка, дијалoшка, текст	фронтални, индивидуални		
35.	Увежбавање језичког обрасца: <i>исказивање особина њредмеџа и биџа</i> : слагање именице и основног броја у функцији субјекта са именским предикатом у перфекту; Правопис: писање великог слова – етници	обрада новог градива	монолошка, дијалoшка, текст	фронтални, индивидуални	графoфолија, наставни лист	
36.	Обрада текста: Гроздана Олујић, <i>Сџакларева љубав</i>	обрада новог градива	монолошка, дијалoшка, текст	фронтални, индивидуални		

	37.	Говорна вежба: анализа текста <i>Сћакларева љубав</i>	увежба- вање	монолошка, дијалошка	фронтални, индивидуални, рад у пару		
4.	38.	Увежбавање језичког обрасца: <i>исказивање објекта</i> : слагање атрибута и именице у функцији директног објекта у роду, броју и падежу (коришћење именица на -ЛАЦ у функцији објекта)	обрада новог градива	монолошка, дијалошка, текст	фронтални, индивидуални	графофолија, наставни лист, табелар	
	39.	Обрада текста: <i>Јеж и лисица</i> , народна басна	обрада новог градива	монолошка, дијалошка, текст	фронтални, индивидуални	графофолија, наставни лист	
	40.	Говорна вежба: драматизација басне <i>Јеж и лисица</i> ; <i>Људи и њихове ћуди</i>	увежба- вање	монолошка, дијалошка, текст	фронтални, индивидуални		
	41.	Контролни задатак	прове- равање	текст	индивидуални		
	42.	Увежбавање језичког обрасца: <i>исказивање објекта</i> : конгруенција атрибута с неправим објектом; Творба речи: присвојни придеви на -ЊИ, -ЈИ, -ЋИ	обрада новог градива	монолошка, дијалошка, текст	фронтални, индивидуални	графофолије, наставни лист	
	43.	Други писмени задатак: Опиши Светлооку из бајке <i>Сћакларева љубав</i> Г. Олујић	прове- равање	текст	индивидуални		

44.	Колективни исправак писменог задатка	утврђивање	монологска, дијалогска, текст	фронтални, индивидуални		
45.	Индивидуални исправак писменог задатка	утврђивање		индивидуални		
46.	Увежбавање језичког обрасца: <i>исказивање објекта</i> : енклитички облици заменица у функцији објекта /употреба дативске и акузативне заменичке енклитике у истој реченици/	обрада новог градива	монологска, дијалогска, демонстративна, текст	фронтални, индивидуални	графофолија, наставни лист, табелар	
47.	Граматика: ближи и даљи објекат	обрада новог градива	монологска, дијалогска, текст	фронтални, индивидуални	графофолија, наставни лист	
48.	Увежбавање језичког обрасца: <i>исказивање објекта</i> : исказивање објекта одређеног атрибутом уз бројеве, прилоге и именице којима се исказује количина	обрада новог градива	монологска, дијалогска, текст	фронтални, индивидуални	графофолија, наставни лист	
49.	Полугодишње понављање градива	опште понављање	монологска, дијалогска, текст	фронтални, индивидуални	графофолија, наставни лист	
50.	Обрада текста: <i>Свијетлу се не може угодити</i> , народна приповетка	обрада новог градива	монологска, дијалогска, текст	фронтални, индивидуални		

	51.	Говорна вежба: препричавање приповетке <i>Свијетлу се не може ујодити</i> према плану	увежбавање	монологшка, дијалогшка, текст	фронтални, индивидуални		
	52.	Обрада текста: <i>Биберче</i> , народна бајка	обрада новог градива	монологшка, дијалогшка, текст	фронтални, индивидуални		
	53.	Говорна вежба: <i>Између стварности и фантазије</i> – израда задатака из Радне свеске	увежбавање	монологшка, дијалогшка, текст	фронтални, индивидуални		
	54.	Увежбавање језичког обрасца: <i>исказивање објекта</i> : исказивање индиректног објекта облицима личних заменица у локативу; наглашени и ненаглашени облици личних заменица у функцији објекта	обрада новог градива	монологшка, дијалогшка, текст	фронтални, индивидуални	графофолија, наставни лист	
	55.	Обрада текста: Љубиша Ђокић, <i>Биберче</i>	обрада новог градива	монологшка, дијалогшка, текст	фронтални, индивидуални		
	56.	Говорна вежба: драматизација позоришне бајке <i>Биберче</i>	увежбавање	монологшка, дијалогшка	фронтални, индивидуални		
5.	57.	Контролни задатак	прове-равање	текст	индивидуални	наставни лист	
	58.	Увежбавање језичког обрасца: <i>исказивање њросторних односа</i> : исказивање места предлошко-падежном конструкцијом (акузатив са предлозима КРОЗ; /УЗ, НИЗ/) са атрибутном	обрада новог градива	монологшка, дијалогшка, текст	фронтални, индивидуални	графофолија, наставни лист	

59.	Обрада текста: Зоран Поповић, <i>Облаци</i>	обрада новог градива	монологска, дијалогска, текст, демонстра- тивна	фронтални, индивидуални	илустра- ције	
60.	Говорна вежба: анализа текста <i>Облаци</i>	увежба- вање	монологска, дијалогска, текст	фронтални, индивидуални		
61.	Увежбавање језичког обрасца: <i>исказивање просјорних односа</i> : исказивање места предлошко-падежном конструкцијом (генитив /и инструментал/ с датим предлозима) и атрибутом	обрада новог градива	монологска, дијалогска, текст	фронтални, индивидуални	графофолија, наставни лист	
62.	Обрада текста: Александра Миливојевић, <i>Сунцокрећ</i>	обрада новог градива	монологска, дијалогска, текст, демонстра- тивна	фронтални, индивидуални	фотографије, наставни лист	
63.	Говорна и писмена вежба: <i>Нојама у блају, а џавом у злају</i>	увежба- вање	монологска, дијалогска, текст	фронтални, индивидуални		
64.	Увежбавање језичког обрасца: <i>исказивање просјорних односа</i> : исказивање места предлошко-падежном конструкцијом (локатив са предлозима У, НА) и атрибутом /као и прилошком синтагмом у инструменталу без предлога/	обрада новог градива	монологска, дијалогска, текст	фронтални, индивидуални	графофолија, наставни лист	

	65.	Обрада текста: Милован Данојлић, <i>Пуж</i>	обрада новог градива	монолошка, дијалошка, текст, демонстра-тивна	фронтални, индивидуални	илустрације	
	66.	Говорна вежба: <i>Царство живојиниња</i> ; Писмена вежба: израда задатака у Радној свесци	увежба-вање	монолошка, дијалошка, текст, демонстра-тивна	фронтални, индивидуални	илустрације	
	67.	Граматика: прилошка одредба за место	обрада новог градива	монолошка, дијалошка, текст	фронтални, индивидуални	графофолија, наставни лист	
	68.	Обрада текста: Стеван Раичковић, <i>Кућа крај Тисе</i>	обрада новог градива	монолошка, дијалошка, текст	фронтални, индивидуални		
	69.	Говорна и писмена вежба: препричај текст <i>Кућа крај Тисе</i> према плану	увежба-вање	монолошка, дијалошка, текст	фронтални, индивидуални		
6.	70.	Увежбавање језичког обрасца: <i>исказивање молбе, зайовесџи</i> ; употреба негираног императива и конструкције немој + инфинитив (презент с везником ДА); Правопис: писање зареза код императива	обрада новог градива	монолошка, дијалошка, текст	фронтални, индивидуални	графофолија, наставни лист	
	71.	Трећи писмени задатак: <i>ойиши биљку/живојинињу њо избору</i>	прове-равање	текст	индивидуални		

72.	Колективни исправак писменог задатка	утврђивање	монологска, дијалогска, текст	фронтални, индивидуални		
73.	Индивидуални исправак писменог задатка	утврђивање	текст	индивидуални		
74.	Обрада лектуре: Добрица Ерић, <i>Чудесни свињац</i>	обрада новог градива	монологска, дијалогска, демонстративна, текст	фронтални, индивидуални и групни	цртежи и фотографије	
75.	Увежбавање језичког обрасца: <i>исказивање молбе, зајовесји</i> : исказивање директне и индиректне заповести; Творба речи: деминутиви	обрада новог градива	монологска, дијалогска, текст	фронтални, индивидуални и рад у пару	графофолија, наставни лист	
76.	Обрада текста: Добрица Ерић, <i>Вашир у Тојоли</i>	обрада новог градива	монологска, дијалогска, демонстративна, текст	фронтални, индивидуални	илустрације	
77.	Говорна вежба: <i>На вашару</i>	увежбавање	монологска, дијалогска, демонстративна, текст	фронтални, индивидуални	илустрације	
78.	Увежбавање језичког обрасца: <i>исказивање временских односа</i> : исказивање времена именицом у генитиву са одредбом и инструменталом без предлога	обрада новог градива	монологска, дијалогска, текст	фронтални, индивидуални	графофолија, наставни лист	
79.	Контролни задатак	утврђивање	текст	индивидуални	наставни лист	

80.	Увежбавање језичког обрасца: <i>исказивање временских односа:</i> прецизно и приближно исказивање времена; Творба речи: аугментативи	обрада новог градива	монологшка, дијалогшка, текст	фронтални, индивидуални	графофолија, наставни лист	
81.	Обрада текста: Бранко Ћопић, <i>Насамарени водени ђаво</i>	обрада новог градива	монологшка, дијалогшка, текст	фронтални, индивидуални		
82.	Говорна и писмена вежба: <i>Зашто људи раде</i>	увежба- вање	монологшка, дијалогшка, текст	фронтални, индивидуални		
83.	Увежбавање језичког обрасца: <i>исказивање временских</i> <i>односа:</i> исказивање времена конструкцијом која одговара на питање <i>Колико дуго?</i> (генитив с предлозима ОД и ДО) и приближно одређивање времена; Правопис: писање скраћеница	обрада новог градива	монологшка, дијалогшка, текст	фронтални, индивидуални	графофолија, наставни лист	
84.	Обрада текста: <i>Шарена јаја</i> <i>йразничної сјаја</i> , из часописа „Национална географија јуниор“	обрада новог градива	монологшка, дијалогшка, текст, демонстра- тивна	фронтални, индивидуални	илустрације	
85.	Говорна вежба: <i>Празници и</i> <i>йрославе</i>	увежба- вање	монологшка, дијалогшка	фронтални, индивидуални		

	86.	Увежбавање језичког обрасца: <i>исказивање временских односа</i> : исказивање времена зависном реченицом; Грамматика: прилошка одредба за време	обрада новог градива	монологска, дијалогска, текст,	фронтални, индивидуални и групни	графофолија, наставни лист	
	87.	Увежбавање језичког обрасца: <i>исказивање начина и услова радње</i> : исказивање начина прилозима и услова условном реченицом; Творба речи: етници	обрада новог градива	монологска, дијалогска, текст	фронтални, индивидуални	графофолија, наставни лист	
	88.	Обрада текста: Бил Славин, <i>Како се прави чоколада</i>	обрада новог градива	монологска, дијалогска, текст	фронтални, индивидуални	илустрације, разне врсте чоколаде	
	89.	Говорна вежба и писмена вежба: <i>Од идеје до остварења</i> – опиши детаљно како се нешто прави	увежба- вање	монологска, дијалогска, текст	фронтални, индивидуални		
	90.	Увежбавање језичког обрасца: <i>исказивање начина и услова радње</i> : исказивање начина прилозима у компарацији и услова условном реченицом; Грамматика: прилошка одредба за начин	обрада новог градива	монологска, дијалогска, текст	фронтални, индивидуални	графофолија, наставни лист	
7.	91.	Понављање и утврђивање градива из језика	утврђи- вање	монологска, дијалогска, текст	фронтални, индивидуални	наставни лист	

92.	Четврти писмени задатак: <i>Од идеје до остварења</i> – опиши детаљно како се нешто прави	прове- равање	текст	индивидуални		
93.	Колективни исправак писменог задатка	утврђи- вање	монолошка, дијалошка, текст	фронтални, индивидуални		
94.	Индивидуални исправак писменог задатка	утврђи- вање	текст	индивидуални		
95.	Увежбавање језичког обрасца: <i>исказивање узајамне и заједничке радње</i> : исказивање друштва именицом у инструменталу одређеном атрибутом; Правопис: писање предлога С(А) и негације	обрада новог градива	монолошка, дијалошка, текст	фронтални, индивидуални и рад у пару	графофолија, наставни лист	
96.	Обрада текста: <i>Ойкуд имена конииненайша</i> , из часописа „Политикин забавник“	обрада новог градива	монолошка, дијалошка, демонстр. и текст	фронтални, индивидуални	атлас, илустрације	
97.	Говорна и писмена вежба: <i>Занимљива географија</i>	увежба- вање	монолошка, дијалошка, демонстр.	фронтални, индивидуални	атлас, илустрације	
98.	Увежбавање језичког обрасца: <i>исказивање средстава</i> : исказивање оруђа или средства синтагмом (атрибут + именица) у инструменталу; Творба речи: етници	обрада новог градива	монолошка, дијалошка, текст	фронтални, индивидуални	графофолија, наставни лист	

99.	Обрада песме: Јован Дучић, <i>Поље</i>	обрада новог градива	монологска, дијалогска, текст	фронтални, индивидуални		
100.	Увежбавање језичког обрасца: <i>исказивање узрока радње:</i> исказивање узрока предлошко- падешком конструкцијом у генитиву с атрибутом (предлози ОД, ИЗ, ЗБОГ)	обрада новог градива	монологска, дијалогска, текст	фронтални, индивидуални	графофолија, наставни лист	
101.	Обрада текста: Алек Марјано, <i>На крају крајева дође и крај школске године</i>	обрада новог градива	монологска, дијалогска, текст	фронтални, индивидуални		
102.	Говорна вежба: разговори о тексту <i>На крају крајева дође и крај школске године</i>	увежба- вање	монологска, дијалогска	фронтални, индивидуални		
103.	Увежбавање језичког обрасца: <i>исказивање узрока радње:</i> исказивање узрока зависном реченицом; Граматика: исказивање узрока радње и стања	обрада новог градива	монологска, дијалогска, текст	фронтални, индивидуални	графофолија, наставни лист	
104.	Контролни задатак	прове- равање	текст	индивидуални	наставни лист	
105.	Избор из лектире: <i>Мала вила</i> , народна приповетка	обрада новог градива	монологска, дијалогска, текст	фронтални, индивидуални		
106.	Понављање и систематизација градива: ред речи у реченици	утврђи- вање	монологска, дијалогска, текст	фронтални, индивидуални	графофолија, наставни лист	

	107.	Понављање и систематизација градива: предикатска група речи	утврђивање	монолошка, дијалошка, текст	фронтални, индивидуални		
	108.	Општетематско понављање градива	опште понављање	монолошка, дијалошка, текст	фронтални, индивидуални		

ОРИЈЕНТАЦИОНИ РАСПОРЕД ГРАДИВА ЗА ШЕСТИ РАЗРЕД, ХОМОГЕНА СРЕДИНА

Ред- ни број теме	Ред- ни број часа	Назив наставне јединице	Тип часа	Методе рада	Облици рада	Наставна средства	Напомена
1.	1.	Обрада песме: Владимир Андрић, <i>Савесѝ</i>	обрада новог градива	монологска, дијалогска, текст	фронтални, индивидуални		
	2.	Говорна вежба: <i>У новој школској јодини</i>	увежба- вање	монологска, дијалогска	фронтални, индивидуални, групни		
	3.	Увежбавање језичког обрасца: <i>именовање предмета и бића</i> : конгруенција субјекта и предиката (слагање именице и основног броја у функцији субјекта с именским предикатом); Правопис: писање зареза при набрајању	обрада новог градива	монологска, дијалогска, текст	фронтални, индивидуални	графофолија, наставни лист	
	4.	Обрада текста: Драган Алексић, <i>Школа за родитеље</i>	обрада новог градива	монологска, дијалогска, текст	фронтални, индивидуални		
	5.	Говорна вежба: разговори о тексту <i>Школа за родитеље</i> Драгана Алексића	увежба- вање	монологска, дијалогска, текст	фронтални, индивидуални		

6.	Увежбавање језичког обрасца: <i>именовање предмета и бића</i> : конгруенција субјекта и предиката (слагање именице и основног броја у функцији субјекта с именским предикатом у перфекту уз чији лексички део стоји атрибут)	обрада новог градива	монолошка, дијалошка, текст	фронтални, индивидуални	графофолија, наставни лист	
7.	Обрада текста: Александар Антић, <i>Тежак случај</i>	обрада новог градива	монолошка, дијалошка, текст	фронтални, индивидуални		
8.	Говорна вежба: драматизација текста <i>Тежак случај</i> А. Антића, разговори о тексту	увежбавање	монолошка, дијалошка	фронтални, индивидуални и рад у пару		
9.	Увежбавање језичког обрасца: <i>исказивање радње</i> : конгруенција субјекта и предиката (слагање вишечланог субјекта с предикатом)	обрада новог градива	монолошка, дијалошка, текст	фронтални, индивидуални	графофолија, наставни лист	
10.	Обрада текста: Бранислав Црнчевић, <i>Прва љубав</i>	обрада новог градива	монолошка, дијалошка, текст	фронтални, индивидуални		
11.	Обрада текста: Бранислав Црнчевић, <i>Прва љубав</i>	обрада новог градива	монолошка, дијалошка, текст	фронтални, индивидуални		
12.	Говорна вежба: препричавање текста <i>Прва љубав</i> Б. Црнчевића	увежбавање	монолошка, дијалошка	фронтални, индивидуални		

	13.	Увежбавање језичког обрасца: <i>исказивање радње</i> : исказивање допуне уз глаголе непотпуног значења; Правопис: писање великог слова – географски појмови	обрада новог градива	монолошка, дијалошка, текст	фронтални, индивидуални	графофолија, наставни лист	
2.	14.	Обрада текста: Бранко Ћопић, <i>Како сам у дејиньсийву уйознао јежа</i>	обрада новог градива	монолошка, дијалошка, демонстра- тивна, текст	фронтални, индивидуални	цртежи, илустрације	
	15.	Говорна вежба: препричавање текста <i>Како сам у дејиньсийву уписао јежа</i> Б. Ћопића	увежба- вање	монолошка, дијалошка, текст	фронтални, индивидуални	графофолија, наставни лист	
	16.	Увежбавање језичког обрасца: <i>исказивање радње</i> : свршени и несвршени глаголи	обрада новог градива	монолошка, дијалошка, текст	фронтални, индивидуални	графофолија, наставни лист	
	17.	Увежбавање језичког обрасца: <i>исказивање радње</i> : свршени и несвршени глаголи	утврђи- вање	монолошка, дијалошка, текст	фронтални, индивидуални	графофолија, наставни лист	
	18.	Обрада песме: Владимир Андрић, <i>Бака и деда</i>	обрада новог градива	монолошка, дијалошка, текст	фронтални, индивидуални	графофолија, наставни лист	
	19.	Говорна вежба: <i>Мој деда/Моја бака</i>	увежба- вање	монолошка, дијалошка, текст	фронтални, индивидуални		

	20.	Увежбавање језичког обрасца: <i>исказивање радње</i> : конгруенција субјекта и предиката (слагање именице и основног броја у функцији субјекта с глаголским предикатом); Правопис: писање великог слова – наслови књига, новина, часописа	обрада новог градива	монолошка, дијалошка, текст	фронтални, индивидуални	графофолија, наставни лист	
	21.	Обрада текста: Јасминка Петровић, <i>Кроз њрње до звезда</i>	обрада новог градива	монолошка, дијалошка, текст	фронтални, индивидуални	графофолија, наставни лист	
	22.	Говорна вежба: <i>Гледали смо у њозоришћу...</i>	увежба- вање	монолошка, дијалошка	индивидуални		
	23.	Први писмени задатак	прове- равање	текст	индивидуални		
	24.	Колективни исправак писменог задатка	утврђи- вање	монолошка, дијалошка, текст	фронтални, индивидуални		
	25.	Индивидуални исправак писменог задатка	утврђи- вање	текст	индивидуални		
3.	26.	Контролни задатак	прове- равање	текст	индивидуални	наставни лист	

27.	Увежбавање језичког обрасца: <i>исказивање радње</i> : конгруенција субјекта и предиката (слагање именице и основног броја у функцији субјекта с глаголским предикатом у перфекту)	обрада новог градива	монолошка, дијалошка, текст	фронтални, индивидуални		
28.	Обрада текста: <i>Ловац и њишчица</i> , народна басна	обрада новог градива	монолошка, дијалошка, текст	фронтални, индивидуални		
29.	Говорна вежба: драматизација и разговори о басни <i>Ловац и њишчица</i>	увежбавање	монолошка, дијалошка, текст	фронтални, индивидуални и групни		
30.	Увежбавање језичког обрасца: <i>исказивање особина њредмења и бића</i> : исказивање особина поређењем (компаратив + генитивна синтагма; компаратив у значењу суперлатива у функцији именског дела предиката)	обрада новог градива	монолошка, дијалошка, текст	фронтални, индивидуални	графофолија, наставни лист	
31.	Увежбавање језичког обрасца: <i>исказивање особина њредмења и бића</i> : исказивање особина поређењем (компаратив + генитивна синтагма; компаратив у значењу суперлатива у функцији именског дела предиката)	утврђивање	монолошка, дијалошка, текст	фронтални, индивидуални	графофолија, наставни лист	

32.	Обрада текста: <i>Досјейљив дјечак</i> , народна прича	обрада новог градива	монолошка, дијалошка, текст	фронтални, индивидуални		
33.	Говорна вежба: разговори о народној причи <i>Досјейљив дјечак</i>	увежбавање	монолошка, дијалошка, текст	фронтални, индивидуални		
34.	Увежбавање језичког обрасца: <i>исказивање особина предмета и бића</i> : слагање именице и основног броја у функцији субјекта са именским предикатом; Творба речи: присвојни придеви на -СКИ, -ЧКИ	обрада новог градива	монолошка, дијалошка, текст	фронтални, индивидуални	графофолија, наставни лист	
35.	Обрада текста: <i>Пасиирче</i> , народна бајка	обрада новог градива	монолошка, дијалошка, демонстративна, текст	фронтални, индивидуални	цртежи, илустрације	
36.	Обрада текста: <i>Пасиирче</i> , народна бајка	обрада новог градива	монолошка, дијалошка, демонстративна, текст	фронтални, индивидуални	цртежи, илустрације	
37.	Говорна вежба: препричавање и разговори о бајци <i>Пасиирче</i>	увежбавање	монолошка, дијалошка	фронтални, индивидуални и рад у пару		

4.	38.	Увежбавање језичког обрасца: <i>исказивање особина њредеиџа и биџа</i> : слагање именице и основног броја у функцији субјекта са именским предикатом у перфекту; Правопис: писање великог слова – етници	обрада новог градива	монолошка, дијалошка, текст	фронтални, индивидуални	графофолија, наставни лист	
	39.	Увежбавање језичког обрасца: <i>исказивање особина њредеиџа и биџа</i> : слагање именице и основног броја у функцији субјекта са именским предикатом у перфекту; Правопис: писање великог слова – етници	утврђи- вање	монолошка, дијалошка, текст	фронтални, индивидуални	графофолија, наставни лист	
	40.	Други писмени задатак	прове- равање	текст	индивидуални		
	41.	Колективни исправак писменог задатка	утврђи- вање	монолошка, дијалошка, текст	фронтални, индивидуални		
	42.	Индивидуални исправак писменог задатка	утврђи- вање		индивидуални		
	43.	Увежбавање језичког обрасца: <i>исказивање објекџа</i> : слагање атрибута и именице у функцији директног објекта у роду, броју и падежу	обрада новог градива	монолошка, дијалошка, текст	фронтални, индивидуални	графофолија, наставни лист, табелар	
	44.	Контролни задатак	прове- равање	текст	индивидуални		

45.	Обрада текста: <i>Биберче</i> , народна бајка	обрада новог градива	монолошка, дијалошка, текст	фронтални, индивидуални		
46.	Говорна вежба: препричавање текста <i>Биберче</i>	увежбавање	монолошка, дијалошка, текст	фронтални, индивидуални		
47.	Увежбавање језичког обрасца: <i>исказивање објекта</i> : конгруенција атрибута с неправим објектом; Творба речи: присвојни придеви на -ЊИ, -ЈИ, -ЋИ	обрада новог градива	монолошка, дијалошка, текст	фронтални, индивидуални	графофолије, наставни лист	
48.	Понављање и утврђивање градива	утврђивање	монолошка, дијалошка, текст	фронтални, индивидуални	графофолије, наставни лист	
49.	Полугодишње понављање градива	опште понављање	монолошка, дијалошка, текст	фронтални, индивидуални	графофолије, наставни лист	
50.	Увежбавање језичког обрасца: <i>исказивање објекта</i> : енклитички облици заменица у функцији објекта /употреба дативске и акузативне заменичке енклитике у истој реченици/	обрада новог градива	монолошка, дијалошка, демонстративна, текст	фронтални, индивидуални	графофолија, наставни лист, табелар	

51.	Увежбавање језичког обрасца: <i>исказивање објекта</i> : енклитички облици заменица у функцији објекта /употреба дативске и акузативне заменичке енклитике у истој реченици/	утврђивање	монолошка, дијалошка, демонстративна, текст	фронтални, индивидуални	графофолија, наставни лист, табелар	
52.	Граматика: ближи и даљи објекат	обрада новог градива	монолошка, дијалошка, текст	фронтални, индивидуални	графофолија, наставни лист	
53.	Обрада песме: Слободан Станишић, <i>Хоћу с њима да се дружим</i>	обрада новог градива	монолошка, дијалошка, текст	фронтални, индивидуални		
54.	Говорна вежба: <i>Заиста имо њирироду, волимо живојиње</i>	увежбавање	монолошка, дијалошка	фронтални, индивидуални	илустрације, фотографије	
55.	Увежбавање језичког обрасца: <i>исказивање објекта</i> : исказивање објекта одређеног атрибутом уз бројеве, прилоге и именице којима се исказује количина	обрада новог градива	монолошка, дијалошка, текст	фронтални, индивидуални	графофолија, наставни лист	
56.	Обрада песме: Милован Данојлић, <i>Трепња у цветицу</i>	обрада новог градива	монолошка, дијалошка, текст	фронтални, индивидуални		

5.	57.	Говорна вежба: изражајно рецитовање и разговори о песми <i>Трешиња у цвећу</i> М. Данојлића	увежбавање	монолошка, дијалошка, текст	фронтални, индивидуални		
	58.	Увежбавање језичког обрасца: <i>исказивање објекта</i> : исказивање индиректног објекта облицима личних заменица у локативу; наглашени и ненаглашени облици личних заменица у функцији објекта	обрада новог градива	монолошка, дијалошка, текст	фронтални, индивидуални	графофолија, наставни лист	
	59.	Контролни задатак	проверавање	текст	индивидуални	наставни лист	
	60.	Увежбавање језичког обрасца: <i>исказивање њросјторних односа</i> : исказивање места предлошко-падежном конструкцијом (акузатив са предлозима КРОЗ; /УЗ, НИЗ/) са атрибутом	обрада новог градива	монолошка, дијалошка, текст	фронтални, индивидуални	графофолија, наставни лист	
	61.	Обрада текста: Душан Радовић, <i>Зашићо људи раде</i>	обрада новог градива	монолошка, дијалошка, текст	фронтални, индивидуални	обрада новог градива	
	62.	Говорна вежба: разговори о тексту <i>Зашићо људи раде</i> Д. Радовића	увежбавање	монолошка, дијалошка, текст	фронтални, индивидуални		

63.	Увежбавање језичког обрасца: <i>исказивање њросћорних односа</i> : исказивање места предлошко-падежном конструкцијом (генитив /и инструментал/ с датим предлозима) и атрибутом	обрада новог градива	монолошка, дијалошка, текст	фронтални, индивидуални	графофолија, наставни лист	
64.	Увежбавање језичког обрасца: <i>исказивање њросћорних односа</i> : исказивање места предлошко-падежном конструкцијом (локатив са предлозима У, НА) и атрибутом, /као и прилошком синтагмом у инструменталу без предлога/	обрада новог градива	монолошка, дијалошка, текст	фронтални, индивидуални	графофолија, наставни лист	
65.	Обрада текста: <i>Док се кромѝир кува или држи, из енциклопедије „Мало свезнање“</i>	обрада новог градива	монолошка, дијалошка, текст	фронтални, индивидуални		
66.	Говорна вежба: <i>Како се ѝриѝрема моје омиљено јело од кромѝира</i>	увежбавање	монолошка, дијалошка, текст	фронтални, индивидуални	увежбавање	
67.	Граматика: прилошка одредба за место	обрада новог градива	монолошка, дијалошка, текст	фронтални, индивидуални	графофолија, наставни лист	
68.	Обрада текста: <i>Зелене мисли</i> , из књиге „Како деца могу спасити Земљу“	обрада новог градива	монолошка, дијалошка, текст	фронтални и индивидуални		

6.	69.	Говорна вежба: <i>Сачувајмо йланешу на којој живимо</i>	увежба- вање	монолошка, дијалошка, текст	фронтални, индивидуални	увежбавање	
	70.	Увежбавање језичког обрасца: <i>исказивање молбе, зайовесїи</i> : употреба негираног императива и конструкције немој + инфинитив (презент с везником ДА); Правопис: писање зареза код императива	обрада новог градива	монолошка, дијалошка, текст	фронтални, индивидуални	графофолија, наставни лист	
	71.	Трећи писмени задатак	прове- равање	текст	индивидуални		
	72.	Колективни исправак писменог задатка	утврђи- вање	монолошка, дијалошка, текст	фронтални, индивидуални		
	73.	Индивидуални исправак писменог задатка	утврђи- вање	текст	индивидуални		
	74.	Обрада лектире: Добрица Ерић, <i>Чудесни свиџац</i>	обрада новог градива	монолошка, дијалошка, демонстра- тивна, текст	фронтални, индивидуални и групни	цртежи и фотографије	
	75.	Увежбавање језичког обрасца: <i>исказивање молбе, зайовесїи</i> : исказивање директне и индиректне заповести; Творба речи: деминутиви	обрада новог градива	монолошка, дијалошка, текст	фронтални, индивидуални и рад у пару	графофолија, наставни лист	
	76.	Обрада текста: <i>Ойкуд имена конїиненаїа</i> , из часописа „Политикин забавник“	обрада новог градива	монолошка, дијалошка, демонстра- тивна и текст	фронтални, индивидуални	атлас, илустрације	

77.	Говорна и писмена вежба: <i>Занимљива географија</i>	увежба- вање	монолошка, дијалoшка, демонстра- тивна	фронтални, индивидуални	атлас, илустрације	
78.	Увежбавање језичког обрасца: <i>исказивање временских односа:</i> исказивање времена именицом у генитиву са одредбом и инструменталом без предлога	обрада новог градива	монолошка, дијалoшка, текст	фронтални, индивидуални	графoфолија, наставни лист	
79.	Контролни задатак	утврђи- вање	текст	индивидуални	наставни лист	
80.	Увежбавање језичког обрасца: <i>исказивање временских односа:</i> прецизно и приближно исказивање времена; Творба речи: аугментативи	обрада новог градива	монолошка, дијалoшка, текст	фронтални, индивидуални	графoфолија, наставни лист	
81.	Обрада текста: <i>Васкрс</i> , из часописа „Национална географија јуниор“	обрада новог градива	монолошка, дијалoшка, текст, демонстра- тивна	фронтални, индивидуални	илустрације	
82.	Говорна вежба: <i>Како прослављамо Ускрс</i>	увежба- вање	монолошка, дијалoшка, текст	фронтални, индивидуални		
83.	Увежбавање језичког обрасца: <i>исказивање временских односа:</i> исказивање времена конструкцијом која одговара на питање <i>Колико дуго?</i> (генитив с предлозима ОД и ДО) и приближно одређивање времена; Правопис: писање скраћеница	обрада новог градива	монолошка, дијалoшка, текст	фронтални, индивидуални	графoфолија, наставни лист	

84.	Увежбавање језичког обрасца: <i>исказивање временских односа</i> : исказивање времена зависном реченицом; Граматика: прилошка одредба за време	обрада новог градива	монолошка, дијалошка, текст	фронтални, индивидуални и групни	графофолија, наставни лист	
85.	Обрада лектире: <i>Мала вила</i> , народна приповетка	обрада новог градива	монолошка, дијалошка, текст, демонстра-тивна	фронтални, индивидуални	илустрације	
86.	Обрада лектире: <i>Мала вила</i> , народна приповетка	обрада новог градива	монолошка, дијалошка, текст, демонстра-тивна	фронтални, индивидуални	илустрације	
87.	Увежбавање језичког обрасца: <i>исказивање начина и услова радње</i> : исказивање начина прилозима и услова условном реченицом; Творба речи: етници	обрада новог градива	монолошка, дијалошка, текст	фронтални, индивидуални	графофолија, наставни лист	
88.	Увежбавање језичког обрасца: <i>исказивање начина и услова радње</i> : исказивање начина прилозима у компарацији и услова условном реченицом; Граматика: прилошка одредба за начин	обрада новог градива	монолошка, дијалошка, текст	фронтални и индивидуални	графофолија, наставни лист	

	89.	Понављање и утврђивање градива из језика	утврђивање	монолошка, дијалошка, текст	фронтални, индивидуални	наставни лист	
	90.	Четврти писмени задатак	проверавање	текст	индивидуални		
7.	91.	Колективни исправак писменог задатка	утврђивање	монолошка, дијалошка, текст	фронтални, индивидуални		
	92.	Индивидуални исправак писменог задатка	утврђивање	текст	индивидуални		
	93.	Увежбавање језичког обрасца: <i>исказивање узајамне и заједничке радње</i> : исказивање друштва именицом у инструменталу одређеном атрибутом; Правопис: писање предлога С(А) и негације	обрада новог градива	монолошка, дијалошка, текст	фронтални, индивидуални и рад у пару	графофолија, наставни лист	
	94.	Понављање и утврђивање градива	утврђивање	монолошка, дијалошка, текст	фронтални, индивидуални	графофолија, наставни лист	
	95.	Увежбавање језичког обрасца: <i>исказивање средстава</i> : исказивање оруђа или средства синтагмом (атрибут + именица) у инструменталу; Творба речи: етници	обрада новог градива	монолошка, дијалошка, текст	фронтални, индивидуални	графофолија, наставни лист	

96.	Обрада лектире: Стеван Раичковић, <i>Хвала сунцу, земљи, шрави</i>	обрада новог градива	монолошка, дијалошка, текст, демонстра-тивна	фронтални, индивидуални	илустрације	
97.	Говорна вежба: изражајно рецитоване и разговори о песми <i>Хвала сунцу земљи, шрави</i> С. Раичковића	увежба-вање	монолошка, дијалошка, текст	фронтални, индивидуални		
98.	Увежбавање језичког обрасца: <i>исказивање узрока радње</i> : исказивање узрока предлошко-падешком конструкцијом у генитиву с атрибутом (предлози ОД, ИЗ, ЗБОГ)	обрада новог градива	монолошка, дијалошка, текст	фронтални, индивидуални	графофолија, наставни лист	
99.	Обрада текста: Алек Марјано: <i>На крају крајева дође и крај школске године</i>	обрада новог градива	монолошка, дијалошка, текст	фронтални, индивидуални		
100.	Обрада текста: Алек Марјано, <i>На крају крајева дође и крај школске године</i>	обрада новог градива	монолошка, дијалошка, текст	фронтални, индивидуални		
101.	Говорна вежба: разговори о тексту <i>На крају крајева дође и крај школске године</i>	увежба-вање	монолошка, дијалошка	фронтални, индивидуални		
102.	Увежбавање језичког обрасца: <i>исказивање узрока радње</i> : исказивање узрока зависном реченицом; Граматика: исказивање узрока радње и стања	обрада новог градива	монолошка, дијалошка, текст	фронтални, индивидуални	графофолија, наставни лист	

103.	Контролни задатак	проверавање	текст	индивидуални	наставни лист	
104.	Увежбавање језичког обрасца: <i>исказивање узрока радње</i> : исказивање узрока зависном реченицом; Граматика: исказивање узрока радње и стања	обрада новог градива	монолошка, дијалошка, текст	фронтални, индивидуални	графофолија, наставни лист	
105.	Понављање и систематизација градива: ред речи у реченици	утврђивање	монолошка, дијалошка, текст	фронтални, индивидуални	графофолија, наставни лист	
106.	Понављање и систематизација градива: предикатска група речи	утврђивање	монолошка, дијалошка, текст	фронтални, индивидуални		
107.	Општетематско понављање градива	опште понављање	монолошка, дијалошка, текст	фронтални, индивидуални		
108.	Општетематско понављање градива	опште понављање	монолошка, дијалошка, текст	фронтални, индивидуални		

ОРИЈЕНТАЦИОНИ РАСПОРЕД ГРАДИВА ЗА СЕДМИ РАЗРЕД, ХЕТЕРОГЕНА СРЕДИНА

Ред-ни број теме	Ред-ни број часа	Назив наставне јединице	Тип часа	Методе рада	Облици рада	Наставна средства	Напомена
1.	1.	Обрада текста: Јасминка Петровић, <i>Без длаке на језику – школа</i>	обрада новог градива	монологска, дијалогска, текст	фронтални, индивидуални	наставни лист	
	2.	Говорна вежба: <i>Школа из мојих снова</i>	увежбавање	монологска, дијалогска	фронтални, индивидуални		
	3.	Граматика: <i>именице</i> : значење именица (творба збирних именица); Правопис: писање великог слова	обрада новог градива	монологска, дијалогска, текст	фронтални, индивидуални	графофолија, наставни лист	
	4.	Обрада текста: Бранислав Нушић, <i>Час географије</i>	обрада новог градива	монологска, дијалогска, демонстративна, текст	фронтални, индивидуални	фотографије	
	5.	Говорна вежба: <i>Час за ђамћење/ Професор за ђамћење</i>	увежбавање	монологска, дијалогска, демонстративна, текст	фронтални, индивидуални	фотографије	
	6.	Граматика: <i>именице</i> : род именица	обрада новог градива	монологска, дијалогска, текст	фронтални, индивидуални	графофолија, наставни лист	

	7.	Обрада текста: Вида Огњеновић, <i>Пушовање у њујо-йис</i>	обрада новог градива	монологшка, дијалогшка, текст	фронтални, индивидуални		
	8.	Говорна вежба: <i>Млади и одрасли – генерацијски јаз</i> ; Писмена вежба: правописни диктат (велико слово)	увежбавање	монологшка, дијалогшка, текст	фронтални, индивидуални	наставни лист	
	9.	Граматика: <i>именице</i> : број именица	обрада новог градива	монологшка, дијалогшка, текст	фронтални, индивидуални	графофолија, наставни лист	
	10.	Обрада текста: <i>Лав и човек</i> , арапска народна прича	обрада новог градива	монологшка, дијалогшка, текст	фронтални, индивидуални		
	11.	Понављање и утврђивање градива о роду и броју именица	увежбавање	монологшка, дијалогшка, текст	фронтални, индивидуални	наставни лист	
	12.	Граматика: <i>именице</i> : промена именица	обрада новог градива	монологшка, дијалогшка, текст	фронтални, индивидуални	графофолија, наставни лист	
2.	13.	Обрада лектире: <i>Марко Краљевић и Муса Кесеџија</i> , народна песма	обрада новог градива	монологшка, дијалогшка, текст	фронтални, индивидуални	наставни лист	
	14.	Говорна вежба: анализа песме <i>Марко Краљевић и Муса Кесеџија</i> ; ликови	увежбавање	монологшка, дијалогшка, текст	фронтални, индивидуални		

15.	Граматика: <i>именице</i> : промена именица мушког рода	обрада новог градива	монологшка, дијалогшка, текст	фронтални, индивидуални	графофолија, наставни лист	
16.	Први писмени задатак	провера	монологшка, дијалогшка, текст	индивидуални		
17.	Колективни исправак писменог задатка	утврђивање	монологшка, дијалогшка	фронтални, индивидуални		
18.	Индивидуални исправак писменог задатка	утврђивање	монологшка, дијалогшка, текст	индивидуални		
19.	Граматика: <i>именице</i> : промена именица средњег рода	обрада новог градива	монологшка, дијалогшка, текст	фронтални, индивидуални	графофолија, наставни лист	
20.	Обрада текста: <i>Слава – крсно име</i>	обрада новог градива	монологшка, дијалогшка, текст	фронтални, индивидуални		
21.	Говорна вежба: <i>Памтимо и њихово порекло</i>	увежбавање	монологшка, дијалогшка, текст	фронтални, индивидуални		
22.	Граматика: <i>именице</i> : промена именица женског рода на -а; Преглед промена именица	обрада новог градива	монологшка, дијалогшка, текст	фронтални, индивидуални	графофолија, наставни лист	
23.	Обрада текста: Мирослав Антић, <i>Плава звезда</i>	обрада новог градива	монологшка, дијалогшка, текст	фронтални, индивидуални	наставни лист	

	24.	Именице – понављање и утврђивање	утврђивање	монологшка, дијалогшка, текст	фронтални, индивидуални и групни	наставни листови	
	25.	Контролни задатак: именице (врсте, род, број и промена)	провера	монологшка, дијалогшка, текст	индивидуални	наставни лист	
3.	26.	Обрада лектире: Градимир Стојковић, <i>Хајдук на Дунаву</i>	обрада новог градива	монологшка, дијалогшка, текст	фронтални, индивидуални		
	27.	Обрада лектире: Градимир Стојковић, <i>Хајдук на Дунаву</i>	обрада новог градива	монологшка, дијалогшка, текст	фронтални, индивидуални		
	28.	Грамматика: <i>придеви</i> : значење придева, придевски вид	обрада новог градива	монологшка, дијалогшка, текст	фронтални, индивидуални	графофолија, наставни лист	
	29.	Обрада текста: Гроздана Олујић, <i>Седефна ружа</i>	обрада новог градива	монологшка, дијалогшка, демонстративна, текст	фронтални, индивидуални	илустрације, фотографије	
	30.	Говорна вежба: анализа текста <i>Седефна ружа</i>	увежбавање	монологшка, дијалогшка, текст	фронтални, индивидуални		
	31.	Грамматика: <i>придеви</i> : поређење придева	обрада новог градива	монологшка, дијалогшка, текст	фронтални, индивидуални	графофолија,	

	32.	Обрада песме: Стеван Раичковић, <i>Небо</i>	обрада новог градива	монологска, дијалогска, демонстра- тивна, текст	фронтални, индивидуални	фотографије	
	33.	Граматика: <i>придеви</i> : промена придева	обрада новог градива	монологска, дијалогска, текст	фронтални, индивидуални	графофолија, наставни лист	
	34.	Обрада песме: Ђура Јакшић, <i>Вече</i>	обрада новог градива	монологска, дијалогска, текст	фронтални, индивидуални		
	35.	Анализа домаћег задатка: <i>Вече</i>	увежба- вање	монологска, дијалогска, текст	фронтални, индивидуални		
	36.	Граматика: придевске заменице	обрада новог градива	монологска, дијалогска, текст	фронтални, индивидуални	графофолија, наставни лист	
	37.	Придеви и придевске заменице – понављање и утврђивање	утврђи- вање	монологска, дијалогска, текст	фронтални, ин- дивидуални и рад у пару	графофолија, наставни лист	
	38.	Други писмени задатак	провера	монологска, дијалогска, текст	индивидуални		
4.	39.	Колективни исправак писменог задатка	утврђи- вање	монологска, дијалогска	фронтални, индивидуални		

40.	Индивидуални исправак писменог задатка	утврђивање	монологска, дијалогска, текст	индивидуални		
41.	Граматика: <i>личне заменице</i> : род и број личних заменица; Правопис: писање страних личних имена	обрада новог градива	монологска, дијалогска, текст	фронтални, индивидуални	графофолија, наставни лист	
42.	Граматика: <i>личне заменице</i> : промена личних заменица	обрада новог градива	монологска, дијалогска, текст	фронтални, индивидуални	графофолија, наставни лист	
43.	Обрада текста: Иво Андрић, <i>Предели</i>	обрада новог градива	монологска, дијалогска, текст	фронтални, индивидуални		
44.	Говорна и писмена вежба: <i>Насликај речима њредео који ње је очарао</i>	утврђивање	монологска, дијалогска, демонстра- тивна, текст	фронтални, индивидуални	фотографије	
45.	Понављање и утврђивање градива	утврђивање	монологска, дијалогска, текст	фронтални, индивидуални	наставни лист	
46.	Контролни задатак: придеви и заменице	провера	монологска, дијалогска, текст	индивидуални	наставни лист	
47.	Обрада текста: Исидора Секулић, <i>Писма из Норвешке</i>	обрада новог градива	монологска, дијалогска, демонстра- тивна, текст	фронтални, индивидуални	илустрације, фотографије	

48.	Говорна вежба: анализа текста <i>Писма из Норвеишке</i>	утврђи- вање	монологска, дијалогска, демонстра- тивна, текст	фронтални, индивидуални	илустрације, фотографије	
49.	Полугодишње понављање градива	опште понав- љање	монологска, дијалогска, текст	фронтални, индивидуални и групни	графофолија, наставни лист	
50.	Граматика: <i>бројеви</i> : основни бројеви и збирни бројеви; приближно обележавање броја	обрада новог градива	монологска, дијалогска, текст	фронтални, индивидуални		
51.	Граматика: <i>бројеви</i> : редни бројеви; Правопис: писање редних бројева	обрада новог градива	монологска, дијалогска, текст	фронтални, индивидуални	графофолија,	
52.	Обрада текста: Мирјана Ђекић, <i>Војвођанске куће</i>	обрада новог градива	монологска, дијалогска, демонстра- тивна, текст	фронтални, индивидуални	наставни лист, илустрације, фотографије	
53.	Говорна вежба: <i>Моја кућа из снова</i>	увежба- вање	монологска, дијалогска, демонстра- тивна, текст	групни и рад у пару	илустрације, фотографије	
54.	Граматика: реченица и синтагма	обрада новог градива	монологска, дијалогска, демонстра- тивна, текст	фронтални, индивидуални	графофолија, наставни лист	
55.	Граматика: реченица и синтагма	утврђи- вање	монологска, дијалогска, текст	фронтални, индивидуални	наставни лист	

	56.	Обрада текста: Стеван Сремац, <i>На ручку код њой Сјире</i>	обрада новог градива	монологска, дијалогска, демонстра- тивна, текст	фронтални, индивидуални	илустрације, фотографије	
	57.	Говорна вежба: <i>Предсјављам вам специјалитет националне кухине</i>	увежба- вање	монологска, дијалогска, демонстра- тивна, текст	фронтални, индивидуални	илустрације, фотографије	
5.	58.	Понављање и утврђивање градива из граматике	увежба- вање	монологска, дијалогска, текст	фронтални, индивидуални	наставни лист	
	59.	Обрада текста: Глиша Бабовић, <i>Вода са извора</i>	обрада новог градива	монологска, дијалогска, текст	фронтални, индивидуални		
	60.	Увежбавање језичког обрасца: <i>исказивање безличности:</i> безличне реченице – природни феномени и психофизичка стања	обрада новог градива	монологска, дијалогска, текст	фронтални, индивидуални	наставни лист	
	61.	Обрада текста: Бранко Ћопић, <i>Поход на Мјесец</i>	обрада новог градива	монологска, дијалогска, демонстра- тивна, текст	фронтални, индивидуални	илустрације, фотографије	
	62.	Говорна вежба: анализа текста <i>Поход на Мјесец</i>	увежба- вање	монологска, дијалогска, текст	фронтални, индивидуални		

	63.	Увежбавање језичког обрасца: <i>исказивање безличности:</i> безличне реченице – постојање/ непостојање некога или нечега и уопштени субјекат	обрада новог градива	монологшка, дијалогшка, текст	фронтални, индивидуални	наставни лист	
	64.	Обрада текста: Исидора Секулић, <i>Буре</i>	обрада новог градива	монологшка, дијалогшка, текст	фронтални, индивидуални		
	65.	Говорна вежба: анализа текста <i>Буре</i>	увежба- вање	монологшка, дијалогшка, текст	фронтални, индивидуални		
	66.	Увежбавање језичког обрасца: <i>прецизирање или сужавање</i> значења именица: одређивање именица реченицом	обрада новог градива	монологшка, дијалогшка, текст	фронтални, индивидуални	графофолија, наставни лист	
	67.	Обрада текста: Иво Андрић, <i>Мостови</i>	обрада новог градива	монологшка, дијалогшка, текст	фронтални, индивидуални		
	68.	Говорна вежба: опис моста	увежба- вање	монологшка, дијалогшка, текст	фронтални, индивидуални		
	69.	Увежбавање језичког обрасца: <i>прецизирање или сужавање</i> значења именица: одређивање именица и глагола реченицом	обрада новог градива	монологшка, дијалогшка, текст	фронтални, индивидуални	графофолија, наставни лист	
6.	70.	Трећи писмени задатак	провера	монологшка, дијалогшка, текст	индивидуални		

71.	Колективни исправак писменог задатка	утврђивање	монологска, дијалогска	фронтални, индивидуални		
72.	Индивидуални исправак писменог задатка	утврђивање	монологска, дијалогска, текст	индивидуални		
73.	Понављање и утврђивање градива из граматике	утврђивање	монологска, дијалогска, текст	фронтални, индивидуални и рад у пару	графофолија, наставни лист	
74.	Контролни задатак	провера	монологска, дијалогска, текст	индивидуални	наставни лист	
75.	Обрада текста: Данило Киш, <i>Дечак и њас</i>	обрада новог градива	монологска, дијалогска, текст	фронтални, индивидуални		
76.	Говорна вежба: читање и анализа домаћих задатака: <i>Беркијев одговор Андреасу</i>	увежбавање	монологска, дијалогска, текст	фронтални, индивидуални		
77.	Грамматика: <i>падежи српског језика</i> : номинатив – субјект и именски део предиката; Творба речи: називи становника	обрада новог градива	монологска, дијалогска, текст	фронтални, индивидуални	графофолија, наставни лист	
78.	Обрада лектуре: Стеван Сремац: <i>Пол Тира и њој Сира</i> , (избор из дела)	обрада новог градива	монологска, дијалогска, демонстративна, текст	фронтални, индивидуални	филм	

79.	Домаћа лектира: Стеван Сре- мац: <i>Пой Ти́ра и њой Сѣира</i> , (избор из дела)	утврђи- вање	монологска, дијалогска, текст	фронтални, индивидуални		
80.	Граматика: <i>ѡадежи срѣскоѡ језика</i> : генитив – припадање и део нечега	обрада новог градива	монологска, дијалогска, текст	фронтални, индивидуални	графофолија, наставни лист	
81.	Обрада текста: Стеван Вујков, <i>Ја сам слово</i>	обрада новог градива	монологска, дијалогска, демонстра- тивна, текст	фронтални, индивидуални	енцикло- педије	
82.	Говорна вежба: <i>Језици и ѡисма свеѡѡ</i>	увежба- вање	монологска, дијалогска, текст	фронтални, индивидуални		
83.	Граматика: <i>ѡадежи срѣскоѡ језика</i> : генитив – време и место	обрада новог градива	монологска, дијалогска, текст	фронтални, индивидуални	графофолија, наставни лист	
84.	Обрада текста: Весна Буројевић, <i>Сећања</i>	обрада новог градива	монологска, дијалогска, демонстра- тивна, текст	фронтални, индивидуални	фотографије, репродукције	
85.	Говорна вежба: <i>Очима Саве Шумановића</i>	увежба- вање	монологска, дијалогска, демонстра- тивна, текст	фронтални, индивидуални	репродукције	
86.	Граматика: <i>ѡадежи срѣскоѡ језика</i> : датив – намена и правац; Творба речи: етници (именице на -АЦ)	обрада новог градива	монологска, дијалогска, текст	фронтални, индивидуални	графофолија, наставни лист	

	87.	Обрада текста: Весна Живковић, <i>Кич је лаж – уметност је истина</i>	обрада новог градива	монологшка, дијалогшка, текст	фронтални, индивидуални		
	88.	Говорна вежба: <i>Не мири се с кичем, бори се њој</i>	увежбавање	монологшка, дијалогшка, демонстративна, текст	фронтални, индивидуални	фотографије	
	89.	Граматика: <i>падежи српског језика</i> : акузатив – прави објекат	обрада новог градива	монологшка, дијалогшка, текст	фронтални, индивидуални	графофолија, наставни лист	
	90.	Граматика: <i>падежи српског језика</i> : акузатив – место и време	обрада новог градива	монологшка, дијалогшка, текст	фронтални, индивидуални	графофолија, наставни лист	
	91.	Падежи – понављање и утврђивање	утврђивање	монологшка, дијалогшка, текст	фронтални, индивидуални, групни	наставни листови	
7.	92.	Четврти писмени задатак	провера	монологшка, дијалогшка, текст	индивидуални		
	93.	Колективни исправак писменог задатка	утврђивање	монологшка, дијалогшка	фронтални, индивидуални		
	94.	Индивидуални исправак писменог задатка	утврђивање	монологшка, дијалогшка, текст	индивидуални		

95.	Граматика: <i>ѡадежи срѣскої језика</i> : вокатив – обраћање и дозивање; Творба речи: хипокористици	обрада новог градива	монолошка, дијалoшка, текст	фронтални, индивидуални	графoфoлија, наставни лист	
96.	Обрада текста: Јелена Бeroња, <i>Елeкѣронски oѣѣад</i>	обрада новог градива	монолошка, дијалoшка, демонстра- тивна, текст	фронтални, индивидуални	часoписи, плакат, пeри- oдни систем	
97.	Гoвopна вeжбa: <i>Како се боримо ѣpoѣиив заѣађења</i>	увeжбa- вање	монолошка, дијалoшка, демонстра- тивна, текст	фронтални, индивидуални	часoписи, плакати	
98.	Граматика: <i>ѡадежи срѣскої језика</i> : инструментал – oруђе, друштво, атрибут	обрада новог градива	монолошка, дијалoшка, текст	фронтални, индивидуални	графoфoлија, наставни лист	
99.	Обрада лектиpe: Избoр из пoeзије Десанке Максимовић	обрада новог градива	монолошка, дијалoшка, текст	фронтални, индивидуални		
100.	Граматика: <i>ѡадежи срѣскої језика</i> : инструментал – мeстo, вpeмe, начин	обрада новог градива	монолошка, дијалoшка, текст	фронтални, индивидуални	графoфoлија, наставни лист	
101.	Обрада текста: Милан Шипка, <i>Пpичe o речима: Сѣорѣ</i>	обрада новог градива	монолошка, дијалoшка, демонстра- тивна, текст	фронтални, индивидуални	фoтoгpафије	
102.	Гoвopна вeжбa: <i>Омиљени сѣорѣ/сѣорѣисѣа</i>	увeжбa- вање	монолошка, дијалoшка, текст	фронтални, индивидуални		

103.	Граматика: <i>падежи српскої језика</i> : локатив – место	обрада новог градива	монологшка, дијалогшка, текст	фронтални, индивидуални	графофолија, наставни лист	
104.	Граматика: <i>падежи српскої језика</i> : локатив – неправи објекат и начин	обрада новог градива	монологшка, дијалогшка, текст	фронтални, индивидуални	графофолија, наставни лист	
105.	Падежи – понављање и утврђивање	утврђи- вање	монологшка, дијалогшка, демонстра- тивна, текст	групни и рад у пару	графофолија, наставни лист, табелар	
106.	Контролни задатак	прове- равање	монологшка, дијалогшка, текст	индивидуални	наставни лист	
107.	Говорна вежба: <i>Узбуђења и надања ученика из мој разреда на крају школске године</i>	увежба- вање	монологшка, дијалогшка	фронтални, индивидуални		
108.	Општетематско понављање градива	опште пона- вљање	монологшка, дијалогшка, текст	фронтални, индивидуални и групни	графофолија, наставни лист	

ОРИЈЕНТАЦИОНИ РАСПОРЕД ГРАДИВА ЗА СЕДМИ РАЗРЕД, ХОМОГЕНА СРЕДИНА

Ред- ни број теме	Ред- ни број часа	Назив наставне јединице	Тип часа	Методе рада	Облици рада	Наставна средства	Напомена
1.	1.	Обрада текста: Бранко Ћопић, <i>Први дан у школи</i>	обрада новог градива	монолошка, дијалошка, текст	фронтални, индивидуални		
	2.	Говорна вежба: <i>Мој њрви сусрећ са школом</i>	увежба- вање	монолошка, дијалошка	фронтални, индивидуални		
	3.	Граматика: <i>именице</i> : значење именица (творба збирних именица); Правопис: писање великог слова	обрада новог градива	монолошка, дијалошка, текст	фронтални, индивидуални	графофолија, наставни лист	
	4.	Обрада текста: Бранислав Нушић, <i>Немачки језик</i>	обрада новог градива	монолошка, дијалошка, демонстра- тивна, текст	фронтални, индивидуални	фотографије	
	5.	Говорна вежба: драматизација текста <i>Немачки језик</i> Бранисла- ва Нушића	увежба- вање	монолошка, дијалошка, демонстра- тивна, текст	фронтални, индивидуални		
	6.	Граматика: <i>именице</i> : род именица	обрада новог градива	монолошка, дијалошка, текст	фронтални, индивидуални	графофолија, наставни лист	

	7.	Граматика: <i>именице</i> : род именица	обрада новог градива	монологшка, дијалогшка, текст	фронтални, индивидуални	графофолија, наставни лист	
	8.	Обрада песме: Љубивоје Ршумовић, <i>У заседи иза ђејнаесте</i>	обрада новог градива	монологшка, дијалогшка, текст	фронтални, индивидуални		
	9.	Граматика: <i>именице</i> : број именица	обрада новог градива	монологшка, дијалогшка, текст	фронтални, индивидуални	графофолија, наставни лист	
	10.	Граматика: <i>именице</i> : број именица	обрада новог градива	монологшка, дијалогшка, текст	фронтални, индивидуални	графофолија, наставни лист	
	11.	Понављање и утврђивање градива о роду и броју именица	увежбавање	монологшка, дијалогшка, текст	фронтални, индивидуални, групни	наставни листови	
	12.	Обрада лектире: <i>Орање Краљевића Марка</i> , народна песма	обрада новог градива	монологшка, дијалогшка, демонстративна, текст	фронтални, индивидуални	наставни лист, илустрације	
	13.	Говорна и писмена вежба: <i>Како замишљајам Краљевића Марка</i>	увежбавање	монологшка, дијалогшка, демонстративна, текст	фронтални, индивидуални	наставни лист, илустрације	
2.	14.	Граматика: <i>именице</i> : промена именица	обрада новог градива	монологшка, дијалогшка, текст	фронтални, индивидуални, рад у пару	графофолија, наставни лист	

15.	Граматика: <i>именице</i> : промена именица мушког рода	обрада новог градива	монологшка, дијалогшка, текст	фронтални, индивидуални	графофолија, наставни лист	
16.	Први писмени задатак	провера	монологшка, дијалогшка, текст	индивидуални		
17.	Колективни исправак писменог задатка	утврђивање	монологшка, дијалогшка	фронтални, индивидуални		
18.	Индивидуални исправак писменог задатка	утврђивање	монологшка, дијалогшка, текст	индивидуални		
19.	Граматика: <i>именице</i> : промена именица средњег рода	обрада новог градива	монологшка, дијалогшка, текст	фронтални, индивидуални	графофолија, наставни лист	
20.	Обрада текста: <i>Лийа и срце – лејенда о Исусу Христју и чејири дрвеша</i>	обрада новог градива	монологшка, дијалогшка, текст	фронтални, индивидуални	илустрације	
21.	Говорна вежба: <i>Био/Била сам им од срца захвалан/захвална</i>	увежбавање	монологшка, дијалогшка, текст	фронтални, индивидуални		
22.	Граматика: <i>именице</i> : промена именица женског рода	обрада новог градива	монологшка, дијалогшка, текст	фронтални, индивидуални	графофолија, наставни лист	
23.	Именице – понављање и утврђивање	утврђивање	монологшка, дијалогшка, текст	фронтални, индивидуални и групни	наставни листови, графофолије	

	24.	Обрада текста: Мирослав Антић, <i>Плава звезда</i>	обрада новог градива	монологшка, дијалогшка, текст	фронтални, индивидуални	наставни лист	
	25.	Говорна вежба: <i>Моја йлава звезда је...</i>	утврђивање	монологшка, дијалогшка, текст	фронтални, индивидуални		
	26.	Контролни задатак: именице (врсте, род, број и промена)	прове- равање	монологшка, дијалогшка, текст	индивидуални	наставни лист	
3.	27.	Обрада лектире: Десанка Максимовић, <i>Сћрејња</i>	обрада новог градива	монологшка, дијалогшка, текст	фронтални, индивидуални		
	28.	Грамматика: <i>йридеви</i> : значење придева, придевски вид	обрада новог градива	монологшка, дијалогшка, текст	фронтални, индивидуални, рад у пару	графофолија, наставни лист	
	29.	Грамматика: <i>йридеви</i> : значење придева, придевски вид	обрада новог градива	монологшка, дијалогшка, текст	фронтални, индивидуални	графофолија, наставни лист	
	30.	Обрада песме: Стеван Раичковић, <i>Летио на висоравни</i>	обрада новог градива	монологшка, дијалогшка, текст	фронтални, индивидуални		
	31.	Говорна вежба: изражајно рецитовање песме <i>Летио на висоравни</i> Стевана Ричковића; Писмена вежба: опис предела	утврђивање	монологшка, дијалогшка, демонстративна, текст	фронтални, индивидуални	графофолије, илустрације	

32.	Граматика: <i>придеви</i> : поређење придева	обрада новог градива	монологшка, дијалогшка, текст	фронтални, индивидуални	графофолија	
33.	Граматика: <i>придеви</i> : поређење придева	утврђивање	монологшка, дијалогшка, текст	фронтални, индивидуални, групни	графофолија, наставни лист	
34.	Обрада песме: Десанка Максимовић, <i>Вожња</i>	обрада новог градива	монологшка, дијалогшка, текст	фронтални, индивидуални		
35.	Говорна вежба: изражајно рецитоване и разговори о песми <i>Вожња</i> Д. Максимовић	увежбавање	монологшка, дијалогшка, текст	фронтални, индивидуални		
36.	Граматика: <i>придеви</i> : промена придева	обрада новог градива	монологшка, дијалогшка, текст	фронтални, индивидуални	графофолија, наставни лист	
37.	Граматика: <i>придеви</i> : промена придева	утврђивање	монологшка, дијалогшка, текст	фронтални, индивидуални, рад у пару	графофолије, наставни лист	
38.	Други писмени задатак	проверавање	монологшка, дијалогшка, текст	индивидуални		
39.	Колективни исправак писменог задатка	утврђивање	монологшка, дијалогшка	фронтални, индивидуални		
40.	Индивидуални исправак писменог задатка	утврђивање	монологшка, дијалогшка, текст	индивидуални		

	41.	Граматика: придевске заменице	обрада новог градива	монолошка, дијалошка, текст	фронтални, индивидуални	графофолија, наставни лист	
	42.	Придеви и придевске заменице – понављање и утврђивање	утврђи- вање	монолошка, дијалошка, текст	фронтални, индивидуални и рад у пару	графофолија, наставни лист	
4.	43.	Обрада текста: <i>Специјалистички српске кухиње</i>	обрада новог градива	монолошка, дијалошка, демонстра- тивна, текст	фронтални, индивидуални	илустрације, наставни лист	
	44.	Говорна вежба: <i>Препоручујем вам специјалистички националне кухиње</i>	увежба- вање	монолошка, дијалошка, демонстра- тивна, текст	фронтални, индивидуални	фотографије, илустрације	
	45.	Граматика: <i>личне заменице</i> : род и број личних заменица; Правопис: писање страних личних имена	обрада новог градива	монолошка, дијалошка, текст	фронтални, индивидуални	графофолија, наставни лист	
	46.	Граматика: <i>личне заменице</i> : промена личних заменица	обрада новог градива	монолошка, дијалошка, текст	фронтални, индивидуални	графофолија, наставни лист	
	47.	Полугодишње понављање градива	опште понав- љање	монолошка, дијалошка, текст	фронтални, индивидуални и групни	графофолије, наставни лист	

48.	Контролни задатак: придеви и заменице	проверавање	монологска, дијалогска, текст	индивидуални	наставни лист	
49.	Обрада текста: Драгош Стевановић, <i>Освећта без осветље</i>	обрада новог градива	монологска, дијалогска, демонстративна, текст	фронтални, индивидуални	илустрације, фотографије	
50.	Говорна вежба: анализа и разговори о тексту <i>Освећта без осветље</i> Д. Стевановића	увежбавање	монологска, дијалогска, демонстративна, текст	фронтални, индивидуални		
51.	Грамматика: <i>бројеви</i> : основни бројеви и збирни бројеви; приближно обележавање броја	обрада новог градива	монологска, дијалогска, текст	фронтални, индивидуални		
52.	Грамматика: <i>бројеви</i> : редни бројеви; Правопис: писање редних бројева	обрада новог градива	монологска, дијалогска, текст	фронтални, индивидуални	графофолија	
53.	Обрада текста: Воја Царић, <i>Трешња</i>	обрада новог градива	монологска, дијалогска, демонстративна, текст	фронтални, индивидуални	илустрације, фотографије	
54.	Говорна вежба: препричавање и разговори о тексту <i>Трешња</i> Воје Царића	увежбавање	монологска, дијалогска, демонстративна, текст	фронтални, индивидуални		
55.	Грамматика: Реченица и синтагма	обрада новог градива	монологска, дијалогска, текст	фронтални, индивидуални	графофолија, наставни лист	

	56.	Обрада текста: Гроздана Олујић, <i>Звезда у чијим је ірудима нешїио куцало</i>	обрада новог градива	монологшка, дијалогшка, демонстративна, текст	фронтални, индивидуални	илустрације, фотографије	
	57.	Обрада текста: Гроздана Олујић, <i>Звезда у чијим је ірудима нешїио куцало</i>	обрада новог градива	монологшка, дијалогшка, демонстративна, текст	фронтални, индивидуални	илустрације, фотографије	
5.	58.	Говорна вежба: Сукоб између разума и осећања у тексту <i>Звезда у чијим је ірудима нешїио куцало</i> Г. Олујић	увежбавање	монологшка, дијалогшка, текст	фронтални, индивидуални		
	59.	Увежбавање језичког обрасца: <i>исказивање безличности</i> : безличне реченице којима се исказују природни феномени	обрада новог градива	монологшка, дијалогшка, текст	фронтални, индивидуални	наставни лист, графофолије	
	60.	Увежбавање језичког обрасца: <i>исказивање безличности</i> : безличне реченице којима се исказују психофизичка стања	обрада новог градива	монологшка, дијалогшка, текст	фронтални, индивидуални	наставни лист, графофолије	
	61.	Обрада текста: Весна Видојевић-Гајовић, <i>Мостови</i>	обрада новог градива	монологшка, дијалогшка, текст	фронтални, индивидуални		
	62.	Говорна вежба: опис моста	увежбавање	монологшка, дијалогшка, текст	фронтални, индивидуални		

63.	Увежбавање језичког обрасца: <i>исказивање безличности</i> : безличне реченице којима се указује на постојање/ непостојање некога или нечега	обрада новог градива	монолошка, дијалошка, текст	фронтални, индивидуални	наставни лист, графофолије	
64.	Увежбавање језичког обрасца: <i>исказивање безличности</i> : безличне реченице са уопштеним субјектом	обрада новог градива	монолошка, дијалошка, текст	фронтални, индивидуални	наставни лист, графофолије	
65.	Обрада текста: Стеван Раичковић, <i>Селидба</i>	обрада новог градива	монолошка, дијалошка, текст	фронтални, индивидуални		
66.	Говорна вежба: анализа текста и ликова у причи <i>Селидба</i> С. Раичковића	увежбавање	монолошка, дијалошка, демонстративна, текст	фронтални, индивидуални	илустрације, фотографије	
67.	Увежбавање језичког обрасца: <i>прецизирање или сужавање значења именица</i> : одређивање именица реченицом	обрада новог градива	монолошка, дијалошка, текст	фронтални, индивидуални	графофолија, наставни лист	
68.	Обрада лектире: Стеван Сремац, <i>Пой Ђира и њой Сјира</i> (избор из дела)	обрада новог градива	монолошка, дијалошка, текст	фронтални, индивидуални	илустрације, фотографије	
69.	Обрада лектире: Стеван Сремац, <i>Пой Ђира и њой Сјира</i> (избор из дела)	обрада новог градива	монолошка, дијалошка, текст	фронтални, индивидуални	илустрације, фотографије	

	70.	Увежбавање језичког обрасца: <i>йрецизирање или сужавање значења именица: одређивање именица и глагола реченицом</i>	обрада новог градива	монолошка, дијалошка, текст	фронтални, индивидуални	графофолија, наставни лист	
6.	71.	Увежбавање језичког обрасца: <i>йрецизирање или сужавање значења именица: одређивање именица и глагола реченицом</i>	утврђивање	монолошка, дијалошка, текст	фронтални, индивидуални	графофолија, наставни лист	
	72.	Трећи писмени задатак	проверавање	монолошка, дијалошка, текст	индивидуални		
	73.	Колективни исправак писменог задатка	утврђивање	монолошка, дијалошка	фронтални, индивидуални		
	74.	Индивидуални исправак писменог задатка	утврђивање	монолошка, дијалошка, текст	индивидуални		
	75.	Понављање и утврђивање градива из граматике	утврђивање	монолошка, дијалошка, текст	фронтални и рад у пару	графофолија, наставни лист	
	76.	Контролни задатак	проверавање	монолошка, дијалошка, текст	индивидуални	наставни лист	
	77.	Грамматика: <i>йадежи срйскої језика</i> : номинатив – субјекат и именски део предиката; Творба речи: називи становника	обрада новог градива	монолошка, дијалошка, текст	фронтални, индивидуални	графофолија, наставни лист	

	78.	Обрада текста: Доситеј Обрадовић, <i>Лав и лисица</i>	обрада новог градива	монологшка, дијалогшка, текст	фронтални, индивидуални		
	79.	Говорна вежба: ликови у баснама	увежбавање	монологшка, дијалогшка, текст	фронтални, индивидуални		
	80.	Граматика: <i>йадежи срјскої језика</i> : генитив – припадање и део нечега	обрада новог градива	монологшка, дијалогшка, текст	фронтални, индивидуални	графофолија, наставни лист	
7.	81.	Обрада текста: Весна Буројевић, <i>Сећања</i>	обрада новог градива	монологшка, дијалогшка, демонстративна, текст	фронтални, индивидуални	репродукције, фотографије	
	82.	Говорна вежба: <i>Очима Саве Шумановића</i>	увежбавање	монологшка, дијалогшка, демонстративна, текст	фронтални, индивидуални	репродукције	
	83.	Говорна и писмена вежба: <i>Посейио/Посейила сам изложбу слика</i>	увежбавање	монологшка, дијалогшка, текст	фронтални, индивидуални		
	84.	Граматика: <i>йадежи срјскої језика</i> : генитив – време и место	обрада новог градива	монологшка, дијалогшка, текст	фронтални, индивидуални	графофолија, наставни лист	
	85.	Понављање и утврђивање градива	утврђивање	монологшка, дијалогшка, текст	фронтални, индивидуални, групни	графофолије, наставни лист	

	86.	Граматика: <i>падежи српског језика</i> : датив – намена и правац; Творба речи: етници (именице на -АЦ)	обрада новог градива	монолошка, дијалошка, текст	фронтални, индивидуални	графофолија, наставни лист	
	87.	Обрада лектире: Добрица Ерић, <i>Песник и месец</i>	обрада новог градива	монолошка, дијалошка, демонстративна, текст	фронтални, индивидуални	илустрације, фотографије	
	88.	Граматика: <i>падежи српског језика</i> : акузатив – прави објекат	обрада новог градива	монолошка, дијалошка, текст	фронтални, индивидуални	графофолија, наставни лист	
	89.	Граматика: <i>падежи српског језика</i> : акузатив – место и време	обрада новог градива	монолошка, дијалошка, текст	фронтални, индивидуални	графофолија, наставни лист	
	90.	Падежи – понављање и утврђивање	утврђивање	монолошка, дијалошка, текст	фронтални, индивидуални	наставни листови	
8.	91.	Четврти писмени задатак	проверавање	монолошка, дијалошка, текст	индивидуални		
	92.	Колективни исправак писменог задатка	утврђивање	монолошка, дијалошка	фронтални, индивидуални		
	93.	Индивидуални исправак писменог задатка	утврђивање	монолошка, дијалошка, текст	индивидуални		

94.	Граматика: <i>падежи српског језика</i> : вокатив – обраћање и дозивање; Творба речи: хипокористици	обрада новог градива	монолошка, дијалoшка, текст	фронтални, индивидуални	графoфoлија, наставни лист	
95.	Обрада текста: Јелена Бeroња, <i>Електиронски oпийаg</i>	обрада новог градива	монолошка, дијалoшка, демонстра- тивна, текст	фронтални, индивидуални	часoписи, плакат, пери- одни систем	
96.	Говорна вежба: <i>Како се боримо иpоштив зајађења</i>	увежба- вање	монолошка, дијалoшка, демонстра- тивна, текст	фронтални, индивидуални	часoписи, плакати	
97.	Граматика: <i>падежи српског језика</i> : инструментал – оруђе, друштво, атрибут	обрада новог градива	монолошка, дијалoшка, текст	фронтални, индивидуални	графoфoлија, наставни лист	
98.	Обрада лектире: Јанко Веселиновић, <i>Хајдук Сћанко</i> (избор из дела)	обрада новог градива	монолошка, дијалoшка, текст	фронтални, индивидуални		
99.	Обрада лектире: Јанко Веселиновић, <i>Хајдук Сћанко</i> (избор из дела)	обрада новог градива	монолошка, дијалoшка, текст	фронтални, индивидуални		
100.	Граматика: <i>падежи српског језика</i> : инструментал – место, време, начин	обрада новог градива	монолошка, дијалoшка, текст	фронтални, индивидуални	графoфoлија, наставни лист	
101.	Обрада текста: Милан Шипка, <i>Приче о речима: Гол</i>	обрада новог градива	монолошка, дијалoшка, демонстра- тивна, текст	фронтални, индивидуални	фотографије	

102.	Говорна вежба: <i>Омиљени сјорџи/сјорџици</i>	увежбавање	монологска, дијалогска, текст	фронтални, индивидуални		
103.	Граматика: <i>падежи српског језика</i> : локатив – место	обрада новог градива	монологска, дијалогска, текст	фронтални, индивидуални	графофолија, наставни лист	
104.	Граматика: <i>падежи српског језика</i> : локатив – неправи објект и начин	обрада новог градива	монологска, дијалогска, текст	фронтални, индивидуални	графофолија, наставни лист	
105.	Падежи – понављање и утврђивање	утврђивање	монологска, дијалогска, демонстративна, текст	индивидуални, групни и рад у пару	графофолија, наставни лист, табелар	
106.	Контролни задатак	проверавање	монологска, дијалогска, текст	индивидуални	наставни лист	
107.	Говорна вежба: <i>Узбуђења и надања ученика из моје разреда на крају школске године</i>	увежбавање	монологска, дијалогска	фронтални, индивидуални		
108.	Општетематско понављање градива	опште понављање	монологска, дијалогска, текст	фронтални, индивидуални и групни	графофолија, наставни лист	

ОРИЈЕНТАЦИОНИ РАСПОРЕД ГРАДИВА ЗА ОСМИ РАЗРЕД, ХЕТЕРОГЕНА СРЕДИНА

Ред-ни број теме	Ред-ни број часа	Назив наставне јединице	Тип часа	Методе рада	Облици рада	Наставна средства	Напомена
1.	1.	Обрада текста: <i>Немушћи језик</i> , народна бајка	обрада новог градива	монологска, дијалогска, текст	фронтални, индивидуални		
	2.	Говорна вежба: <i>Народна књижевност и Вукова улога у сакупљању народних умотворина</i>	увежбавање	монологска, дијалогска, текст, демонстративна	фронтални, индивидуални и групни		
	3.	Граматика: <i>Глаголи</i> : глаголски вид; Правопис: гласовне промене код глагола	обрада новог градива	монологска, дијалогска, текст	фронтални, индивидуални	графофолија, наставни лист	
	4.	Обрада песме: Васко Попа, <i>Очију твојих да није</i>	обрада новог градива	монологска, дијалогска, текст	фронтални, индивидуални	фотографије	
	5.	Говорна вежба: разговори о песми <i>Очију твојих да није</i>	увежбавање	монологска, дијалогска, текст	фронтални, индивидуални		
	6.	Граматика: <i>Глаголи</i> : глаголски род; Правопис: писање скраћеница	обрада новог градива	монологска, дијалогска, текст	фронтални, индивидуални	наставни лист, графофолија	
	7.	Обрада текста: Милица Јанковић, <i>Зезде</i>	обрада новог градива	монологска, дијалогска, текст, демонстративна	фронтални, индивидуални	илустрације Сунца, звезда и сазвежђа	

	8.	Говорна и писмена вежба: поређење уметничког и научнопопуларног текста – <i>Звезде и Шии знамо о звездама</i>	увежбавање	монологска, дијалогска, текст	фронтални, индивидуални		
	9.	Граматика: <i>глаголи</i> : лични и безлични глаголски облици; инфинитив	обрада новог градива	монологска, дијалогска, текст	фронтални, индивидуални	наставни лист, графофолија	
	10.	Обрада песме: Јован Дучић, <i>Подне</i>	обрада новог градива	монологска, дијалогска, текст	фронтални, индивидуални		
	11.	Говорна вежба: анализа песме <i>Подне</i>	увежбавање	монологска, дијалогска, текст	фронтални, индивидуални		
	12.	Граматика: <i>глаголи</i> : лични глаголски облици: презент	обрада новог градива	монологска, дијалогска, текст	фронтални, индивидуални	наставни лист, графофолија	
	13.	Глаголи и глаголски облици	утврђивање	монологска, дијалогска, текст	фронтални, индивидуални и групни	наставни лист, графофолија	
	14.	Контролни задатак	проверавање	текст	индивидуални	наставни лист	
2.	15.	Граматика: <i>глаголи</i> : перфекат	обрада новог градива	монологска, дијалогска, текст	фронтални, индивидуални	наставни лист, графофолија	
	16.	Домаћа лектира: <i>Лирске народне ђесме</i> (избор)	обрада новог градива	монологска, дијалогска, текст	фронтални, индивидуални		

	17.	Домаћа лектира: <i>Лирске народне ђесме</i> (избор)	утврђивање	монологска, дијалогска, текст	фронтални, индивидуални		
	18.	Граматика: <i>ђлађоли</i> : футур; Правопис: састављено и растављено писање речи	обрада новог градива	монологска, дијалогска, текст	фронтални, индивидуални	наставни лист, графофолија	
	19.	Први писмени задатак	проверавање	текст	индивидуални		
	20.	Колективни исправак писменог задатка	утврђивање	монологска, дијалогска	фронтални, индивидуални		
	21.	Индивидуални исправак писменог задатка	утврђивање	монологска, дијалогска, текст	индивидуални		
	22.	Граматика: <i>ђлађоли</i> : футур II; Правопис: састављено и растављено писање речи	обрада новог градива	монологска, дијалогска, текст	фронтални, индивидуални	наставни лист, графофолија	
3.	23.	Обрада текста: Десанка Максимовић, <i>Пролећна ђесма</i>	обрада новог градива	монологска, дијалогска, текст, демонстративна	фронтални, индивидуални	фотографије и илустрације	
	24.	Говорна вежба: анализа и изражајно рецитовање <i>Пролећне ђесме</i>	увежбавање	монологска, дијалогска, текст, демонстративна	фронтални, индивидуални	фотографије и илустрације	
	25.	Граматика: <i>ђлађоли</i> : императив	обрада новог градива	монологска, дијалогска, текст	фронтални, индивидуални	наставни лист, графофолија	

26.	Обрада лектуре: Иво Андрић, <i>Деца</i>	обрада новог градива	монолошка, дијалошка, текст	фронтални, индивидуални	наставни лист	
27.	Обрада лектуре: Иво Андрић, <i>Деца</i>	утврђивање	монолошка, дијалошка, текст	фронтални, индивидуални	наставни лист	
28.	Граматика: <i>Глаголи</i> : потенцијал	обрада новог градива	монолошка, дијалошка, текст	фронтални, индивидуални	наставни лист, графофолија	
29.	Лични глаголски облици	утврђивање	монолошка, дијалошка, текст	фронтални, индивидуални, групни	наставни лист, графофолија	
30.	Контролни задатак	проверавање	текст	фронтални, индивидуални	наставни лист	
31.	Граматика: <i>Глаголи</i> : глаголски прилози и придеви	обрада новог градива	монолошка, дијалошка, текст	фронтални, индивидуални	наставни лист, графофолија	
32.	Обрада текста: Јасминка Петровић, <i>Ово је најсвирашнији дан у мом животу</i>	обрада новог градива	монолошка, дијалошка, текст	фронтални, индивидуални		
33.	Обрада текста: Јасминка Петровић, <i>Ово је најсвирашнији дан у мом животу</i>	утврђивање	монолошка, дијалошка, текст	фронтални, индивидуални		
34.	Понављање и утврђивање градива	опште понављање	монолошка, дијалошка	фронтални, индивидуални, групни	наставни лист, графофолија	
35.	Граматика: <i>Глаголи</i> : морфема СЕ и пасивне конструкције	обрада новог градива	монолошка, дијалошка, текст	фронтални, индивидуални	наставни лист, графофолија	

	36.	Обрада текста: Трива Милитар, <i>Како су се забављали ђаци некадашње Новосадске гимназије</i>	обрада новог градива	монологска, дијалогска, текст, демонстративна	фронтални, индивидуални	фотографије, илустрације	
	37.	Говорна вежба: <i>Памѝићу из основне школе...</i>	увежбавање	монологска, дијалогска, текст	фронтални, индивидуални		
	38.	Грамматика: <i>сложена реченица: независно-сложене реченице; саставне и закључне</i>	обрада новог градива	монологска, дијалогска, текст	фронтални, индивидуални	наставни лист, графофолија	
	39.	Обрада текста: Станислав Живковић, <i>Чудесни животи слике</i>	обрада новог градива	монологска, дијалогска, текст, демонстративна	фронтални, индивидуални	наставни лист, репродукције	
	40.	Говорна вежба: опис слике <i>Београдска башија</i> Боровоја Стевановића	увежбавање	монологска, дијалогска, текст, демонстративна	фронтални, индивидуални	репродукција	
	41.	Грамматика: <i>сложена реченица: супротне, раставне и искључне реченице</i>	обрада новог градива	монологска, дијалогска, текст	фронтални, индивидуални	наставни лист, графофолија	
4.	42.	Обрада текста: Иво Андрић: <i>Како сам улазио у свети књије и књижевности</i>	обрада новог градива	монологска, дијалогска, текст	фронтални, индивидуални и рад у пару	наставни лист	
	43.	Говорна вежба: <i>Прејоручујем вам да прочитате...</i>	увежбавање	монологска, дијалогска, текст	фронтални, индивидуални и рад у пару		

44.	Граматика: независне реченице	утврђивање	монологска, дијалогска, текст	фронтални, индивидуални, групни	наставни лист, графофолија	
45.	Контролни задатак	проверавање	текст	индивидуални	наставни лист	
46.	Граматика: <i>сложена реченица</i> : зависно-сложене реченице; објекатске реченице	обрада новог градива	монологска, дијалогска, текст	фронтални, индивидуални	наставни лист, графофолија	
47.	Други писмени задатак	проверавање	текст	индивидуални		
48.	Колективни исправак писменог задатка	утврђивање	монологска, дијалогска	фронтални, индивидуални		
49.	Индивидуални исправак писменог задатка	утврђивање	монологска, дијалогска, текст	индивидуални		
50.	Граматика: <i>сложена реченица</i> : месне реченице; Правопис: писање великог слова	обрада новог градива	монологска, дијалогска, текст	фронтални, индивидуални	наставни лист, графофолија	
51.	Обрада текста: Данило Киш, <i>Завијилане иїле за йлейїење</i>	обрада новог градива	монологска, дијалогска, текст, демонстративна	фронтални, индивидуални	илустрације, фотографије	
52.	Говорна вежба: анализа текста <i>Завијилане иїле за йлейїење</i>	увежбавање	монологска, дијалогска	фронтални, индивидуални		
53.	Граматика: <i>сложена реченица</i> : начинске реченице; Правопис: писање великог слова	обрада новог градива	монологска, дијалогска, текст	фронтални, индивидуални	наставни лист, графофолија	

	54.	Обрада лектире: Бранислав Нушић, <i>Сумњиво лице</i>	обрада новог градива	монологска, дијалогска, текст	фронтални, индивидуални		
	55.	Обрада лектире: Бранислав Нушић, <i>Сумњиво лице</i>	утврђи- вање	монологска, дијалогска, текст	фронтални, индивидуални и групни		
	56.	Грамматика: <i>сложена реченица: временске реченице</i>	обрада новог градива	монологска, дијалогска, текст	фронтални, индивидуални	наставни лист, графофолија	
	57.	Обрада текста: <i>Земљане фигури</i>	обрада новог градива	монологска, дијалогска, текст	фронтални, индивидуални		
5.	58.	Говорна и писмена вежба: <i>Чудесне легенде о Ђавољуј вароши</i>	увежба- вање	монологска, дијалогска	фронтални, индивидуални		
	59.	Грамматика: <i>сложена реченица: намерне реченице; Правопис: писање великог слова</i>	обрада новог градива	монологска, дијалогска, текст	фронтални, индивидуални	наставни лист, графофолија	
	60.	Обрада текста: <i>Вирус – светски њујњик</i> , из „Политикиног забавника“	обрада новог градива	монологска, дијалогска, текст, демонстра- тивна	фронтални, индивидуални	илустрације, флајери, часописи	
	61.	Говорна вежба: <i>Опасне болести савременог света</i>	увежба- вање	монологска, дијалогска, демонстра- тивна	фронтални, индивидуални	илустрације, флајери, часописи	

62.	Граматика: <i>сложена реченица</i> : узрочне реченице; Правопис: писање великог слова	обрада новог градива	монолошка, дијалoшка, текст	фронтални, индивидуални	наставни лист, графoфолија	
63.	Граматика: <i>сложена реченица</i> : условне реченице	обрада новог градива	монолошка, дијалoшка, текст	фронтални, индивидуални	наставни лист, графoфолија	
64.	Обрада песме: Милан Шипка, <i>Велика сеоба</i>	обрада новог градива	монолошка, дијалoшка, текст	фронтални, индивидуални		
65.	Граматика: <i>сложена реченица</i> : атрибутске реченице	обрада новог градива	монолошка, дијалoшка, текст	фронтални, индивидуални	наставни лист, графoфолија	
66.	Граматика: <i>сложена реченица</i> : редослед реченица у зависнослoженој реченици; Правопис: писање зареза у зависнослoженој реченици	обрада новог градива	монолошка, дијалoшка, текст	фронтални, индивидуални	наставни лист, графoфолија	
67.	Контролни задатак	прове- равање	текст	индивидуални	наставни лист	
68.	Општетематско понављање градива	опште понав- љање	монолошка, дијалoшка, текст	фронтални, индивидуални		

ОРИЈЕНТАЦИОНИ РАСПОРЕД ГРАДИВА ЗА ОСМИ РАЗРЕД, ХОМОГЕНА СРЕДИНА

Ред-ни број теме	Ред-ни бр. часа	Назив наставне јединице	Тип часа	Методе рада	Облици рада	Наставна средства	Напомена
1.	1.	Обрада текста: <i>У цара Тројана козје уши</i> , народна приповетка	обрада новог градива	монологска, дијалогска, текст	фронтални, индивидуални		
	2.	Говорна вежба: <i>Лаж се не може сакрити</i>	увежбавање	монологска, дијалогска, текст, демонстративна	фронтални, индивидуални и групни		
	3.	Граматика: <i>глаголи</i> : глаголски вид; Правопис: гласовне промене код глагола	обрада новог градива	монологска, дијалогска, текст	фронтални, индивидуални	графофолија, наставни лист	
	4.	Граматика: <i>глаголи</i> : глаголски вид; Правопис: гласовне промене код глагола	утврђивање	монологска, дијалогска, текст	фронтални, индивидуални	графофолија, наставни лист	
	5.	Обрада песме: Десанка Максимовић: <i>Пауково дело</i>	обрада новог градива	монологска, дијалогска, текст, демонстративна	фронтални, индивидуални	фотографије, илустрације	

6.	Говорна вежба: изражајно рецитоване и разговори о песми <i>Пауково дело</i> Д. Максимовић	увежбавање	монологска, дијалогска, текст	фронтални, индивидуални		
7.	Граматика: <i>глаголи</i> : глаголски род; Правопис: писање скраћеница	обрада новог градива	монологска, дијалогска, текст	фронтални, индивидуални	наставни лист, графофолија	
8.	Обрада текста: Милица Јанковић: <i>Звезде</i>	обрада новог градива	монологска, дијалогска, текст, демонстративна	фронтални, индивидуални	илустрације Сунца, звезда и сазвежђа	
9.	Говорна и писмена вежба: <i>Шта знам о звездама</i>	увежбавање	монологска, дијалогска, текст	фронтални, индивидуални		
10.	Граматика: <i>глаголи</i> : лични и безлични глаголски облици; инфинитив	обрада новог градива	монологска, дијалогска, текст	фронтални, индивидуални	наставни лист, графофолија	
11.	Обрада текста: Гордана Малетић: <i>Између прошлости и будућности</i>	обрада новог градива	монологска, дијалогска, текст	фронтални, индивидуални	илустрације, фотографије	
12.	Обрада текста: Гордана Малетић: <i>Између прошлости и будућности</i>	обрада новог градива	монологска, дијалогска, текст	фронтални, индивидуални	илустрације, фотографије	

	13.	Говорна вежба: Да сам ја члан истраживачке дружине из романа <i>Између прошлости и будућности</i>	увежбавање	монологшка, дијалогшка, текст	фронтални, индивидуални		
	14.	Граматика: <i>глаголи</i> : лични глаголски облици: презент	обрада новог градива	монологшка, дијалогшка, текст	фронтални, индивидуални	наставни лист, графофолија	
	15.	Глаголи и глаголски облици	утврђивање	монологшка, дијалогшка, текст	фронтални, индивидуални и групни	наставни лист, графофолија	
	16.	Контролни задатак	провера	текст	индивидуални	наставни лист	
2.	17.	Граматика: <i>глаголи</i> : перфекат	обрада новог градива	монологшка, дијалогшка, текст	фронтални, индивидуални	наставни лист, графофолија	
	18.	Обрада лектире: <i>Љубавне народне њесме</i> , избор	утврђивање	монологшка, дијалогшка, текст	фронтални, индивидуални		
	19.	Обрада лектире: <i>Љубавне народне њесме</i> , избор	утврђивање	монологшка, дијалогшка, текст	фронтални, индивидуални		
	20.	Граматика: <i>глаголи</i> : футур Правопис: састављено и растављено писање речи	обрада новог градива	монологшка, дијалогшка, текст	фронтални, индивидуални	наставни лист, графофолија	
	21.	Први писмени задатак	провера	текст	индивидуални		
	22.	Колективни исправак писменог задатка	утврђивање	монологшка, дијалогшка	фронтални, индивидуални		

	23.	Индивидуални исправак писменог задатка	утврђивање	монологска, дијалогска, текст	индивидуални		
	24.	Граматика: <i>глаголи</i> : футур II Правопис: састављено и растављено писање речи	обрада новог градива	монологска, дијалогска, текст	фронтални, индивидуални	наставни лист, графофолија	
	25.	Обрада текста: Милутин Миланковић: <i>Успомене, доживљаји, сећања</i>	обрада новог градива	монологска, дијалогска, текст, демонстративна	фронтални, индивидуални	фотографије и илустрације	
	26.	Говорна вежба: опиши експеримент који сте извели на часу	увежбавање	монологска, дијалогска, текст, демонстративна	фронтални, индивидуални	фотографије и илустрације	
	27.	Граматика: <i>глаголи</i> : императив	обрада новог градива	монологска, дијалогска, текст	фронтални, индивидуални	наставни лист, графофолија	
3.	28.	Обрада текста: Бранко Ћопић: <i>Како сам дошао до првих књижа</i>	обрада новог градива	монологска, дијалогска, текст	фронтални, индивидуални		
	29.	Говорна вежба: <i>Прейоручујем вам да прочитате...</i>	увежбавање	монологска, дијалогска, текст	фронтални, индивидуални		

30.	Граматика: <i>ілаїоли</i> : потенцијал	обрада новог градива	монолошка, дијалoшка, текст	фронтални, индивидуални	наставни лист, графoфoлија	
31.	Лични глаголски облици	утврђи- вање	монолошка, дијалoшка, текст	фронтални, индивидуални, групни	наставни лист, графoфoлија	
32.	Контролни задатак	провера	текст	фронтални, индивидуални	наставни лист	
33.	Обрада текста: Трива Милитар: <i>Како су се забављали ђаци некадашње Новосадске їмназије майер</i>	обрада новог градива	монолошка, дијалoшка, текст	фронтални, индивидуални		
34.	Говорна вежба: <i>Памїићу из основне школе...</i>	увежба- вање	монолошка, дијалoшка, текст	фронтални, индивидуални		
35.	Граматика: <i>ілаїоли</i> : морфема СЕ и пасивне конструкције	обрада новог градива	монолошка, дијалoшка, текст	фронтални, индивидуални	наставни лист, графoфoлија	
36.	Обрада текста: Бранислав Нушић: <i>Кирија</i>	обрада новог градива	монолошка, дијалoшка, текст	фронтални, индивидуални		
37.	Говорна вежба: разговори о тексту <i>Кирија</i> Б. Нушића	увежба- вање	монолошка, дијалoшка, текст	фронтални, индивидуални		

	38.	Граматика: <i>сложена реченица: независно-сложене реченице; саставне и закључне</i>	обрада новог градива	монологшка, дијалогшка, текст	фронтални, индивидуални	наставни лист, графофолија	
	39.	Обрада текста: Коста Трифковић: <i>Избирачица</i>	обрада новог градива	монологшка, дијалогшка, текст	фронтални, индивидуални	наставни лист	
	40.	Говорна вежба: драматизација и разговори о тексту <i>Избирачица</i> К. Трифковића	увежбавање	монологшка, дијалогшка, текст	фронтални, индивидуални		
	41.	Граматика: <i>сложена реченица: супротне, раставне и искључне реченице</i>	обрада новог градива	монологшка, дијалогшка, текст	фронтални, индивидуални	наставни лист, графофолија	
4.	42.	Обрада текста: Гордана Малетић: <i>Охрид – њаг бисера и смерности</i>	обрада новог градива	монологшка, дијалогшка, текст, демонстративна	фронтални, индивидуални и рад у пару	фотографије	
	43.	Говорна вежба: <i>Град који ме је задивио својим излехом</i>	увежбавање	монологшка, дијалогшка, текст, демонстративна	фронтални, индивидуални и рад у пару	фотографије	
	44.	Независне реченице	утврђивање	монологшка, дијалогшка, текст	фронтални, индивидуални, групни	наставни лист, графофолија	
	45.	Контролни задатак	провера	текст	индивидуални	наставни лист	

46.	Граматика: <i>сложена реченица</i> : зависно-сложене реченице; објекатске реченице	обрада новог градива	монологска, дијалогска, текст	фронтални, индивидуални	наставни лист, графофолија	
47.	Други писмени задатак	провера	текст	индивидуални		
48.	Колективни исправак писменог задатка	утврђи- вање	монологска, дијалогска	фронтални, индивидуални		
49.	Индивидуални исправак писменог задатка	утврђи- вање	монологска, дијалогска, текст	индивидуални		
50.	Граматика: <i>сложена реченица</i> : месне реченице; Правопис: писање великог слова	обрада новог градива	монологска, дијалогска, текст	фронтални, индивидуални	наставни лист, графофолија	
51.	Обрада текста: Милан Шипка: <i>Вежба</i>	обрада новог градива	монологска, дијалогска, текст, демонстра- тивна	фронтални, индивидуални	илустрације	
52.	Говорна вежба: <i>Вешѿи/Вешѿиа</i> <i>сам у...</i>	увежба- вање	монологска, дијалогска	фронтални, индивидуални		
53.	Граматика: <i>сложена реченица</i> : начинске реченице; Правопис: писање великог слова	обрада новог градива	монологска, дијалогска, текст	фронтални, индивидуални	наставни лист, графофолија	
54.	Обрада лектире: Бранко Ћопић, <i>Прво љубавно писмо</i>	обрада новог градива	монологска, дијалогска, текст	фронтални, индивидуални		

	55.	Обрада лектире: Бранко Ћопић, <i>Прво љубавно писмо</i>	обрада новог градива	монолошка, дијалoшка, текст	фронтални, индивидуални		
	56.	Граматика: <i>сложена реченица</i> : временске реченице	обрада новог градива	монолошка, дијалoшка, текст	фронтални, индивидуални	наставни лист, графoфолија	
	57.	Обрада текста: <i>Посијанко</i> , из <i>Националне географије јуниор</i>	обрада новог градива	монолошка, дијалoшка, текст	фронтални, индивидуални		
5.	58.	Говорна и писмена вежба: <i>Сањао/Сањала сам...</i>	увежба- вање	монолошка, дијалoшка	фронтални, индивидуални		
	59.	Граматика: <i>сложена реченица</i> : намерне реченице; Правопис: писање великог слова	обрада новог градива	монолошка, дијалoшка, текст	фронтални, индивидуални	наставни лист, графoфолија	
	60.	Обрада текста: <i>Сачувајши здравље</i>	обрада новог градива	монолошка, дијалoшка, текст, демонстра- тивна	фронтални, индивидуални	илустрације, флајери, часописи	
	61.	Говорна вежба: <i>Лоше навике и здравље</i>	увежба- вање	монолошка, дијалoшка, демонстра- тивна	фронтални, индивидуални	илустрације, флајери, часописи	
	62.	Граматика: <i>сложена реченица</i> : узрочне реченице; Правопис: писање великог слова	обрада новог градива	монолошка, дијалoшка, текст	фронтални, индивидуални	наставни лист, графoфолија	

63.	Обрада текста: <i>Неразумљиви језици, из Полиціикиної забавника</i>	обрада новог градива	монолошка, дијалoшка, текст, демонстра-тивна	фронтални, индивидуални	илустрације	
64.	Говорна вежба: <i>Језици и свей</i>	увежба-вање	монолошка, дијалoшка, демонстра-тивна	фронтални, индивидуални	илустрације	
65.	Граматика: <i>сложена реченица: условне реченице</i>	обрада новог градива	монолошка, дијалoшка, текст	фронтални, индивидуални	наставни лист, графофолија	
66.	Граматика: <i>сложена реченица: атрибутске реченице; редослед реченица у зависносложеној структури и писање зареза у зависносложеној реченици</i>	обрада новог градива	монолошка, дијалoшка, текст	фронтални, индивидуални	наставни лист, графофолија	
67.	Граматика: Зависне реченице	утврђи-вање	монолошка, дијалoшка, текст	фронтални, индивидуални	наставни листови, графофолије	
68.	Опште тематско понављање градива	опште понав-љање	монолошка, дијалoшка, текст	фронтални, индивидуални		

Душанка Звекић-Душановић
Наташа Добрић

ПРИРУЧНИК

за наставнике српског као матерњег језика
уз уџбенике од 5. до 8. разреда основне школе
са оријентационим распоредом градива

Прво издање, 2010. година

Завод за уџбенике, Београд
Обилићев венац 5
www.zavod.co.rs

Доктор
Ђуљана Митровић

Ликовни уредник
Ђуљана Савић

Графички уредник
Миростав Радић

Коректор
Маријана Васић Свјетковић

CIP – Каталогизација у публикацији
Народна библиотека Црбије, Београд
371.3::811.163.41(035)(0.034.2)

ЗВЕКИЋ–Душановић, Душанка, 1965-

Приручник за наставнике српског језика као
матерњег језика [Електронски извор] : уз
уџбенике од 5. до 8. разреда основне школе :
са оријентационим распоредом градива /
Душанка Звекић-Душановић, Наташа Добрић. – 1.
изд. – Београд : Завод за уџбенике, 2010

Начин приступа (URL):
http://www.zavod.co.rs/PRIJEME/documents/5.%20azred/01%20srpski%20jezik/31516_Priticnik_komplet.zip. – Насл. са насловне стране
документа. – Документ је у pdf формату,
запакован (.zip). – Опис извора дана 22.
12. 2010.

ISBN 978-86-17-17079-8
1. Добрић, Наташа, 1967- [аутор]
а) Српски језик – Настава – Методика –
Приручници
COBISS.SR.ID 180618764